ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACTUEEL
De nieuwe rechtsbijstand krijgt vorm, de kritiek blijft

ACHTERGROND
De civilist die een klassiek pleidooi houdt, wordt een zeldzaamheid

KRONIEKEN
Vermogensrecht: de jongste arresten van de Hoge Raad

Is de tucht-rechter te lief?

Boomjuridisch

Dirkzwager zoekt talent!

Dirkzwager is een topspeler waar ambitieuze, gemotiveerde juristen en fiscalisten dienstverlening op hoog niveau leveren. Dat doen wij in een mooie omgeving en in een prettig werkklimaat. Dirkzwager is innovatief, gedreven en toekomstgericht. Dirkzwager zoekt regelmatig medewerkers die bij dit profiel passen. Ben jij ambitieus? Heb je het zelfvertrouwen en ga je hard aan de slag om de kansen die wij bieden op te pakken? Wil je het beste uit jezelf halen en werken bij het grootste kantoor buiten de Randstad?

Een greep uit onze actuele vacatures:

- **Advocaat - stagiair(e)** Overheid & Vastgoed
- **Advocaat (- stagiair)** Gezondheidsrechtelijke praktijk
- **Advocaat - stagiair(e)** Arbeidsrecht
- **Kandidaat - notaris** Overheid & Vastgoed
- **Junior belastingadviseur** BTW

Voor een compleet overzicht kijk op www.werkenbijdirkzwager.nl!

Dirkzwager zoekt talent en heeft jou veel te bieden. Jij ons ook?

Maak kennis met Dirkzwager
legal & tax

COLOFON

Publicatiedatum 3 september 2019

99e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.
Het volgende nummer van het *Advocatenblad* verschijnt op 1 oktober.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Stijn Dunk, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2019-7, p.

Aan dit nummer werkten mee
Erik Jan Bolsius, Alexandra Gerny, Martijn Gijsbertsen, Nathalie Gloudemans-Voogd, Jean-Pierre Jans, Matthijs Kaaks, Lucien Kroon, Lars Kuipers, Johan Rijlaarsdam, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevis Smitt, Gerard Spong, Jaap Jelle Vollaard, Mark West, Paul van Wijngaarden

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.
Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.
De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.
De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen
Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Shutterstock

HOI 2019 KEURMERK

Nederlandse uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

TRIAL-AND-ERROR

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Wat is nodig om een zaak te winnen? Een helder verhaal in de schriftelijke stukken en daarna op zitting mondeling adequaat reageren op de rechter en de wederpartij, zegt de jonge Amsterdamse advocaat Sophie Streng in dit nummer.
Streng geeft haar mening in een verhaal over het afscheid van het klassieke pleidooi in een civiele procedure (vanaf pagina 26). De Rechtspraak heeft uit de puinhopen van KEI nog wat boedel weten te redden. Vernieuwing van het procesrecht op onderdelen behoort daar ook toe. Daarmee komt volgend jaar het pleidooi te vervallen. In plaats daarvan krijgen partijen ter zitting de kans hun stellingen te onderbouwen.
Streng zit er niet mee, maar haar oudere collega Jack Linssen uit Tilburg is aanzienlijk minder enthousiast. En met hem columnist Matthijs Kaaks. Linssen ziet nog veel onduidelijkheid bij de mondelinge behandeling. Zijn kritiek roept het beeld op van de weggegooide oude schoenen, terwijl het pakketje met het nieuwe paar nog onderweg is.
Daarmee komen we als vanzelf bij de herziening van de gefinancierde rechtsbijstand. In dat dossier hebben regering en parlement ook gekozen voor de tactiek van trial-and-error. Die kan overigens heel succesvol zijn. Met die methode heb ik afgelopen zomer zelf mijn tuinpoort gerepareerd en die werkt weer prima. Het vergde wel wat meer tijd en geld dan ik vooraf had ingeschat.
Net voor hij op vakantie ging, stuurde minister Dekker zijn nader uitgewerkte plannen voor de rechtsbijstand naar de Tweede Kamer. Het proces verloopt inmiddels zo stroperig dat Dekker zijn deadlines bijna niet meer haalt. Begin dit jaar moest hij de Kamer beloven tweemaal per jaar een voortgangsbrief te sturen, waarvan de eerste dus voor het zomerreces. Die kwam echter pas een paar weken later, nadat de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid een aanmaning had gestuurd.
Ach, een termijntje missen is niet zo erg, als de inhoud maar deugt, nietwaar? Daarover lees u op pagina 36 en verder.
Zelf hebben we ook een termijn gemist, moet ik schoorvoetend bekennen. Eigenlijk hadden we vóór de zomer een verhaal willen wijden aan het tuchtrecht. Maar de klus bleek te groot waardoor we de deadline misten. Vandaar dat u het artikel in deze editie aantreft, vanaf pagina 14. En ook nu is het verhaal niet af. Om de eenvoudige reden dat de discussie over tuchtrecht nooit eindigt en meebeweegt met veranderende maatschappelijke opvattingen. Het thema zal het komende leesseizoen dan ook nog geregeld langskomen.
U leest het goed: het *Advocatenblad* is na de zomer traditiegetrouw begonnen aan het nieuwe leesseizoen. Zoals de regering op Prinsjesdag begint aan een nieuw begrotingsjaar. En menig rechtbank – en advocaat – aan een nieuw gerechtelijk jaar. Met de eloquentie van een goed klassiek pleidooi, spreek ik de hoop uit dat u zich in uw werk gesteund mag weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met mij om kracht en Gods zegen voor u bidden.

DEZE EDITIE

Het klassieke pleidooi wordt een fossiel

She Breaks the Law

RUBRIEKEN

3 Redactioneel, Colofon
6 Interactie
7 Cijfers, Citaat, Column Matthijs Kaaks
9 In Beeld
12 Frisse Neus
25 Ter zitting, Agenda
34 Gezien
35 Tuchtrechtcolumn Trudeke Sillevis Smitt
53 Buitenlandse balie, De beroepscoach
58 Jubileum

ACTUEEL

10 Geen dekenbezwaar tegen Franken en Ficq, Advocaten Holleeder halen uit naar rechters
11 Raad van State kritisch over Experimentenwet rechtspleging, NOvA: Geef dekenberaad meer bevoegdheden
44 Plussen en minnen over de beroepsopleiding
43 Jubileum 2019: Hard op de inhoud, zacht op de relatie
50 Lawyers for Lawyers: De man die L4L groot maakte
49 Rotterdamse strafrechters schrijven heldere vonnissen

THEMA TUCHTRECHT

14 Is de tuchtrechter te lief?
21 Tuchtrechter oordeelt niet overal hetzelfde

ACHTERGROND

26 Het klassieke pleidooi wordt een fossiel
32 She Breaks the Law
36 'Versterk stelsel, gooi het niet weg'

JURIDISCH

55 Even opfrissen: Vertrouwen in het bestuursrecht
57 Juridische opinie: Een erfzonde in het strafrecht

KRONIEKEN

61 Vermogensrecht

VAN DE ORDE

83 Ordeberichten
91 Transfers
96 Uitspraken van de tuchtrechter
98 Ten slotte: algemeen deken Nederlandse orde van advocaten Johan Rijlaarsdam

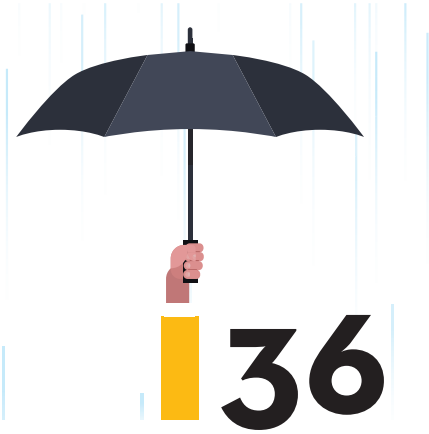

'Versterk stelsel, gooi het niet weg'

Plussen en minnen over de beroepsopleiding

Tijd voor een nieuwe stap?

Advocaat medewerker Privacy & Cybersecurity

Hogan Lovells

Voor onze snelgroeiende Amsterdamse Privacy & Cybersecurity praktijk zoeken wij een ervaren advocaat medewerker

We werken voor grote, internationale bedrijven in verschillende sectoren, maar begeleiden ook Nederlandse ondernemingen en start-ups. Het werk is zeer divers: assistentie bij onderzoeken van toezichthouders, het opstellen en implementeren van Binding Corporate Rules, advies over internationale (e-)privacy strategieën, input op consultatievraagstukken, assistentie bij (wereldwijde) cyberaanvallen, en soms ook gewoon het opstellen of controleren van een privacy statement, contractonderhandelingen of assistentie bij een transactie. De lijnen met ons internationale team van 120 personen en onze cliënten zijn kort. We werken zowel in Nederland als internationaal persoonlijk en intensief samen in een informele sfeer. We delen onze kennis en we helpen elkaar om de beste te zijn en te blijven. Ons internationale Privacy & Cybersecurity team is meerdere keren benoemd tot “Privacy & Data Security Team of the Year” door Chambers & Partners.

We zoeken een ambitieuze, ondernemende teamspeler om samen de praktijk te voeren en deze verder uit te bouwen. Iemand die kansen ziet, proactief is en in oplossingen denkt. Een specialist op het gebied van Privacy, Cybersecurity en IT met 3-7 jaar ervaring, bij voorkeur opgedaan bij een internationaal opererend kantoor of bedrijf. De kandidaat is iemand met een scherp analytisch vermogen, uitstekende sociale vaardigheden en commercieel gevoel. Initiatief en flexibiliteit behoren tot je kern-kwaliteiten. Parttime werken is uiteraard bespreekbaar.

Geïnteresseerd?
Neem contact op met Sanne Braam, Manager Human Resources, telefoonnummer 020-5533 669 of e-mail je CV en motivatiebrief naar amsterdam.recruitment@hoganlovells.com om direct te solliciteren.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

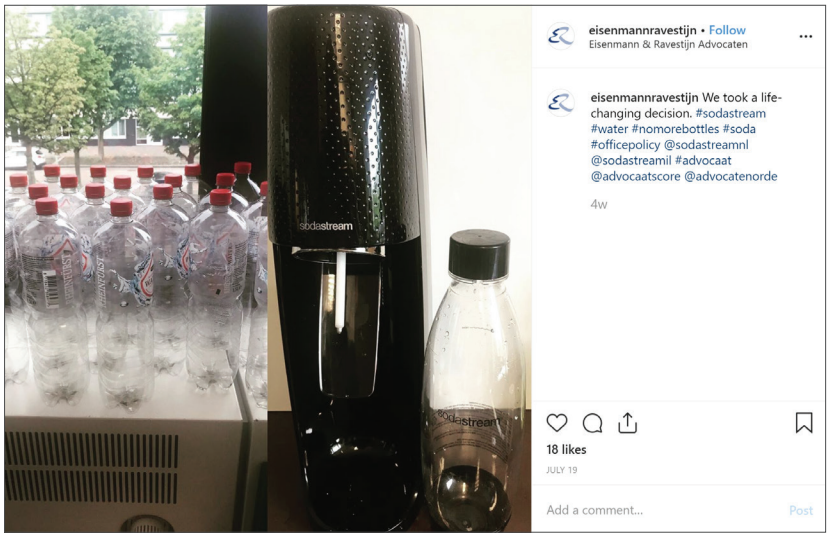

job knoester
@jobknoester

De overheid besteedt een recordbedrag aan inhuur van de landsadvocaat. De sociale advocatuur wordt kapot bezuinigd. Terwijl de overheid zich meer van rechtsbijstand voorziet wordt dat de burger met de kleine portemonnee steeds meer ontnomen:

> **Eric Smit** @EricChrSmit · Aug 14
> Ministeries geven recordbedrag van 25 miljoen uit aan inhuur landsadvocaat - tegelijkertijd wordt er op de rechtspraak bezuinigd
> eenvandaag.avrotros.nl/item/ministeri...

6:56 AM · Aug 14, 2019 · Twitter for iPhone

26 Retweets **41** Likes

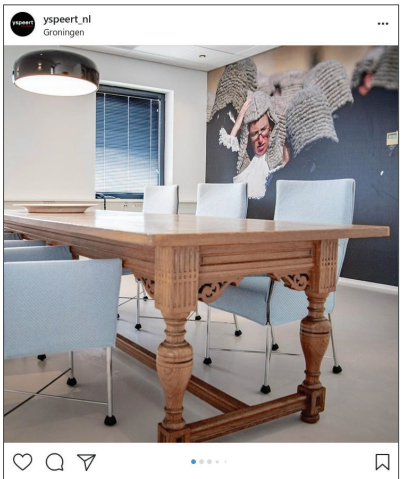

Advocatenblad @Advocatenblad · Jul 12
Minister Dekker verwacht dat 15 tot 25 procent van de huidige toevoegingszaken in de toekomst zonder advocaat kan worden afgehandeld. Die gaat per toevoegingspunt wel meer verdienen, blijkt uit de doorrekening van zijn plannen.

Ayrienie vL
@ayrienie

Replying to @Advocatenblad

Bizar. Deze Dekker snapt niets van rechtsbescherming, rechtsgelijkheid. Op naar leemte in de rechtshulp anno 2019 #kandiemannietweg #rechtshulp

6:08 PM · Jul 12, 2019 · Twitter for iPad

1 Retweet **1** Like

Mr. Janbart Kalk ... · 15h
Gisteren werd ik zelf 51 jaar, vandaag had ik de eervolle taak de afscheidsrede op de begrafenis van Johan Sleeswijk Visser @advocaat0548 te verzorgen. Hij was pas 56 jaar. Vaarwel mijn vriend, rust zacht. #bedroefd #dankbaar #carpediem

5 1 8

CIJFERS

€25 MILJOEN

Het recordbedrag dat ministeries in 2018 uitgaven aan landsadvocaat Pels Rijcken.
Bron: *EenVandaag*, na het indienen van een WOB-verzoek.

CITAAT

‘De balie laat zich te gemakkelijk aanpraten dat advocaten vooral procestijgers zijn, zoals minister Dekker blijkbaar vindt. Het is de valkuil waar de advocatuur is ingelopen door zo fel van leer te trekken tegen Dekker, door te roepen dat er niets goed is aan zijn plannen.’

Bijzonder hoogleraar advocatuur Diana de Wolff zegt in het *Tijdschrift Conflicthantering* dat de advocatuur net als Dekker het maatschappelijk belang van goede, snelle en effectieve geschiloplossing moet onderstrepen.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

Pleidooi voor het pleidooi

Tamelijk onopgemerkt verdwijnt per 1 oktober ons recht om te pleiten.
We worden er allemaal wat minder advocaat van, al zullen velen er weinig van merken.
Ik had verwacht dat de orde zich hierover stevig zou roeren. Dat de deken onder het aanroepen van Quintilianus het recht op pleidooi had bepleit. Maar het bleef muisstil. Het is slechts een naamswijziging, wordt er nu gezegd.
Niets aan de hand. Het pleidooi in een civiele procedure heet voortaan een mondelinge behandeling, en dat is alles.
Dat moge zo zijn, maar een mondelinge behandeling is beslist geen pleidooi. Het is vooral het spreekuur van de rechter die dan zijn vragenrondje houdt, zoals we dat al kennen van de comparitie. Vaak verwordt dit vragenuurtje tot een kringgesprek. Met aan het eind de obligate formule: ‘Jullie kunnen zo nog lang doorprocederen maar helemaal gelijk krijgt er toch niemand. Dus als we het vandaag nu eens oplossen met elkaar.’
Het werkt af en toe. Maar het is meestal een vergeefse bloedeloze bezwering van een onvermijdelijk conflict. Er zijn geschillen die niet te overbruggen zijn. Geschillen waar de rechter een hard en duidelijk vonnis moet wijzen. Zoals er ook geschillen zijn waar een vurig pleidooi geboden is. Toch denkt de Rechtspraak daar kennelijk anders over. Begin dit jaar schreef de Raad voor de rechtspraak over de afschaffing van het pleitrecht aan minister Dekker: *het klassieke pleidooi past niet meer in het moderne civiele proces*. Laat dat eens goed doordringen. Na tweeduizend jaar wordt met een pennenstreek doorgehaald wat voor de burger nog altijd de kern is van het juridische proces. Pleiten duurt te lang, vindt de wetgever. In de minutenmachine van het recht prevaleert de efficiëntie.
Met de afschaffing van het pleidooi wordt genegeerd dat de procederende burger vaak maandenlang uitkijkt naar het moment dat zijn zaak wordt bepleit. Boosheid en verontwaardiging over ervaren onrecht vinden hun weg in een goed pleidooi, gesublimeerd in zinnen die de cliënt instemmend knikkend aanhoort. Dat kan zelden in slechts tien minuten. Dat er advocaten zijn die er een zielloze monotone voordracht van maken, is geen argument om het af te schaffen. Het pleidooi is immers bij uitstek het middel om na de droge uitwisseling van feiten en argumenten de emotie toe te voegen en op te wekken. Aan het begin van de vorige eeuw werden civiele pleidooien en de betrokken advocaten in vaste rubrieken aangekondigd in de krant. De openbaarheid van rechtspraak manifesteert zich juist op het moment dat de zaak bepleit wordt. Het *pathos* is volgens de klassieke retorici van grote waarde om te overtuigen in een rechterlijke procedure. En het is het *pathos* dat op 1 oktober dreigt te sneuvelen. Cicero draait zich om in zijn graf.

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op ondernemingsrecht, arbitragerecht of M&A, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons uitgebreide team van 15 in-house vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline.

Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

IN BEELD

Regenboogkleuren

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Een Pride borrel, een wapperende regenboogvlag, een ballonnenboog op het terras, een gekleurde zonnebril op alle bureaus en *last but not least*: de grote zijgevel van het gebouw aan de Amsterdamse Zuidas bestickerd met de Pride vlag. Advocatenkantoor Loyens & Loeff pakt net als veel andere kantoren steeds grootser uit tijdens Pride Amsterdam. Het jaarlijkse festival voor lhbt'ers werd begin vorige maand traditiegetrouw afgesloten met de Canal Parade.

'We willen dat iedereen zich hier thuis voelt,' zegt een woordvoerder van het Amsterdamse kantoor. 'We merken dat er sowieso steeds meer aandacht is voor Diversity & Inclusion. Zowel vanuit medewerkers als vanuit cliënten.'

Volgens Mark Brabers (33), advocaat Mededinging & Overheid bij Loyens & Loeff, is zichtbaarheid van levensbelang voor een minderheid. 'Je moet als minderheid zichtbaar zijn en je rechten blijven claimen en verdedigen, anders verdwijn je in de marge.' Brabers ziet het vieren van de Pride dan ook als een maatschappelijke verantwoordelijkheid. 'Door mee te doen aan de Pride geef je als organisatie aan dat je deze inherent kwetsbare rechten en een gelijke positie van je werknemers ondersteunt.'

GEEN DEKENBEZWAAR TEGEN FRANKEN EN FICQ

Er komt geen dekenbezwaar tegen de strafpleiters Stijn Franken en Bénédicte Ficq in de kwestie-Holleeder. Dat liet de Amsterdamse deken Evert-Jan Henrichs weten. Henrichs acht het beschikbaar stellen van de geheimhoudertelefoon door Franken aan Willem Holleeder en Peter R. de Vries 'verdedigbaar' gezien de noodsituatie. Of Ficq zich schuldig heeft gemaakt aan bedreiging van Willem Holleeder is met 'onvoldoende zekerheid' te reconstrueren.

Aanleiding voor het uitgebreide onderzoek van Henrichs was de openbaarmaking van de Holleeder-tapes door Peter R. de Vries begin dit jaar. In de betreffende tv-uitzending werd gesuggereerd dat Ficq in 2011 in het belang van haar cliënt Dino Soerel Holleeder onder grote druk heeft gezet om te getuigen in de zaak-Soerel.
Dit gesprek, waarbij Holleeders toenmalige advocaat Franken aanwezig was, werd door Holleeder beschreven als 'een bedreiging'. Holleeder deed zijn uitspraken tegen De Vries via de geheimhoudertelefoon van Franken. Die telefoon bedoeld is voor vertrouwelijk contact tussen de advocaat en zijn cliënt.
Tijdens het onderzoek van deken Henrichs heeft Franken voldoende aannemelijk kunnen maken dat het ging om een 'situatie van nood breekt wet', waarin geen goede alternatieven waren voor het uitlenen van de geheimhoudertelefoon. Henrichs schrijft het 'zeer wel mogelijk' te achten dat hij hier als deken desgevraagd toestemming voor zou hebben verleend. Franken had die toestemming in 2011 wel expliciet moeten vragen, voegt hij toe. Franken heeft dat erkend en onderstreept dat hij het belang van een zorgvuldig gebruik van de telefoon inziet.
Om deze redenen ziet Henrichs af van het indienen van een dekenbezwaar of het nemen van andere tuchtrechtelijke stappen tegen Franken. Hetzelfde geldt voor Ficq. Henrichs heeft uitvoerig gesproken met beide advocaten over het bewuste gesprek, waardoor Holleeder zei zich bedreigd te voelen. Ficq is zich van geen kwaad bewust en heeft naar eigen zeggen geen intentie gehad zware druk uit te oefenen. Franken en een aanwezige kantoorgenoot hebben die grote druk wel zo ervaren.
Het is Henrichs niet gelukt uit de tegenstrijdige lezingen acht jaar na dato een objectieve reconstructie te maken. Dat zal de raad van discipline ook niet lukken, is zijn inschatting. Wel heeft hij Ficq nog eens op het hart gedrukt dit soort gesprekken over getuigenissen zo behoedzaam mogelijk te voeren.

Bénédicte Ficq

Stijn Franken

ADVOCATEN HOLLEEDER HALEN UIT NAAR RECHTERS

De verheven positie van de strafrechter is de laatste jaren aan erosie onderhevig. Rechters opereren steeds minder magistratelijk. Dat stellen advocaten Sander Janssen en Robert Malewicz in hun 'appelschriftuur' in aanloop naar het hoger beroep van Willem Holleeder.

Holleeder werd deze zomer door de rechtbank van Amsterdam veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Vorige maand ging het hoger beroep van start met een eerste inleidende zitting. De advocaten zeggen in het eerste processtuk de indruk te hebben dat de rechtbank de 'kennelijk sterke overtuiging' had dat Holleeder 'linksom of rechtsom voor alles moest worden veroordeeld'. In de inleiding uiten zij hun zorg over deze ontwikkeling in de rechtspraak. Als voorbeeld noemen ze de Hoge Raad 'die al geruime tijd consequent nalaat onrechtmatig optreden van politie of justitie te sanctioneren. Keer op keer wordt het recht zo uitgelegd en gebogen dat zelfs wanneer die onrechtmatigheden evident, openlijk en zelfs schaamteloos zijn begaan dat zonder enige consequenties blijft in de zaken van individuele verdachten'.
Volgens Janssen en Malewicz ontstaat steeds vaker de indruk dat de rechter zijn of haar visie op de zaak tot uitgangspunt neemt bij de beoordeling van die zaak. 'Die visie komt weliswaar voort uit het bewijs, maar is vroeg in de procedure al vergaand uitgekristalliseerd nog voordat de verdachte gehoord is of de verdediging aan het woord is gekomen.' De advocaten spreken verder over rechters die weigeren met een verdachte in gesprek te gaan en rechters die het voornemen hebben de verdachte te gaan veroordelen. Ook stellen ze dat sommige vonnissen bijna lezen als een afrekening 'waarin de verdachte niet wordt beoordeeld maar wordt afgeserveerd.' Maatschappelijke verharding is volgens de advocaten het gevolg. 'Hoe harder de staat, hoe harder de straat.'

RAAD VAN STATE KRITISCH OVER EXPERIMENTENWET RECHTSPLEGING

Minister Dekker (Rechtsbescherming) moet meer waarborgen toevoegen aan het wetsvoorstel voor de Experimentenwet rechtspleging. Dat is een van de conclusies uit een kritisch advies van de Raad van State over het wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel maakt het mogelijk om in het burgerlijk procesrecht te experimenteren met snelle, effectieve en de-escalerende geschilbeslechting door af te wijken van veel procesrechtelijke wetgeving in het burgerlijk recht. Volgens de Raad van State is het wetsvoorstel vernieuwend, omdat het toestaat om met Algemene Maatregelen van Bestuur van veel wetten af te wijken. 'De doelen in het wetvoorstel zijn daarbij ruim omschreven. Het komt erop aan dat er voldoende waarborgen moeten zijn voor experimenten.' De raad schrijft dat het wetsvoorstel deze waarborgen nog niet voldoende bevat. 'Dat zou kunnen worden opgelost door concreter te omschrijven wat er in zo'n AMvB kan staan, door criteria te formuleren voor de opzet en evaluatie van een experiment en door een onafhankelijke commissie in te stellen die voornemens voor experimenten beoordeelt en daarover adviseert.' De raad is daarnaast niet te spreken over de geldigheidsduur van de wet. De wet geldt nu voor onbepaalde tijd. 'Structurele afwijking van de wetten op het terrein van het burgerlijk procesrecht is geen normale situatie. Daarom zou de wet niet alleen de duur van experimenten moeten beperken, maar ook de geldigheidsduur van de wet zelf.' Dekker moet ook duidelijker zijn over de financiële gevolgen van de experimenten. 'In het wetsvoorstel zou moeten worden verduidelijkt hoe realistisch het is om het reguliere budget van de rechtspraak voor vernieuwing te gebruiken voor experimenten.'

NOVA: GEEF DEKENBERAAD MEER BEVOEGDHEDEN

Maak het dekenberaad verantwoordelijk voor het toezichtbeleid, verander de verkiezing van de lokale deken in een benoeming en voorzie de kleinere lokale orden van meer financiële middelen. Deze voorstellen doet het bestuur van de NOvA in een *position paper* met het oog op de evaluatie van het stelseltoezicht.

Een van de voorstellen van de NOvA is om het dekenberaad, waarin de dekens maandelijks vergaderen, de bevoegdheid te geven beleidsregels vast te stellen. 'Het landelijke bestuursorgaan dekenberaad zou moeten worden gepositioneerd binnen het publiekrechtelijke lichaam NOvA,' schrijft de beroepsorganisatie. Om dit te realiseren, is een wetswijziging nodig.
Op dit moment heeft het college van toezicht nog de taak om beleidsregels te bepalen voor het toezicht en de klachtbehandeling die bindend zijn voor de dekens. Met de nieuwe beleidsbevoegdheden voor het dekenberaad moet het college van toezicht volgens het bestuur van de NOvA de bevoegdheid krijgen het dekenberaad te gaan controleren. 'Het college van toezicht zou een aanwijzing moeten kunnen geven aan het dekenberaad als bestuursorgaan als het gaat om het vaststellen van toezichtbeleid. Daarnaast kan het college van toezicht een aanwijzing geven aan de individuele deken als het gaat om de uitvoering van het toezicht in een arrondissement.'
De voorstellen van het bestuur van de NOvA aan het ministerie van Justitie en Veiligheid zijn bedoeld om de kwaliteit van het toezicht verder aan te scherpen, schrijft de beroepsorganisatie. Hiermee levert ze een bijdrage aan de evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta) die sinds januari 2015 het stelseltoezicht regelt. Aan het eind van dit jaar moet deze evaluatie zijn afgerond.
Ook stelt de algemene raad een verandering voor in de manier waarop een deken wordt benoemd. Op dit moment wordt een deken gekozen door de advocaten in het arrondissement waarop hij toezicht houdt. 'De kwaliteit van het toezicht is gebaat bij een deken die autonoom is ten opzichte van de onder toezicht staande advocaten en advocatenkantoren,' schrijft de algemene raad. Daarom stelt het bestuur van de NOvA voor dat een 'nader te onderzoeken instantie de lokale deken benoemt op voordracht van de lokale jaarvergadering. Het is dan niet langer de lokale orde zelf die de deken benoemt, maar een ander gremium binnen de NOvA. Via een voordracht van de lokale ordevergadering kan er wel lokale binding behouden blijven'.
Een ander punt dat de NOvA naar voren brengt in zijn *position paper* is dat de financiële bijdrage die de advocaat betaalt, sterk verschilt per arrondissement. Ook heeft een kleinere balie minder financiële middelen dan een grotere balie. 'Het is van belang de financiële draagkracht van met name kleinere balies te vergroten, zonder dat de advocaten in die arrondissementen aanmerkelijk meer moeten bijdragen. Een mogelijke oplossing is dat de financiering van het toezicht landelijk wordt georganiseerd. Dit zou kunnen via een centrale inning van de lokale hoofdelijke omslagen waarna via een verdeelsleutel de gelden ten behoeve van het toezicht en de klachtbehandeling worden verdeeld tussen de lokale orden.'

Raadsman van politie

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / LUCIEN KROON

Jeroen Dallinga heeft een goedlopende eenmanszaak in Alkmaar met een eigen niche, politiezaken. Hij vindt veel leuk, maar moest nou eenmaal kiezen.

Voor de deur van DAPR, Dallinga Advocatenpraktijk ligt een mooi stadspark, de Alkmaarder Hout. Jeroen Dallinga (48) neemt niet zo vaak de tijd voor een frisse neus aan de overkant, hij geniet zichtbaar van de wandeling. Sinds vier jaar is Dallinga eenpitter, met ondersteuning: 'Ik heb goede administratieve hulp en kan daardoor bijna al mijn tijd effectief besteden.' Hij huurt een etage in een mooi pand. 'Ik vind een goede werkplek belangrijk en klanten waarderen de uitstraling van het kantoor ook zeker. Maar een bibliotheek, grote dossierkasten, dat is allemaal niet meer nodig. Alles is online.' Hoeveel uur hij werkt, houdt hij niet precies bij. 'Ik werk van halfnegen tot zes, het weekend probeer ik vrij te houden. Wel ben ik 24/7 telefonisch bereikbaar. Ik zit elke avond stukken te lezen, met name strafdossiers. Dat is echt een hobby, als ik mijn iPad aanzet om te lezen, heb ik niet het idee dat ik aan het werk ga.'

Dallinga focust op strafrecht en op arbeidsrecht voor ondernemers en particulieren. 'Toen ik begon, 22 jaar geleden, was je een soort huisarts en deed je van alles wat. Met het rechtsgebiedenregister op komst ga je nadenken, dus heb ik al een aantal jaren geleden keuzes gemaakt. Mijn probleem is dat ik veel leuk vind. Ik heb een groot netwerk hier in Alkmaar en sta ondernemers bij, met maximaal honderd werknemers. Het ontslagrecht is complex, daar help ik ze mee.' Als hij zijn ondernemende klanten niet kan helpen, verwijst hij door naar een collega. 'Het nadeel van alleen zitten, is dat je weinig kunt overleggen. Je moet echt wel kunnen sparren. Ik doe dat met een collega-advocaat uit mijn pand, die werkt ook alleen. Je hebt iemand nodig die kritisch is.'

Dallinga is lid van een gespecialiseerde 'advocatenpool' voor de politie in Nederland, het grootste deel van zijn strafzaken bestaat uit rechtsbijstand aan agenten. 'Een agent heeft een geweldsmonopolie, maar dat is aan regels gebonden. Er wordt met een strafrechtelijke norm getoetst of hij goed heeft gehandeld, maar daarmee wordt hij bijna altijd verdachte. Dat zou naar mijn smaak veranderd moeten worden.'

Die verandering komt eraan, het wetsvoorstel geweldsaanwending opsporingsambtenaar ligt bij de Tweede Kamer. Al is Dallinga daar niet onverdeeld enthousiast over. 'Het idee is een tussenvorm tussen de status van verdachte en getuige in te voeren, speciaal voor agenten. Dat is ingewikkeld. Stel dat een agent geen verdachte is, dan moet hij antwoord geven op wat hij gedaan heeft, maar daar kan hij zichzelf mee incrimineren. Als hij later verdachte wordt, wat doe je dan met de verklaring die hij aflegde toen hij nog geen verdachte was?' Een ander onderdeel van de voorstellen ziet Dallinga wel zitten. 'De strafrechtelijke norm verdwijnt als het ware en er komt een tuchtrechtelijke norm voor terug. Dan wordt het gebruik van geweld

Jeroen Dallinga

2015-heden	DAPR
2010-2015	KND Advocaten
2000-2010	Leesberg Advocaten
1997-2000	De IJmond Advocaten

Getrouwd, twee kinderen

‘Als ik mijn iPad aanzet om te lezen, heb ik niet het idee dat ik aan het werk ga’

getoetst aan de ambtsinstructie, de vraag of de agent zijn werk goed heeft gedaan. En er komt een apart strafbaar feit voor het overtreden van de ambtsinstructie.’
Om zijn stelling te onderbouwen, beschrijft Dallinga de impact van een procedure. ‘Als agent zit je dan ineens in de beklaagdenbank, terwijl het alleen de bedoeling is om te toetsen of er goed is gehandeld.’ Hij beaamt dat die toets nuttig kan zijn. ‘Alleen hoeft dat niet in een openbare terechtzitting, met de mogelijkheid van een straf. Natuurlijk zijn er uitzonderingen. Hoe ernstiger het geweld, hoe belangrijker de toets. Maar van de 14.000 meldingen van politiegeweld speelt in twintig gevallen per jaar het vuurwapen een rol. Dat is bijna niks.’

AMOK-TRAINING

Om zich te kunnen inleven in het werk van de agenten die hij bijstaat, volgt hij regelmatig een politietraining. ‘Je wordt als agent de straat opgestuurd om op te treden, vaak met summiere informatie. Dan kun je niet zeggen als het gevaarlijk wordt: joh, ik ga lekker naar huis, ik doe dit even niet. Hoe heftig dat is, merkte ik al tijdens een amok-training, in een nagemaakt winkelcentrum. Je krijgt de melding dat er een verwarde man met een mes loopt te zwaaien, of je even poolshoogte kunt nemen. Komt er ineens iemand schreeuwend op je af, dreigend met een mes. Binnen een halve seconde zit je hartslag in je keel, ook al weet je dat het een acteur is. Echt niet normaal.’
Hij vertelt over een cliënt, een van de vier politieagenten die geweld gebruikten tegen een man uit Purmerend. De man overleed door politiekogels bij zijn aanhouding. ‘Uiteindelijk oordeelde de rechter in juni 2019 dat het toegepaste geweld geoorloofd was, bijna twee jaar na het incident. Al die tijd zitten die agenten in die procedure. Iemand is mede door jouw geweld om het leven gekomen en je hebt er niet voor gekozen dat te doen. Het zijn vaak jonge agenten, zoiets draag je je hele leven mee.’
Met uitzicht op kantoor, terug na de wandeling, zegt Dallinga hoe mooi hij het vindt om over zijn vak te bloggen en te vertellen. Hij wil wel gaan doceren aan jonge studenten, zijn ervaring delen. Blogs schrijft hij niet veel meer, omdat vooral de politiezaken te privé zijn om te delen. En twitteren? Tien jaar geleden was hij een van de eerste advocaten die via het medium aan nieuwe zaken kwam. Nu heeft hij het online vooral over zijn hobby’s basketbal en muziek en wisselt hij informatie uit met collega’s. Hoe hij dan wel aan zijn werk komt? ‘Arbeidsrecht komt allemaal via via, strafrecht is deels piket, en verder de politie. Ik ken de meeste teamchefs boven het Noordzeekanaal inmiddels wel. Toen ik vier jaar geleden mijn eigen kantoor begon, zei ik tegen mezelf: ik weet wat ik kan, ik moet er alleen voor zorgen dat mijn telefoon af en toe blijft rinkelen. Dat doet ie sindsdien altijd wel. De beste reclame is nog steeds laten zien dat je goed bent in je werk.’

IS DE TUCHTRECHTER TE LIEF?

Zijn de straffen in het tuchtrecht wel streng genoeg? Of worden ze juist milder?

DOOR / STIJN DUNK & KEES PIJNAPPELS

Algemeen deken Johan Rijlaarsdam liet het er niet bij zitten, toen hij dit voorjaar de uitspraak van de Amsterdamse tuchtrechter onder ogen kreeg. Een strafadvocaat die haar geheimhoudertelefoon had uitgeleend aan haar cliënt kwam weg met slechts een waarschuwing. Onacceptabel, oordeelde Rijlaarsdam. 'Geef je je geheimhoudertelefoon uit handen, zoals in dit geval aan een verdachte, dan is dat tuchtrechtelijk verwijtbaar. Daar hoort een stevige tuchtrechtelijke sanctie bij.' Dus maakte de algemeen deken, hoewel zelf niet de klager, gebruik van zijn bijzondere bevoegdheid om hoger beroep in te stellen. Rijlaarsdam is niet de enige die soms met verbazing kennisneemt van het oordeel van de tuchtrechter. Wie op www.tuchtrecht.overheid.nl door de uitspraken bladert, komt de nodige vergevingsgezindheid tegen. Wat te denken van deze zaak, afgelopen winter bij de raad van discipline in Arnhem? Een advocaat moest zich daar verantwoorden na bezwaar, ingediend door de deken van Gelderland, en twee klachten van voormalige cliënten. Ze had haar cliënten jarenlang aan het lijntje gehouden, termijnen laten verlopen en hun belangen volledig verzaakt. De steeds indringender verzoeken van de deken om een toelichting werden stelselmatig genegeerd. In zijn uitspraak stelt de tuchtrechter het gedrag van de advocaat zo ernstig te vinden dat 'een schrapping passend en geboden zou zijn'.

Niettemin komt de uiteindelijke maatregel daar niets eens bij in de buurt. Verweerster is ter zitting verschenen en kruipt daarmee door het oog van de naald, schrijft de rechter letterlijk in zijn oordeel (ECLI:NL:TADRARL:2019:38). De advocaat krijgt drie keer een voorwaardelijke schorsing opgelegd en (op verzoek van de deken) 83 uur verplichte coaching, door haarzelf te betalen. Al met al kan ze haar praktijk voortzetten.

BETAMELIJK

Het tuchtrecht is er om de kwaliteit van de beroepsgroep te bewaken en

daarmee een goede rechtsbedeling te bevorderen. Artikel 46 van de Advocatenwet wijdt er een volzin aan, die in de loop der jaren steeds langer is geworden. 'De advocaten zijn aan tuchtrechtspraak onderworpen ter zake van enig handelen of nalaten in strijd met de zorg die zij als advocaat behoren te betrachten, ter zake van inbreuken op het bepaalde bij of krachtens deze wet en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme, de verordeningen van de Nederlandse orde en ter zake van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk advocaat niet betaamt.'
De tuchtrechter oordeelt of een advocaat *betamelijk* handelt. Zo niet, dan legt hij een maatregel op die *passend en geboden* is. Maar wat houdt dat in? Het college van toezicht stelde eerder dat de tuchtrechter te vaak fluwelen handschoenen draagt. In het jaarverslag over 2017 constateert de 'keurmeester van het toezicht' met tevredenheid dat tuchtrechters meer en meer kijken naar de kwaliteit van de dienstverlening van advocaten. Maar de aanpak van structureel zwakke broeders en zusters schiet tekort, meent het CvT. 'Het college ziet echter in de tuchtrechtspraak ook zaken waarin advocaten een historie van recidive hebben, en er toch met een milde maatregel vanaf komen. In het licht van de bescherming van rechtzoekenden vindt het college de uitkomst van de aanpak van recidive soms onbevredigend.'

Joost van Dijk

ZELFREINIGEND

Indirect draagt het tuchtrecht bij aan het maatschappelijk vertrouwen in de advocatuur. Een beroepsgroep met een gezond zelfreinigend vermogen – de kosten van het tuchtrecht worden door de branche zelf betaald – beschermt de samenleving tegen beunhazen. Dat zelfreinigend vermogen steekt echter wat bleekjes af, wanneer je het naast andere beroepsgroepen zet. De Groningse docent rechtsgeleerdheid Rianne Herregodts promoveerde eerder dit jaar op een vergelijking van het tuchtrecht voor accountant, artsen en advocaten.
Volgens Herregodts wordt in tuchtzaken voor accountants en artsen veel sterker gekeken naar de vaktechnische kwaliteit van het werk dan bij advocaten. In de advocatuur wordt van oudsher meer beoordeeld op gedrag dan op inhoud. Herregodts constateert weliswaar een verbetering ten opzichte van een aantal jaren geleden, maar stelt ook dat er nog wel een tandje bij kan.
Ze pleit in haar proefschrift voor veel concretere kwaliteitsnormen.

Robert Sanders

'Richtlijnen en protocollen met aandachtspunten of *best practices* voor veelvoorkomende handelingen of vraagstukken in de juridische praktijk ontbreken. Het gevolg is dat de tuchtrechter aan het normatief kader weinig houvast heeft bij de beoordeling van de kwaliteit van de dienstverlening in een specifiek geval. Het leidt ertoe dat de beoordeling die de tuchtrechter maakt van het inhoudelijke werk van advocaten een oppervlakkige is, waarin van oudsher alleen overduidelijk tekortschieten tuchtrechtelijk verwijtbaar wordt geacht. Een voorbeeld is het missen van fatale termijnen.'

RICHTLIJNEN

Herregodts vindt een medestander in Joost van Dijk, oud-voorzitter van (2012-2017) van het Hof van Discipline. 'Advocaten komen te vaak weg met een kletspraatje. Daar moet dringend iets aan gedaan worden. De beroepsgroep is het nooit eens geworden over kwaliteitsnormen. Dat is een zwakke plek in het geheel', stelt hij.
Van Dijk wil duidelijke richtlijnen. Hij wijst naar de Rechtspraak waar de afgelopen jaren per rechtsgebied 'professionele standaarden' zijn vastgesteld. Als het voor rechters kan, waarom dan niet voor advocaten?
'Ik snap dat de beroepsgroep bang is voor bureaucratie en bemoeienis als ▶

Evert-Jan Henrichs

je de normen voor kwaliteit uitgebreider gaat vastleggen. Maar de voordelen en de belangen om het wel te doen zijn veel groter: duidelijkheid voor de cliënt, kleinere verschillen in kwaliteit tussen advocaten en heldere criteria waarop je kunt beoordelen: waar moet een goede advocaat aan voldoen?'

Binnen de advocatuur en het tuchtrecht zijn maar weinig voorstanders te vinden voor strakkere richtlijnen. Tuchtrechtadvocaat Robert Sanders, in 2017 ook gepromoveerd op advocatentuchtrecht, is ronduit gekant tegen vastomlijnde kwaliteitsnormen. Hij wijst erop dat in het tuchtrecht met opzet is gekozen voor zogeheten open normen. 'Anders dan in bij voorbeeld het strafrecht heeft de wetgever geen concrete strafmaat vastgelegd. De tuchtrechter heeft daarmee de vrijheid om een oordeel te vellen gebaseerd op de normen die op dat moment gangbaar zijn binnen de balie. Die normen zijn veranderlijk, reden waarom ook de gedragsregels om de zoveel tijd worden aangepast.'

OPEN NORM

Volgens Sanders is het juist beter niet alles vast te leggen in richtlijnen of protocollen. 'Dan kunnen advocaten die evident onbetamelijk handelen zich daar ook niet achter verschuilen met het verweer *Ja maar, dit valt niet onder die of die bepaling*.' De advocaat bestrijdt dat er weinig kwaliteitsnormen zijn. Hij noemt de twee jaar geleden vernieuwde gedragsregels van de advocatuur, de vijf kernwaarden vastgelegd in de Advocatenwet, de advocateneed, de Verordening op de advocatuur, de praktijkregels van specialisatieverenigingen. 'En dan is er nog decennia aan jurisprudentie voorhanden. Meer dan genoeg munitie om invulling te geven aan de open norm.'

Sanders krijgt bijval van de Amsterdamse deken Evert-Jan Henrichs. Die onderstreept dat het vak van advocaat een uniek karakter heeft dat zich lastig verdraagt met vaste normen. 'Bij accountants en artsen kun je de werkwijze veel makkelijker in protocollen vastleggen. Bij advocaten is het juist een wezenlijk onderdeel van je werk dat niet alles in schema's past. Advocaten moeten de vrijheid hebben buiten de gebaande paden te treden. Ons vak is ook heel casuïstisch, het verschilt enorm per zaak. Als arbeidsrechtadvocaat grapte ik wel eens: er is maar één ding belangrijk en dat is welke advocaat je treft aan de andere kant. Daar stem je je hele strategie op af. Er is niet één perfecte aanpak.'

Alleen Tijn van Osch, voorzitter van de raad van discipline Arnhem-Leeuwarden, kan er tot zekere hoogte in meegaan. 'Je kunt voor overzichtelijke geschillen best richtlijnen opstellen. Die zijn er eigenlijk al. Weliswaar niet vanuit de orde, maar vanuit de specialistische professie. Er zijn handleidingen hoe je bepaalde zaken moet aanpakken. Prima, dat kunnen we ook gebruiken. Maar dan toets je nog alleen maar de randvoorwaarden, niet de kwaliteit. Of je op tijd beroep instelt, of een brief stuurt bij ontslag op staande voet, dat soort zaken. Daarmee is niet gezegd dat je de zaak inhoudelijk goed behandelt. Dat is mijn bezwaar tegen protocollen. Dat je meer de nadruk legt op randvoorwaarden dan op de echte inhoud.'

BEROEPSVERBOD

De vier raden van discipline oordeelden de afgelopen vijf jaar over bijna vijfduizend klachten tegen advocaten. Daarbij blijken er behoorlijke verschillen te bestaan tussen de raden. (Zie daartoe het gerelateerde artikel op pagina 21.) In bijna een derde van het aantal gevallen werd de klacht gegrond verklaard. De raden legden ruim 1400 keer een maatregel op; de tuchtrechter deelt formeel geen straffen uit.

Tijn van Osch

Noa de Leon-van den Berg

Ruim duizend keer werd een waarschuwing of berisping uitgesproken. In nog eens driehonderd zaken kwam het tot een schorsing, al dan niet voorwaardelijk. De zwaarste maatregel, een definitief beroepsverbod, werd 74 keer opgelegd. Per saldo legden de raden in minder dan vijf procent van de gevallen een maatregel op die resulteerde in een tijdelijk of permanent beroepsverbod. Dat percentage is door de jaren redelijk stabiel. Ook het aantal waarschuwingen verandert in verhouding nauwelijks. Wel is het zo dat vaker wordt besloten tot geen maatregel, hoewel de klacht wel gegrond is verklaard. Tuchtrechter Van Osch gelooft niet dat hij en zijn collega's milder worden in hun oordeel. Sterker, als gemiddeld een derde van de klachten tot een veroordeling leidt, is dat behoorlijk fors, vindt hij. 'De laatste jaren is er discussie over de vraag of er niet te licht wordt gestraft. Ook op Twitter merk ik dat veel advocaten die mening zijn toegedaan. Maar als je dan doorvraagt, betreft het vaak niet meer dan een gevoel. Mensen komen met één of twee voorbeelden. Ja, die voorbeelden kan ik ook wel vinden. Maar we doen duizend uitspraken per jaar.'

HOF VAN BARMHARTIGHEID

Advocaat Sanders bestempelt de discussie als een modeverschijnsel, dat periodiek de kop opsteekt. 'Ik zie het als waan van de dag. Historisch gezien zie je een conjunctuurbeweging binnen het tuchtrecht dat men om de zoveel tijd vindt dat er te slap wordt gestraft. In het verleden had het Hof van Discipline de bijnaam het hof van barmhartigheid. Ik zie daar niet veel bewijzen voor.'

Van Osch wijst er fijntjes op dat dé tuchtrechter niet bestaat. Het is een college, gevormd door een rechter, een griffier en een aantal advocaatleden. 'We spreken wel van dé raad, ▶

Het effect van een tuchtklacht

Psycholoog M. Appelo deed onderzoek naar het effect van tuchtrechtelijke klachten op artsen. 'De confrontatie met een klacht en het tuchtrecht komt meestal als een donderslag bij heldere hemel en de daaropvolgende procedure levert bijzonder veel werk en stress op,' schreef Appelo eerder dit jaar in het *Tijdschrift Tuchtrecht (aflevering 1, jaargang 3)*. Zorgverleners die te maken krijgen met het tuchtrecht vallen vaak ten prooi aan psychische en lichamelijke gezondheidsklachten, constateert Appelo. 'Soms treden er zelfs symptomen op van een posttraumatische stressstoornis die iemand in het dagelijks functioneren ernstig kunnen belemmeren.'

Hoewel het tuchtrecht bedoeld is om de kwaliteit te verbeteren en niet om te straffen, ervaren de verweerders dat anders, stelt Appelo. 'Naast de ervaring te worden gestraft, voelen professionals zich door opgelegde maatregelen miskend of aan de schandpaal genageld. Dit geldt zeker wanneer de uitslag met naam en toenaam openbaar wordt gemaakt.'

Volgens de psycholoog schiet het medisch tuchtrecht zijn doel vaak volledig voorbij. Daar waar het kwaliteitsverbetering beoogt, resulteert het bij de meeste zorgverleners in psychische klachten en een enorme reductie van het werkplezier. 'Creativiteit en spontaniteit maken plaats voor een rigide en defensieve houding. Ze gaan risico's uit de weg, geven dwingende patiënten eerder hun zin en verwijzen moeilijke casussen sneller door.'

Liselotte van Gaalen

maar feitelijk bestaat die niet. Het zijn steeds wisselende combinaties. Ik heb zeven plaatsvervangend voorzitters, we zijn dus met acht en hebben ook nog eens wisselende advocaat-leden. Zo'n combinatie beslist onafhankelijk, zonder verantwoording af te leggen, ook niet aan mij. Er is geen hiërarchie.'
Van Osch vindt dat het systeem over het algemeen goed functioneert. Niet dat er geen problemen zijn, maar die worden eerder bepaald door de in zijn ogen gebrekkige financiering. Aan de oordeelsvorming mankeert niet veel. 'Ik denk dat de tuchtrechter er behoorlijk in slaagt degenen eruit te zeven die niet in de beroepsgroep thuishoren en dat de rest een tik op de vingers krijgt. Soms een harde tik, soms een mindere.'
Ook de Amsterdamse deken Henrichs ziet weinig minpunten. 'De kwaliteit van de uitspraken vind ik gestegen. Ze worden goed gemotiveerd. De zaak wordt in een groter, coherent geheel geplaatst zodat je er wat aan hebt voor de toekomst. Vaak gaat een oordeel boven de casus uit, er worden bredere kaders geschetst. Zoals in de zaak rond *no cure, no pay* in de aardbevingskwestie in Groningen. Daar sprak de tuchtrechter zich leerstellig uit: hoe moeten met dit soort problemen omgaan? Dat is leerzaam.'

GENOEGDOENING

Het tuchtrecht is niet bedoeld om klagers genoegdoening te bieden. Niettemin is dat soms wel de drijfveer van cliënten die zich benadeeld voelen door hun advocaat. Dat ziet ook Noa de Leon-van den Berg, secretaris van Disciplina, de Nederlandse Vereniging van Tuchtrechtadvocaten. Het verwachtingspatroon van de rechtzoekende die een tuchtzaak start is vaak niet goed, zegt ze. 'Van oorsprong heeft het tuchtrecht een interne werking. Je ziet nu echter dat het steeds meer een externe werking krijgt, omdat de maatschappij verlangt dat in bepaalde situaties hard wordt opgetreden tegen advocaten.'
De tuchtrechter kan een advocaat niet dwingen tot schadevergoeding aan een benadeelde cliënt, die rol is voorbehouden aan de civiele rechter. Niettemin kan dat best soelaas bieden, menen diverse partijen. Geldboetes, tot dusver maar drie (!) keer uitgedeeld, moeten sowieso vaker worden opgelegd, stelt Van Dijk. 'Een berisping of schorsing doet vaak te weinig. We moeten naar boetes, dat snappen ze. Bij een schorsing gaan ze een maand op vakantie met het gezin en daarna weer gewoon door. Maar als je een boete van drie mille krijgt, voel je dat als kleiner kantoor. Dan denk je *Potdomme, dat doe ik geen tweede keer.*'
Sanders en deken Henrichs maken van de geldboete liever een schadevergoeding. 'Een geldboete gaat naar de staat, daar ziet de klager geen stuiver van terug', zegt Sanders. 'Met een schadevergoeding compenseer je de gedupeerde.' Henrichs: 'Laatst had ik een tuchtzaak waarin een advocaat een voorschot had gekregen, maar niets had ondernomen. Een schadevergoeding bespaart de cliënt de moeite om zijn geld via de kantonrechter terug te halen.'
In de praktijk gaat het al mondjesmaat die kant op, schetst rechter Van Osch. Een gewone geldboete vergroot de problemen voor een advocaat alleen maar, zeker als de praktijk toch al niet goed rendeert. Maar strategisch toegepast, is het een bruikbaar instrument. 'Met geldboetes, die pas sinds een paar jaar mogelijk zijn, gaan we nog voorzichtig om. We zijn geen strafrechters. We gebruiken ze in toenemende mate als nevenmiddel, bij voorbeeld om een onterechte declaratie terug te laten betalen. Dan geven we de advocaat een keus: of je betaalt een stuk van de declaratie terug of je betaalt een geldboete die hoger is.'

BEROEPSEER

Noa de Leon-van den Berg waarschuwt dat het straffend karakter niet de boventoon mag gaan voeren. 'De psychologische impact van een procedure is enorm. Denk aan de stress van een zitting en een mogelijke maatregel, waardoor je in je beroepseer wordt aangetast. Dat gaat je niet in de kouwe kleren zitten.'
Het is een van de redenen waarom zij zich groot voorstander toont van

mediation, zodat een tuchtzaak kan worden vermeden. 'In het merendeel van de zaken is de communicatie tussen de advocaat en zijn cliënt in het geding. Vaak is er iets misgegaan in het contact, waardoor een cliënt zich niet gehoord voelt of vindt dat een advocaat anders had moeten reageren. Dat type zaken wil je niet bij de raad van discipline. Daar ga je de onvrede van de cliënt niet wegnemen. Terwijl mediation zich daar juist heel goed voor leent.'
Het psychologisch effect van een tuchtzaak wordt unaniem onderschreven. Het is spitsroeden lopen voor de verweerder. 'Advocaten vinden het heel zwaar om de gang naar de tuchtrechter te maken', stelt Henrichs. 'Ze weten dat hun nieren worden geproefd.'
Hoewel een tuchtrechter geen straf, maar een maatregel oplegt, voelt dat wel zo, zegt Van Osch. 'Maatregelen worden zeker ervaren als straf. Je kunt moeilijk volhouden dat een geldboete geen straf is. Voor schorsingen en schrappingen is dat helemaal evident, dan raak je iemand in de uitoefening van zijn beroep. Ik denk dat nagenoeg alle advocaten het heel erg vinden als ze een klacht tegen zich krijgen en helemaal als die gegrond wordt verklaard.'

COACHING

Terug naar het begin van dit artikel. In de tuchtzaak die daar wordt opgevoerd, krijgt de advocaat verplichte coaching opgelegd. Die maatregel wint terrein en krijgt bijval, onder meer bij tuchtrechtadvocaat Liselotte van Gaalen, ook bestuurslid van Disciplina. Volgens haar is coaching effectiever dan andere maatregelen.'
Mijn ervaring is dat mensen redelijk verlamd zijn in hun beroepsuitoefening als ze een maatregel opgelegd krijgen en dat ze dat lange tijd met zich meedragen. Als je gecoacht wordt en je leert hoe je iets kunt aanpassen in je praktijkvoering, dan werkt dat veel constructiever.'
Het is zeker geen gemakkelijke *escape*, weet medebestuurder De Leon-van den Berg. 'Een coachingstraject is een serieuze zaak. Je moet er tijd en geld in steken, je openstellen en rekening houden met terugkoppeling naar de deken of de raad. Dat is niet niks.'
Ook Van Osch ziet in coaching een probaat middel om zowel advocaat als klager te helpen. Het sluit ook prima aan bij de toenemende aandacht voor de kwaliteit van de dienstverlening, meent hij. 'Advocaten ondervinden in het leven soms tegenslag, waardoor ze hun werk niet goed doen. Dan kun je zeggen dat ze eruit moeten. Je kunt ze ook de mogelijkheid bieden onder toezicht en begeleiding hun zaken weer op orde te krijgen. Dat is natuurlijk altijd een eindig traject. Als het daarna niet beter is, moet je andere maatregelen treffen.'
Om zijn woorden te onderstrepen stuurt Van Osch kort voor de deadline van dit nummer een recente uitspraak van de raad Arnhem-Leeuwarden toe. Op 12 augustus wordt een advocaat in Noord-Nederland van het tableau geschrapt, nadat coaching niet tot resultaat leidde.
Voorzitter van het tuchtcollege: Tijn van Osch. ■

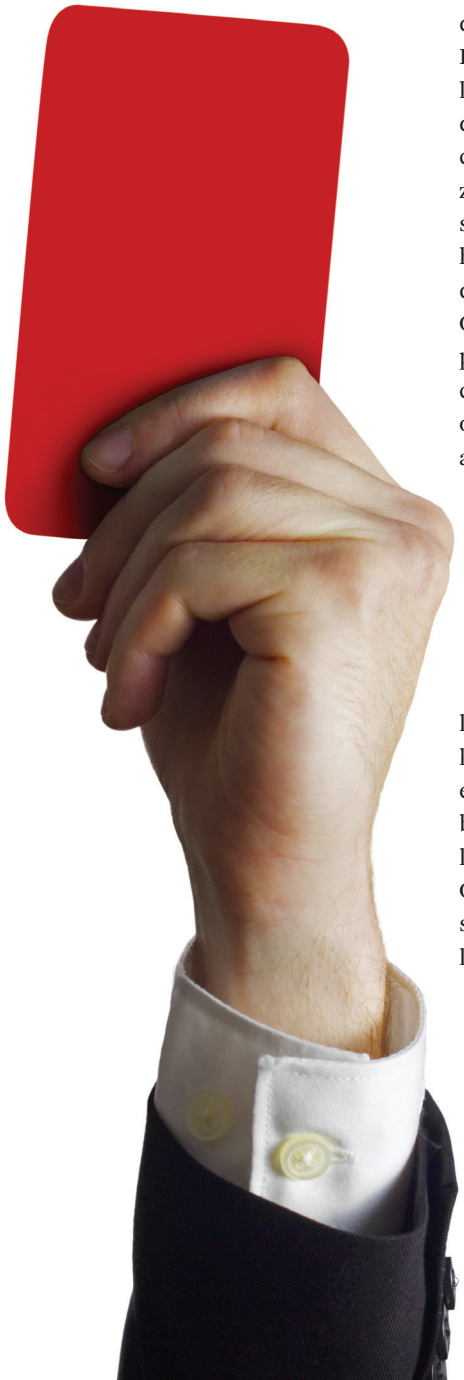

Zie ook 'Tuchtrechter oordeelt niet overal hetzelfde' op pagina 21.

Austen & Peters advocaten

GEZOCHT:
commercieel ingestelde advocaat (medewerker of stagiair)

Austen & Peters advocaten (Zuid-Limburg) zoekt commercieel ingestelde civilist met affiniteit voor vastgoed.

Voor een nadere beschrijving verwijzen wij naar onze website: www.ap-advocaten.nl/vacatures

Motivatiebrief inclusief CV met cijferlijst ontvangen wij graag binnen twee weken per e-mail: peters@ap-advocaten.nl.

Austen & Peters advocaten
Residentie Prinses Juliana | Sittarderweg 1 | 6301 GC Valkenburg aan de Geul

KANSRIJKE ZAAK
KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de proceskosten, van lopende en nieuwe procedures. Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track record.

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2, 4837 BN Breda
T +31 (0)76 530 36 00
F +31 (0)76 530 36 09
E info@liesker.com
liesker.com

Advocaat met stoute schoenen.

Wie trekt ze aan? Hier ligt een absolute uitdaging voor een ambitieuze, maatschappelijk betrokken advocaat. Stel je voor; zes advocaten, elk met hun eigen praktijk, delen de kosten - de bibliotheek - de koffieautomaat en… een monumentaal pand in de oude Delftse binnenstad. Wat zij verder gemeen hebben is dat zij een gevarieerde algemene praktijk hebben en daarbij bijzonder thuis zijn in personen- en familierecht, mediation, arbeidsrecht, sociaal zekerheidsrecht, strafrecht en migratierecht. De advocaten van deze goed georganiseerde samenwerking zoeken een zelfstandige advocaat. Het liefst met een eigen praktijk op een ander rechtsgebied of gericht op het MKB. Wie de schoen past wendt zich tot mr L.P. Lagerweij, Postbus 3108, 2601 DC Delft, 015 2152929, lagerweij@advocatendelft.nl

VUURENS & LAGERWEIJ
ADVOCATEN EN MEDIATORS

TUCHTRECHTER OORDEELT **NIET OVERAL HETZELFDE**

DOOR / KEES PIJNAPPELS

De vier raden van discipline houden er verschillende oordelen op na. In Den Bosch krijg je eerder een maatregel opgelegd dan elders. In Amsterdam verklaren ze klachten vaker ongegrond. Arnhem blijkt terughoudend met schorsingen en schrappingen.

Uit cijfers, ontleend aan de opeenvolgende jaarverslagen, valt niet of nauwelijks op te maken dat de raden van discipline minder streng zijn geworden. Weliswaar is het aantal maatregelen in vijf jaar afgenomen, maar die daling houdt gelijke tred met het aantal uitspraken.

ONVOORWAARDELIJK

Twaalf tot zestien procent van de maatregelen betreft een onvoorwaardelijke schorsing of een schrapping. Dat percentage lijkt stabiel binnen die bandbreedte te blijven. Ook het aantal waarschuwingen, het leeuwendeel van de maatregelen, blijft verhoudingsgewijs redelijk gelijk. Het aantal berispingen vertoont de afgelopen drie jaar wel een dalende trend. Ook het aantal gevallen waarin een klacht wel gegrond werd verklaard, maar geen maatregel werd opgelegd, stijgt gestaag.
Op basis van de jaarcijfers van de vier raden valt ook iets anders op. In Amsterdam wordt absoluut en relatief minder vaak getuchtigd dan elders. Opmerkelijk als je bedenkt dat Amsterdam circa een derde van alle advocaten herbergt.
De raad in Den Bosch legt relatief het vaakst een maatregel op. Als sprake is van een gegronde klacht legt de tuchtrechter landelijk gezien in 88 procent van de gevallen een maatregel op. In Amsterdam is dat percentage 82. In Den Bosch ligt dat percentage met 94 aanzienlijk hoger. Arnhem en Den Haag blijven dicht bij het landelijk gemiddelde.
De Amsterdamse vergevingsgezindheid blijkt ook uit het aantal gegronde klachten zonder maatregel. De Amsterdamse tuchtrechter kwam van 2014 tot en met 2018 71 keer tot dat oordeel. Geen enkel andere raad strijkt zo vaak over het hart. In Den Bosch gebeurde dat slechts 23 keer.
Ook qua aard van de maatregelen blijken er verschillen tussen de regio's. Daar is het de Arnhemse raad die zich onderscheidt. De raad van discipline Arnhem-Leeuwarden legt minder vaak de zwaarste maatregelen op. In de afgelopen vijf jaar ▶

besloot de Arnhemse tuchtrechter in 11 procent van de gegronde klachten tot onvoorwaardelijke schorsing of schrapping. In Den Bosch (14 procent), Den Haag en Amsterdam (beide 16 procent) gebeurde dat relatief vaker. Arnhem kiest eerder voor voorwaardelijke schorsing.
De verschillen tussen de raden laten zich moeilijk verklaren. Mogelijk is van invloed dat de Amsterdamse regio veel grote transactiepraktijken kent, met grote bedrijven als cliënt. Die lopen wellicht minder snel tegen een tuchtzaak aan dan een klein familierechtkantoor in het oosten van het land. Deken Henrichs zegt het beeld dat de raad in Amsterdam mild zou zijn, niet te herkennen. 'De advocaten die hier verschijnen, hebben bepaald geen gezellig dagje. We acteren heel kritisch en scherp. Dat is het tegendeel van het idee dat je als beroepsgenoten de zaken als onderonsje afhandelt.'

GOEDE RELATIE

Joost van Dijk herkent de grote regionale verschillen wel. 'Ik zag vanuit het Hof van Discipline dat de ene raad veel milder beoordeelde en strafte dan de andere. Dan werd er heel voorzichtig met collega's omgegaan. Vanwege de goede relatie met de achterban. Zo van, we moeten straks met z'n allen ook weer gezellig aan het jaardiner zitten. Dat kan natuurlijk niet; je bent een rechterlijk college, geen bewaker van de goede sfeer.'
Tuchtrechter Van Osch waagt zich niet aan een verklaring. 'Enkel op basis van getallen is het lastig conclusies te trekken. Dan zou je nader onderzoek moeten doen, bijvoorbeeld naar de zwaarte van de klachten. Het kan aan de aard van de zaken liggen.'
De Leon-van den Berg van Disciplina vindt het hoog tijd dat de raden hun interne richtlijnen openbaren. 'Ze schijnen te bestaan, maar we kennen ze niet en weten niet wat erin staat. We zijn er wel reuze benieuwd naar.'
Volgens Van Osch zijn er geen uniforme richtlijnen voor de strafmaat. 'In het strafrecht heb je oriëntatiepunten voor straftoemeting. Die hebben we niet, dat zou wel mooi zijn. Wel is er een paar keer per jaar regulier overleg tussen de raden. Daar wordt niet gesproken over individuele zaken, maar over algemene kwesties. 'De richtlijn proceskostenveroordeling is op die manier tot stand gekomen, om meer uniformiteit te creëren.'

Het Hof van Discipline is wel ooit aan begonnen aan een onderzoek naar oriëntatiepunten voor straftoemeting, weet Van Osch. Dat onderzoek ligt echter al weer jaren stil. Een woordvoerder van het hof meldt namens voorzitter Zuidema 'dat er momenteel geen verdere ontwikkelingen te melden zijn, maar het onderwerp heeft wel de aandacht'. ■

Tuchtrechtelijke oordelen 2009-2018 raden van discipline landelijk

Oordeel	2009	2014	2015	2016	2017	2018
Ongegrond/niet-ontvankelijk	407	888	733	566	546	595
Gegrond/geen maatregel	51	44	35	37	36	42
Waarschuwing	120	188	166	123	122	113
Berisping	67	77	73	73	62	42
Geldboete	0	0	0	2	0	1
Voorwaardelijke schorsing	22	45	30	21	23	23
Onvoorwaardelijke schorsing	34	42	33	20	29	26
Schrapping	13	20	8	14	18	14
Totaal beslissingen	**714**	**1304**	**1078**	**856**	**836**	**856**
Waarvan gegrond	307	416	345	290	290	261
Gegrond met maatregel	256	372	310	253	254	219
Hoe vaak maatregel?	83%	89%	90%	87%	88%	84%
Zware maatregelen	15%	15%	12%	12%	16%	15%
Geen maatregel	16,6%	10,6%	10,1%	12,8%	12,4%	16,4%

Tuchtrechtelijke oordelen 2014-2018 per raad

Oordeel	Totaal	A'dam	Arnhem	Den Haag	Den Bosch
Ongegrond/niet-ontvankelijk	3328	875	1003	786	664
Gegrond/geen maatregel	194	71	58	42	23
Waarschuwing	712	150	202	174	186
Berisping	327	81	77	81	88
Geldboete	3	0	1	1	1
Voorwaardelijke schorsing	142	29	40	36	37
Onvoorwaardelijke schorsing	150	46	29	42	33
Schrapping	74	15	18	21	20
Totaal beslissingen	**4930**	**1267**	**1428**	**1183**	**1052**
Waarvan gegrond	1602	392	425	397	388
Gegrond met maatregel	1408	321	367	355	365
Hoe vaak maatregel?	88%	82%	86%	89%	94%
Zware maatregelen	14%	16%	11%	16%	14%
Geen maatregel	12,1%	18,1%	13,6%	10,5%	5,9%

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGDORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDORFF.NL • WWW.RONBORGDORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

SPEE

ADVOCATEN & MEDIATION

Ambitieus kantoor in Maastricht met commerciële civiele rechtspraktijk, zoekt **ADVOCAAT-MEDEWERKER** voor indiensttreding op korte termijn

Voor meer informatie ga naar **www.spee-advocaten.nl/contact**

BENK : ADVOCATEN

BENK Advocaten is een advocatenkantoor dat zich richt op de ondernemers van Noord Nederland. We voelen ons betrokken bij onze cliënten en vinden de sfeer op kantoor erg belangrijk. We werken hard, maar wel op een plezierige manier, met een gezond evenwicht tussen werk en privé.

Onze belangrijkste specialisaties liggen op het terrein van arbeidsrecht, ondernemingsrecht, insolventierecht, vastgoedrecht en personen- en familierecht.

Wij zoeken ter uitbreiding van ons team één of twee:

ADVOCAAT-MEDEWERKER(S) MET MAATSCHAP AMBITIES

ADVOCAAT-STAGIAIR OF GEVORDERD STAGIAIR

Een uitgebreide beschrijving van deze functies en alle relevante informatie vindt u op **www.benk.nl.**

Bel: 088 - 278 77 77

Vind en reserveer uw eigen chauffeur!

Chauffeur.nl

WE ZIJN AL ONDERWEG!

Dolderman Letselschade Advocaten

Dolderman Letselschade Advocaten zoekt voor haar vestiging in Utrecht een advocaat medewerker personenschade

Wij geven juridische hulp bij letselschade en ondersteunen clienten stap voor stap tijdens het hele letselschadetraject. De afgelopen tien jaar wonnen we als team veel grote zaken. We zijn daar trots op, omdat we vinden dat onze cliënten recht hebben op een eerlijk proces en een eerlijke uitkomst. En daarom doen we, samen met de allerbeste specialisten, alles wat in onze macht ligt om een maximale schadevergoeding te claimen.

Wij zijn er voor iedereen die direct een civiele- en ambtenaren advocaat zoekt. Onze ervaring ligt op het gebied van letselschade en rechtspositie van ambtenaren in relatie tot deze schade. Onze doelgroep bestaat naast civiele- letselschade uit onder andere politie, militairen, veteranen brandweerlieden, justitie en andere ambtenaren.

Wil jij bij ons komen werken? Dan ontvangen wij graag je sollicitatie, voorzien van je CV.

Voor meer informatie over deze vacature kun je contact opnemen met Robert Remie, Remie@DLSA.nl

Het betere teamwork

Poelmann van den Broek is een open en informeel advocatenkantoor. Onze klanten zijn ondernemers met uitdagende zaken. We streven ernaar om jou optimaal gebruik te laten maken van je talenten en deze verder te ontwikkelen. Samen vormen we een mooie mix van nieuw en ervaren. Bij ons gaat werk en plezier hand in hand en we zijn ons er continu bewust van voor wie we dit doen: onze klanten.

Word jij onze nieuwe collega?

Ben je ambitieus en wil jij je graag ontwikkelen tot specialist? Of ben je een ervaren professional die graag een eigen praktijk wil opbouwen? Kom bij ons werken als:

- **Juridisch medewerker / Advocaat-stagiaire Vastgoed**
- **Juridisch medewerker / Advocaat-stagiaire Bouw**
- **Secretarieel medewerker**
- **Ervaren advocaat Arbeidsrecht**
- **Student-stagiaire**

Meer weten en solliciteren?

Bezoek pvdb.nl/werken-bij-pvdb om alle vacatures te bekijken. Voor nadere informatie kun je natuurlijk ook direct contact met ons opnemen, via 024 – 381 08 09 of hr@pvdb.nl.

Poelmann van den Broek
ADVOCATEN

Alt Kam Boer advocaten

ALT KAM BOER is een toonaangevend nichekantoor op het gebied van civiele cassatie en litigation, gevestigd in het Statenkwartier van Den Haag

Wij zijn op zoek ter versterking van ons team naar:

EEN ERVAREN CASSATIEADVOCAAT (M/V) (ADVOCAAT-MEDEWERKER)

EEN BEGINNENDE CASSATIEADVOCAAT (M/V) (ADVOCAAT-MEDEWERKER)

EEN COMPAGNON MET EEN EIGEN CIVIELE PRAKTIJK (ZELFSTANDIG ONDERNEMER)

Wat we bieden
Voor alle functies geldt dat we een hecht team zijn waarin op hoog niveau wordt gewerkt met interessante zaken die er toe doen. We hechten daarnaast ook aan een goede work/life balance. Voor de cassatieadvocaten (medewerkers) geldt een marktconforme beloning op basis van een arbeidsovereenkomst en is parttime werken in beginsel bespreekbaar.

Voor nadere informatie bel of mail met:

mr. Jan Wouter Alt
alt@altkamboer.com
070 3589479
www.altkamboer.com

TER ZITTING

Overval

DOOR / LARS KUIPERS

De politierechter in Utrecht buigt zich over een klungelige nepoverval, gepleegd door vier jonge verdachten die het buskruit niet hebben uitgevonden.

Toen op 9 september 2017 een jonge vrouw de politie belde met het bericht dat ze was overvallen terwijl ze stond te pinnen, sprongen agenten meteen in de auto. Al snel hadden ze een verdachte te pakken. Die bekende vlot. Inderdaad, hij had zijn slachtoffer met een mes bedreigd bij de pinautomaat. Maar het echte verhaal, dat zat toch even anders.

D. vertelde dat de hele overval in scène was gezet. Hij had op de scooter van K. gereden en na een tijdje had K. boetes in zijn brievenbus gevonden. K. wilde dat D. die zou betalen. Als D. nu eens zijn vriendin zou overvallen en het geld aan hem geven, dan kon C. het geld terugvragen bij de verzekering.

K. houdt er een iets andere lezing op na. 'We wilden met zijn allen uit eten gaan van dat geld. Het is raar dat D. geld moet afpakken van mijn vriendin en dat dan aan mij moet betalen. Dan betaalt mijn vriendin dus mijn boetes.'

De verdachten waren in 2017 net meerderjarig, maar de officier van justitie wil toch het jeugdstrafrecht toepassen. De verdachten hebben allemaal een verstandelijke beperking en gingen om met verkeerde vrienden. Inmiddels wonen ze niet meer in elkaars buurt en proberen ze hun leven op de rails te zetten.

K. hoeft van haar geen straf te hebben – hij heeft voor verschillende recente feiten in totaal 310 uur werkstraf gehad en als deze zaak daarbij was gevoegd, had het hem geen uur extra opgeleverd. Tegen D. eist ze 24 uur taakstraf, de helft voorwaardelijk; ook hij heeft recent nog twee taakstraffen gehad. De andere twee verdachten verdienen 48 uur werkstraf, vindt ze, de helft voorwaardelijk.

Advocaat Chris Hesen wijst op de verstandelijke beperking van D. Bovendien, zegt hij, D. is nu verhuisd naar een andere stad zodat hij niet meer met foute vrienden omgaat. En hij heeft zicht op een baan. 'Om hem nu nog een werkstraf te laten uitvoeren, dat draagt nergens toe bij.'

Advocaat Mildred Helmers staat K. bij. Hij was niet het brein, zegt ze, dat was de vierde verdachte die er vandaag niet is. K. was niet bij de overval aanwezig en dus, vindt Helmers, kun je hem hooguit medeplichtigheid ten laste leggen. Juist dat staat niet op de tenlastelegging. Ze vraagt vrijspraak, of in elk geval geen straf.

De rechter houdt het eenvoudig. Voor haar zijn alle vier verdachten medeplegers. Ze vonnist conform de eis.

Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

CURSUS: DIGITALE OPSPORING

De toepassing van online undercover opsporingsmethoden, openbronnenonderzoek, hacken als opsporingsmethode. Deze cursus van de Bijzonder Strafrecht Academie handelt onder meer over het opsporingsproces in cybercrimezaken en op welke wijze bewijs kan worden verzameld in een digitale context.

Datum: 19 september 2019 vanaf 12.30 uur.
Locatie: Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag.
Ga naar bijzonderstrafrechtacademie.nl/digitale-opsporing-2019/ voor meer informatie en inschrijving.

13E LETSELSCHADECONGRES

'Letselschade verzekerd' is het thema van het 13e Groningse Letselschadecongres. Verzekeringsrechtelijke aspecten in de letselschadepraktijk staan centraal. Sprekers uit de wetenschap en de praktijk behandelen de belangrijkste verzekeringsaspecten bij letselschade. Voor uw deelname aan dit symposium kunt u 4 PO-punten van de NOvA en NIVRE ontvangen.

Datum: 7 oktober 2019.
Locatie: Academiegebouw, Broerstraat 5, Groningen.
Ga naar rug.nl/rechten/congressen/archief/2019/letselschadecongres/ voor meer informatie en inschrijving.

DE ZAAK OP ORDE

Op 10 oktober 2019 organiseert Law4ce het seminar 'De Zaak op Orde', over alle facetten van het ondernemerschap voor advocaten met de focus op inspiratie en vernieuwing. Het programma bestaat uit een middag waar in een hoog tempo veel korte, actieve, legal power talks voorbijkomen.

Datum: 10 oktober 2019.
Locatie: Oranjerie Hydepark, Doorn.
Ga naar dezaakoporde.com voor meer informatie.

Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

HET KLASSIEKE PLEIDOOI WORDT EEN FOSSIEL

DOOR / STIJN DUNK

De civiele advocaat die een klassiek pleidooi houdt, wordt een zeldzaamheid. De één ziet dit als een fundamentele inbreuk op zijn positie, de ander laat er geen traan om. 'Als je een uitvoerig pleidooi nodig hebt, heb je iets niet goed gedaan.'

‘Afschaffing’ pleidooi bij wet

Meer ruimte voor de ‘mondelinge behandeling’ op zitting. De afschaffing van het pleidooi als afzonderlijke proceshandeling. Dat zijn enkele elementen uit de wetswijziging die de Tweede Kamer in juni dit jaar aannam. Het wetsvoorstel maakt onderdeel uit van de zogeheten KEI-wetgeving, waar naast digitaal procederen ook andere vernieuwingen binnen het civiele procesrecht werden doorgevoerd. Zoals een grotere regie van de rechter bij het voorbereiden en invullen van de mondelinge behandeling in een civiele zaak. Zo kan de rechter besluiten partijen ‘gelegenheid te geven hun stellingen nader toe te lichten’. Verder kan hij partijen ‘verzoeken hem inlichtingen te geven’. Dit komt in de plaats van het pleidooi als afzonderlijke formele handeling. Als ook de Eerste Kamer akkoord gaat, worden de veranderingen opgenomen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Aanpassing van de wet is voorzien op 1 oktober.

De Tilburgse advocaat Jack Linssen werd onlangs onaangenaam verrast. ‘Ik trad op voor een arts wiens professionele naam zonder zijn instemming was gebruikt. Vooraf hadden we samen de conclusie van antwoord van de wederpartij doorgenomen. Mijn client had wel vijfentwintig rake opmerkingen in de kantlijn gezet. Via de oproepingsbrief horen wij plotseling van de rechter dat we maximaal tien minuten spreektijd krijgen. Op zitting kwamen diverse nieuwe aspecten uit de conclusie niet aan de orde. Het volstrekte onbegrip was van het gezicht van mijn cliënt te lezen: “Wat gebeurt hier?” Dat gevoel heb ik dan als advocaat ook.’

Linssen is duidelijk ongelukkig met de steeds marginalere plek die het klassieke pleidooi krijgt toebedeeld in de civiele procedure. Stap voor stap hebben wetgever en rechter de afgelopen decennia de ruimte ingeperkt voor civiele advocaten die het verhaal van hun cliënt uitgebreid over het voetlicht willen brengen. Deze zomer werd de nieuwste stap (zie kadertekst) gezet toen de Tweede Kamer een reeks vernieuwingen binnen het civiele procesrecht goedkeurde. Die gaan waarschijnlijk per 1 oktober 2019 in. Opvallend onderdeel: de afschaffing van het pleidooi als afzonderlijke proceshandeling. Dat klinkt dramatischer dan het is: civiele advocaten behouden het recht om zaken mondeling toe te lichten. Wel wordt de speelruimte kleiner om een uitvoerig pleidooi te houden.

> ‘Dertig minuten pleiten, dat is zo lang als een Netflix-aflevering’

‘Het klassieke pleidooi is hard op weg een fossiel te worden,’ concludeert bijzonder hoogleraar Rechtspleging Margreet Ahsmann, tot voor kort civiel rechter bij de Rechtbank Den Haag. Die ontwikkeling is al medio twintigste eeuw ingezet, vertelt ze. ‘Het ouderwetse pleidooi heeft flink aan belang ingeboet, ten gunste van de comparitie. Het belang van de interactie tussen rechter en partijen neemt toe. Daar past een statisch pleidooi met een voorgefabriceerde pleitnota niet goed in.’ Voor Ahsmann gaat het om een positieve trend: de van oudsher sterk schriftelijke en relatief starre civiele procedure krijgt zo een groeiend mondeling en dynamisch karakter. ‘Dat heeft bijgedragen aan waarheidsvinding en aan minder polarisatie. Daardoor zijn er meer zaken waar partijen er samen uitkomen. In aanmerkelijk kortere tijd bovendien.’

Van een betere dialoog tussen partijen en advocaten op zitting is ook Linssen een voorstander. Toch vraagt hij zich af waarom een oude verworvenheid wordt weggegooid, terwijl onvoldoende duidelijk is wat ervoor in de plaats komt. ‘Er wordt een groot kruis door het pleidooi gezet, maar het alternatief lijkt verre van zaligmakend. Alles wordt vooralsnog ▶

→ www.boomjuridisch.nl

volledig geactualiseerd

Huurrecht geeft een compleet beeld van het materiële huurrecht. De meest recente jurisprudentie, literatuur en parlementaire geschiedenis zijn in deze zevende druk samengebracht tot een volledig overzicht.

mr. A.R. de Jonge
978-94-6290-642-9, 7e druk
920 pagina's
hardcover
€ 75,00*

Bestel vandaag nog uw exemplaar op www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

www.boomjuridisch.nl

* Prijzen zijn excl. btw en incl. verzendkosten. Prijswijzigingen onder voorbehoud.
Onze leveringsvoorwaarden kunt u vinden op www.boomjuridisch.nl.

Honoré Daumier, *Un Avocat Plaidant*, c. 1845. Hammer Museum, Los Angeles.

in een potje gegooid met het etiket "mondelinge behandeling" zonder dat rechters, advocaten of justitiabelen het helemaal begrijpen. Ik merk aan mijn cliënten dat bij hen soms onzekerheid troef is, ze weten niet wat ze kunnen verwachten.' Dat geldt volgens Linssen eveneens voor zijn jonge collega's. 'Die zullen minder makkelijk dan ik in discussie durven met een meervoudige kamer over het aantal spreekminuten. Terwijl dat wel nodig is. Om toelichting te kunnen geven op onderbelichte punten.'

ACHTERHAALD

Niet alle advocaten van de nieuwe generatie maken zich zorgen. Van Sophie Streng, dit voorjaar beëdigd bij advocatenkantoor RESOR aan de Zuidas, zou je het eigenlijk verwachten. Als kersverse winnares van de jaarlijkse Amsterdamse pleitwedstrijden heeft ze een voorliefde voor het retorische ambacht. 'Ik vind het heerlijk me vast te bijten in een lastige casus, grondig uit te zoeken wat de argumenten zijn, er een verhaal bij maken en dat overtuigend te vertellen tijdens het pleidooi.' Toch laat Streng weinig tranen om de marginalisering van het klassieke pleit. 'Ik vind het achterhaald. Wanneer je een uitvoerig pleidooi nodig hebt als advocaat, heb je vaak iets niet goed gedaan. Wat vooral nodig is om een zaak te winnen, is de zaak helder neerzetten in je schriftelijke stukken en daarna op zitting mondeling adequaat reageren op de rechter en de wederpartij.'

Dat klinkt Ashmann als muziek in de oren. Als rechter slaat zij het liefst spijkers met koppen tijdens het gesprek met partijen en hun advocaten op zitting. 'Vaak blijkt de vork net iets anders in de steel te zitten dan op papier lijkt. Dan is er geen probleem over de koopprijs of blijken bepaalde documenten wel beschikbaar.' Voor de advocaat valt er binnen deze moderne aanpak nog genoeg eer te behalen, is haar ervaring. 'Advocaten moeten hun mondelinge vaardigheden meer dan ooit met verve gebruiken. Niet via een lang pleidooi, wel door goed te luisteren. Door op juiste toon de rechter waar nodig te corrigeren en aan te vullen. Door voor je cliënt effectief te onderhandelen over een schikking.' Juist op dat punt won Streng de pleitwedstrijden, is haar overtuiging. 'Mijn inleidend ▶

> 'Advocaten moeten hun mondelinge vaardigheden meer dan ooit gebruiken'

betoog ging best oké, maar de repliek op mijn tegenstander ging echt goed. Hij beweerde enkele dingen die niet klopten en dat heb ik uit de losse pols weerlegd. Deze interactie gaf voor mijn gevoel de doorslag.'

ONEERLIJK PROCES

Ook Linssen heeft een voorkeur voor het spontaan en eloquent reageren in de zittingszaal. Toch blijft hij kritisch over het keurslijf waarin het pleiten gegoten wordt. Daardoor staat, vindt hij, een belangrijk principe op het spel: de waarheidsvinding. 'Als je minder spreektijd krijgt, kun je niet altijd goed reageren op nieuwe feiten die de wederpartij inbrengt. Binnen tien minuten reageren op een conclusie van antwoord van 38 kantjes is niet te doen.'
De groeiende hang naar efficiency in de rechtspraak is volgens Linssen schadelijk voor de kwaliteit van de rechtspraak. 'Naast het pleidooi van de advocaat worden ook het getuigenverhoor en het deskundigenbericht gezien als vertragend. Terwijl beide soms onontbeerlijk zijn voor een goed begrip van de zaak. Anders komt het recht op een eerlijk proces in het geding, zoals vastgelegd in artikel 6 van het EVRM.'
Daar staan volgens Ahsmann stevige minpunten voor het klassieke pleidooi en de pleitnota tegenover. 'De pleitnota wordt voorafgaand aan de zitting geschreven,' legt ze uit. 'Alles wat op zitting wordt gezegd, is er dus niet in verwerkt. Op zitting wil je het geschil de wereld uit helpen. Maar op het moment dat een advocaat zijn pleitnota voorleest, zet je letterlijk een stap terug. Dat draagt niet bij aan een oplossing.'

> 'Toen ik begon, bepaalde de advocaat of een pleidooi plaatsvond. Nu is die regie aan de rechter'

SLAAPVERWEKKENDE PLEITERS

Het romantische beeld van de briljant pleitende advocaat strookt bovendien niet met de nuchtere werkelijkheid, meent zowel Ashmann als Streng. 'Advocaten hebben de neiging lange pleitnota's te schrijven,' aldus Streng. 'Arme rechter. Dertig minuten pleiten, dat is zo lang als een gemiddelde Netflix-aflevering.'
Al in de negentiende eeuw klaagden rechters over de 'langweiligheid' van pleiters, vertelt Ashmann. 'Eloquent is het eigenlijk nooit geweest. Het is vaak de klassieke herhaling van zetten en saai: van papier voorgelezen, zonder intonatie. Zelf schopte ik als rechter weleens onder tafel tegen mijn enkels om alert te blijven.'
Toch heeft ook de nieuwe manier van werken zijn schaduwzijde, erkent Ahsmann. Net als bij vorige wetswijzigingen heeft de wetgever in haar ogen verzuimd om heldere criteria te formuleren voor de inrichting van de mondelinge behandeling. Heeft een partij recht op het voorlezen en indienen van een pleitnota? Wanneer precies is een pleidooi nog wel toegestaan? 'Dit is vaak te onduidelijk. Hierdoor hangt het sterk van de individuele rechter af welke en hoeveel ruimte een advocaat krijgt. Dat is niet bevorderlijk voor de rechtseenheid.'
Dat merkt advocaat Linssen aan den lijve: 'De ene rechter geeft heel elegant en vriendelijk een ruime uitleg aan de wet, terwijl de ander heel krampachtig de volstrekte regie wil houden. De verschillen zijn enorm en dat is niet gezond.'
Er is nog een reden voor Linssen om huiverig te zijn. 'Het gaat hier om een heel fundamentele kwestie,' benadrukt hij. 'Uiteraard staat de rechter aan het roer, maar tijdens een pleidooi heeft de advocaat wat meer speelruimte. In de nieuwe setting is de rechter bijna allesbepalend.' Dat dreigt de balans tussen advocaat en magistraat te verstoren, waarschuwt Linssen. 'Toen ik in 1996 mijn praktijk begon, bepaalden de advocaten of er een pleidooi plaatsvond. Nu is die regie aan de rechter. Ik vind het heel merkwaardig dat daar nauwelijks discussie over is: het gaat tenslotte om de principiële vraag hoe autonoom de advocaat kan opereren. Met name ook in complexe zaken.'

LEREN IMPROVISEREN

Streng en Ahsmann zijn optimistischer over het mondelinge optreden van de nieuwe lichting. Streng gaf recent met een collega een workshop comparitie-na-antwoord bij een pleitgenootschap van studenten. 'Juist omdat het klassieke pleidooi steeds meer op de achtergrond raakt. We hebben ze geleerd flexibel om te gaan met vragen van de rechter en te onderhandelen over een schikking. Dat vonden ze wennen, maar ze leerden snel.' Ahsmann was als adviseur betrokken bij de beroepsopleiding voor advocaten en die voor rechters. Wat haar betreft, krijgt de klassieke moot court in de rechtenstudie en advocatenopleiding een meer comparitieachtige setting: 'Inclusief het interactieve en dynamische aspect van een eigentijdse zitting. Geef het dossier een minder belangrijke rol in de voorbereiding. Voeg op het laatste moment nieuwe informatie toe waar studenten improviserend op moeten reageren. Zo maak je van het nieuwe pleiten de verbetering zoals door de wetgever is bedoeld.' ■

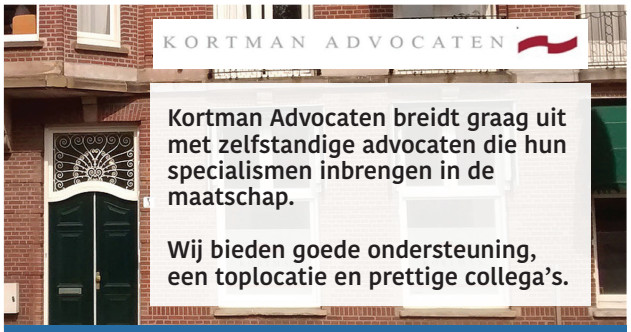

Kortman Advocaten breidt graag uit met zelfstandige advocaten die hun specialismen inbrengen in de maatschap.

Wij bieden goede ondersteuning, een toplocatie en prettige collega's.

Lees meer op:
www.kortmanadvocaten.com/werving-en-selectie

Raamweg 3 | 2596 HL 's-Gravenhage | (0)70-302 40 30

Spong

Law Academy

Op maandag 7 oktober a.s. geven Gerard Spong en Sidney Smeets in Amsterdam de cursus 'Actualiteiten verdediging in zedenzaken' (12:30-17:30 uur). Zie de website voor meer informatie en aanmelden.
We zien u graag tegemoet!

www.sponglawacademy.com

ONTDEK JE PRIORITEITEN | DEFINIEER JE DOELEN | ONTKETEN JE KRACHT

06-5432 5240

GECERTIFICEERD 'STRATEGIC INTERVENTION' COACH

UP OR OUT?
EGO OF TEAM?
STRESS OF BALANS?

Als advocaat, compagnon en patroon stond ik decennia garant voor optimale inzet en het beste resultaat. Die garantie geldt ook mijn coaching, training en mentoring.

Voor partner, medewerker en stagiaire. Van Zuidas tot elders.

www.sjocronacoaching.expert

JAN SJÖCRONA
COACHING EXPERT

Eenvoudig stukken en brieven **generen** met behulp van sjablonen

E-mailberichten vanuit Outlook met **één klik opslaan** in uw dossier
Alle **bestanden** gemakkelijk terugvinden **in uw dossiermap**

Gebruik hiervoor de module **Documentenbeheer** van Urios!

Bel voor een **vrijblijvende afspraak** 072 512 22 05
of vraag de **gratis demo** aan op Urios.nl

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Mediation | Meertalig declareren en herinneren
Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

urios
eenvoud bespaart tijd

Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | **tel** 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

She Breaks the Law is uitgegroeid tot een club met zo'n 1.500 leden. Het internationale vrouwennetwerk ging deze zomer in navolging van Londen van start in Amsterdam. Ook in New York, Chicago en Sydney is inmiddels een *launch* geweest. Mumbai staat gepland voor november.

SHE BREAKS THE LAW

VROUWELIJKE LEIDERS WILLEN JURIDISCHE INNOVATIE BOOST GEVEN

DOOR / FRANCISCA MEBIUS
BEELD / JEAN-PIERRE JANS

De drie oprichters van She Breaks the Law v.l.n.r. Nicky Leijtens, Priya Lele en Christie Guimond.

Een 'powerful sisterhood of amazing female leaders' in de juridische sector. Dat is wat She Breaks the Law moet zijn, vertelt één van de drie oprichters Nicky Leijtens, bestuursadviseur bij NautaDutilh. Het netwerk werd geboren tijdens een etentje. 'Er kwam een diepgaand gesprek op gang met mede-oprichters Priya Lele (Legal Process Design Lead bij Herbert Smith Freehills in Londen) en Christie Guimond (senior manager bij White & Case LLP in Londen) over ongelijkheid tussen mannen en vrouwen,' vertelt Leijtens. 'Samenwerking is hard nodig, was de conclusie.
Er zijn zoveel vrouwelijke leiders in de juridische branche die van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen inspireren. Dat ondersteunen we met She Breaks the Law.'
She Breaks the Law mag zich sinds begin juli een stichting noemen. Het netwerk onderscheidt vier deelterreinen: SHE connects, SHE shares, SHE develops en SHE creates. Het netwerk richt zich voornamelijk op innovatieve ontwikkelingen. Dat is een belangrijke reden voor Petra Zijp, managing partner bij NautaDutilh, om lid te worden van het netwerk. 'Iedereen is volop bezig met innovatie en bedrijven zijn in transitie. We hebben alle hersens nodig en met She Breaks the Law kunnen we zorgen dat deze hersens samenkomen. Door inspirerende verhalen van andere vrouwen te horen over mooie dingen op het gebied van techniek en innovatie kunnen we de transitie die gaande is goed doorkomen.'

INNOVATIE

Ook voor Sandra van Heukelom-Verhage, partner bij Pels Rijcken, gaven de ontwikkelingen op innovatiegebied binnen haar kantoor de doorslag om lid te worden van het netwerk. 'Als Pels Rijcken willen we met onze nieuwe sectie Innovatie, Privacy en Technologie en ons Pels Acceleration Lab "Innovatie Mogelijk Maken". She Breaks the Law sluit perfect op die ambitie aan. We kennen de kracht van cocreatie en ecosystemen, onder andere vanwege ons lidmaatschap van de Dutch Blockchain Coalition. She Breaks the Law is zo'n innovatief ecosysteem en heeft alles in zich om relevant te worden en impact te maken. Het is internationaal, bestaat uit female leaders en verbindt alle legal professies met elkaar.'
Christ'l Dullaert van Le Tableau noemt het knap dat het netwerk meteen internationaal is. 'Dat is heel sterk en geeft het meer allure.' Vanuit haar interimbureau ziet Dullaert veel voorbeelden als het gaat om ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. 'Ik zie binnen kantoren vaak dat het

niet goed gaat, dat men het niet goed doet. Een voorbeeld is dat vrouwen wanneer ze kinderen krijgen als eerste de kantoorborrel overslaan. Mannen hebben het politieke spel beter door. Dat spel speelt zich juist bij kantoorborrels af. Bezuinigen op het aantal uren op kantoor door kantoorborrels over te slaan, moeten vrouwen dus juist niet doen. Het is nuttig als vrouwen via dit netwerk hun verhalen kunnen delen. Ook al hoop ik dat dit soort events over vijf of tien jaar niet meer nodig zijn.'

'Het heeft alles in zich om relevant te worden en impact te maken'

KWETSBAARHEID

Claudia Zuidema, uitgever bij deLex Media en secretaris bij the FIPE, het netwerk voor vrouwelijke experts binnen het intellectuele eigendom, is met name geïnteresseerd in het delen van kennis op het gebied van data en privacy. 'Andere vrouwen ontmoeten die vernieuwing op die terreinen voorstaan, is voor mij de reden om lid te worden.'

Van Heukelom-Verhage hoopt en verwacht dat er binnen het netwerk ruimte is om elkaars *failures* en tips te bespreken. 'Dat de kwetsbaarheid regeert, wetende dat je daarvan niet zwakker, maar sterker wordt. Dat we erin slagen om elkaars kwaliteiten voor het voetlicht te brengen en anderen te inspireren. En dat we elkaar helpen bij het oplossen van grote uitdagingen, zoals het leren omgaan met onzekerheden in innovatietrajecten en het aanbrengen van "simplicity in complexity" door het hanteren van heldere, eerlijke taal.'

Lieke Beelen, gespecialiseerd in Legal Design Thinking vanuit haar bedrijf Visual Contracts, was een van de gespreksleiders tijdens de *launch* van She Breaks the Law in Amsterdam. Ze hoopt met het netwerk op nieuwe connecties, initiatieven, producten, diensten en events die innovatie in het recht een boost gaan geven. 'Het vrouwelijke perspectief mag beter zichtbaar worden in de wereld van juridische innovatie.'

Marlise Hamaker, ook gespreksleider bij de lancering van She Breaks the Law in Amsterdam, beaamt dat. Hamaker is eigenaar en trainer van Listen Up en gespecialiseerd in media- en sprekerstrainingen. 'Er zit veel expertise in She Breaks the Law. Die expertise moet de congrespodia op en de vakbladen in. "We kunnen ze niet vinden", hoor je vaak als het gaat over vrouwelijke leiders of experts. Wel dus, een netwerk als She Breaks the Law heeft ze in overvloed.'

GEZIEN

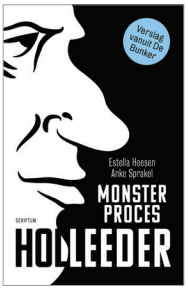

MONSTERPROCES

Nederlands bekendste crimineel Willem Holleeder is deze zomer door de rechtbank van Amsterdam veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Een vrouwelijk schrijversduo legde het proces vast.

Net als tien jaar geleden woonden journalisten Anke Sprakel en Estella Heesen namens juridisch persbureau Argos het proces bij. Vanaf de eerste dag tot en met het vonnis deze zomer. Het verslag is vastgelegd in *Monsterproces - Verslag vanuit De Bunker* (Scriptum, 2019). Tijdens het proces ruim tien jaar geleden zagen ze in Holleeder een ware entertainer en nationale knuffelcrimineel. Nu was hij een getergd man, ziek van het verraad van zijn zussen. In De Bunker was hij gespannen, schraapte voortdurend zijn keel en explodeerde als zijn zus hem sarde. Voor wie het proces nog eens wil nalezen.

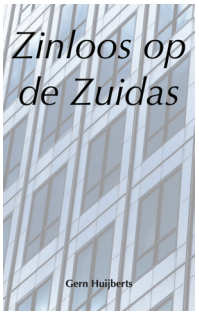

ZINLOZE SOAP

Een vermakelijke bedrijfssoap. Maar ook een giftige kritiek op de gang van zaken in advocatenkantoren en andere bedrijven aan de Zuidas.

Zo kan de roman *Zinloos op de Zuidas* (Smashwords Edition, 2019) van Gern Huijberts getypeerd worden. Huijberts werkte 25 jaar lang op burelen waar in zijn ogen ambitieuze machtsspelletjes en ineffectieve bedrijfsgoeroes de boventoon voerden. Voor de één is het een wat karikaturaal beeld, voor de ander feest van herkenning. De stijl van het boek is zowel grappig als genadeloos te noemen. Fans van de al net zo zinloze tv-serie *Zuidas* kunnen hier hun hart ophalen.

TEGENSTRIJDIG BELANG

Als mensen (te) veel verschillende petten ophebben, gaat het vaak mis. Berichten over belangenverstrengeling door bestuurders komen dan ook geregeld in het nieuws.

Niets nieuws onder de zon, blijkt uit de oratie *Twee eeuwen tegenstrijdig belang* (Boom juridisch, 2019) van Matthijs de Jongh, hoogleraar en raadsheer. In de loop der tijd hebben we wel geleerd beter om te gaan met het fenomeen, laat De Jongh zien. De analyse van het probleem is verdiept, er zijn gedragsregels ontwikkeld en de sancties zijn effectiever geworden. Toch blijft belangenverstrengeling een heikel punt: mensen blijven immers mensen. Dat toont De Jongh onder meer aan de hand van het levensverhaal van twee voormalige Rotterdamse havenbaronnen. Ook de actualiteit komt in de oratie aan bod. Zo behandelt De Jong de rol van de Ondernemingskamer bij tegenstrijdig belang. Ook doet hij suggesties op het gebied van de bestuurdersaansprakelijkheid.

JEZELF OPNIEUW UITVINDEN

De uitdrukking 'jezelf opnieuw uitvinden' behoort inmiddels tot de ergste jeuktaal. Niettemin is dat precies wat de auteurs van *De nieuwe professional service firm* (Scriptum, 2019) beogen.

In hun boek, bedoeld voor advocaten, accountants en adviseurs, waarschuwen ze voor onvermijdelijke veranderingen. 'Er is nu nog tijd om even opzij te stappen en te kijken hoe wij ons kunnen wapenen voor de structurele ommekeer die al aan de gang is.'
Volgens de drie auteurs, Martijn van der Mandele, Henk Volberda en Rob Wagenaar, is de toekomst aan de *professional community*. Dat is niet meer het traditionele partnerkantoor of de imposant grote corporation en evenmin de vrijblijvende alliantie, maar een flexibele ondernemende vorm daar tussenin. Volgens de auteurs is het een gemeenschap van zelfstandige firma's met elk hun eigen specialisme, die samenwerken en samen investeren in een gemeenschappelijke visie. Het 250 pagina's tellende boek biedt niet alleen een overzicht van alle bedreigingen, maar bevat ook inspiratie en ideeën om de *professional community* 'op te starten'. U bent gewaarschuwd.

DE IDEALE WERELD

We leven in de eeuw van de grondwet. Bijna alle landen hebben er tegenwoordig een. Driekwart van al die grondwetten is van na 1975.

Waarom is zo'n oeroud verschijnsel de laatste jaren ineens zo populair? Waarom leven wereldwijd meer mensen onder een grondwet dan onder een eigen dak? Waarom hebben meer mensen grondwettelijke rechten dan een dagelijkse warme maaltijd, een smartphone of onderwijs? In *Het verhaal van de grondwet* (Prometheus, 2019) probeert Wim Voermans, hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Leiden, historisch, biologisch, sociaalpsychologisch, economisch, politiek en juridisch te begrijpen waar de grondwet vandaan komt. Het antwoord *(spoileralert)*: Grondwetten voorzien in de behoefte een ideale wereld te schetsen, net als religies.

GOEDKOOP ADVIES

Het bindend advies als alternatieve vorm van geschilbeslechting schijnt in Nederland populairder te zijn dan elders.

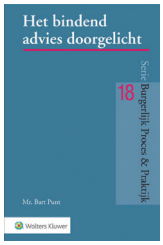

Het is dan ook relatief goedkoop en informeel. Niettemin gaat er nogal eens iets fout, waarna alsnog een (dure) gang naar de rechter volgt. In *Het bindend advies doorgelicht* (Wolters Kluwer, 2019) beoogt oud-rechter Bart Punt de beperkte regelgeving over het fenomeen inzichtelijk te maken. Aan de hand van jurisprudentie laat hij zien waar het mis kan gaan en hoe het risico op vervolgprocedures kan worden verkleind.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X treedt op voor demente bejaarde

Optreden voor een dementerende oudere – voorzichtig zijn, mr. X. Kan je cliënt zijn of haar belangen nog wel overzien? Wie ben je aan het helpen? Voor je het weet, help je de hele familie verder van huis.

Moeder moest maar naar een verzorgingshuis, vond de dochter. En zij had het voor het zeggen, haar dementerende moeder had haar als gevolmachtigde aangewezen. Eén broer was het met zuslief eens, de ander niet. Hij zou bij moeder gaan inwonen en moeder was het daarmee eens, zo deelde hij de anderen mee.

Mr. X stelde bij mevrouw thuis een handgeschreven verklaring op, die door haar werd ondertekend. Er stond in dat ze niet in een verzorgingshuis wilde en dat ze mr. X had gevraagd voor haar op te treden. Hiervan stelde hij de drie kinderen op de hoogte. De advocaat van de zus antwoordde dat mr. X helemaal niet voor mevrouw kon optreden: de zus was de gevolmachtigde en die had hem niet ingeschakeld. Ook meldde mr. X de zus en broer die pro verzorgingshuis waren dat de andere broer zich tot hem had gewend en dat die broer nu bij moeder inwoonde.

Zes weken later herriep de moeder de volmacht: de zus mocht haar belangen niet meer behartigen. Kort daarop werd mevrouw onderzocht door een arts, die vaststelde dat ze wilsonbekwaam was. Gezien haar kwetsbare en afhankelijke positie en het progressieve ziektebeeld moest er wel iemand zijn die haar belangen behartigde. Nu die oude volmacht was ingetrokken, ondersteunde de arts met deze verklaring een onderbewindstelling. Aldus geschiedde.

De broer die pro verzorgingshuis was dient een klacht in tegen mr. X, maar die wordt bij de raad van discipline niet-ontvankelijk verklaard vanwege onvoldoende eigen belang. Daar is het hof het in appel niet mee eens: klager had naar eigen zeggen emotionele en financiële schade omdat zijn moeder door toedoen van mr. X was betrokken in de twisten tussen de kinderen.

Wat betreft de klacht verwijst het hof naar eerdere eigen jurisprudentie en naar praktijkregels van de notarisorganisatie KNB en de Raad voor Rechtsbijstand. Daarin staat dat je de grootst mogelijke zorgvuldigheid moet betrachten bij psychisch kwetsbare cliënten. Je moet een uitvoerig gesprek onder vier ogen hebben. Ook moet je contact opnemen met bewindvoerder/mentor/curator als die is aangesteld. Na toestemming van de cliënt moet je ook informatie inwinnen bij derden, zoals personeel en familie.

Mr. X had aan die voorwaarden niet voldaan. Bovendien had mr. X twijfel laten rijzen over de vraag wiens belangen hij nu eigenlijk diende. Die van de moeder of die van de broer die bij haar ging inwonen? Dat had de toch al gevoelig liggende familieverhouding op scherp gezet en wellicht ook de belangen van de moeder geschaad. Het werd een berisping (ECLI:NL:TAHVD:2019:41).

Op de website Advocatenblad.nl verschijnt elke woensdag een nieuwe tuchtrechtcolumn van Trudeke Sillevis Smitt.

PLANNEN GEFINANCIERDE RECHTSBIJSTAND ADVOCATUUR

‘VERSTERK STELSEL, GOOI HET NIET WEG’

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN & FRANCISCA MEBIUS

Advocaten houden bezwaren tegen de plannen van minister Dekker voor een herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. ‘Behoud het goede, maak met de sector afspraken over verbeteringen van het bestaande stelsel.’

Met teksten als: ‘Sander Dekker, het moet niet gekker,’ en ‘plan Dekker is waardeloos, rechtzoekende is weerloos’, stonden advocaten begin dit jaar voor de rechtbanken van Den Bosch, en Rotterdam. Ook bij de rechtbanken in Den Haag, Amsterdam, Arnhem, Utrecht, Rotterdam en Breda demonstreerden advocaten tegen de plannen voor herziening van het stelsel voor gefinancierde rechtsbijstand van minister Dekker. Het haalde niets uit, want vlak voor het zomerreces kwam minister Dekker (Rechtsbescherming, VVD) met een concretere invulling van zijn contourennota. Het nieuwe stelsel moet eind 2024 functioneren.

De financiering van rechtsbijstand op toevoegingsbasis is al jarenlang onderwerp van discussie tussen het ministerie en de advocatuur. De commissie-Wolfsen, de commissie-Barkhuysen en de commissie-Van der Meer bogen zich over het stelsel en de vergoedingen van advocaten. In oktober 2017 concludeerde de commissie-Van der Meer dat sociaal advocaten méér uren besteden aan toevoegingszaken dan ze in punten vergoed krijgen. Een jaarlijkse investering van 127 miljoen euro is volgens de commissie op zijn plaats. Ondertussen liep de nood bij sociaal advocaten alleen maar hoger op. Honderden advocaten gingen sindsdien verschillende malen de barricaden op. Van de sociaal advocaten

heeft bijna zeventig procent weleens overwogen om te stoppen, bleek uit een enquête van de SP in mei van dit jaar. De afgelopen jaren is het aantal advocaten dat actief is binnen het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand met honderden afgenomen. In 2015 waren dat er nog 7.520, in 2018 kwam het aantal op 7.072, blijkt uit het jaarverslag 2018 van de Raad voor Rechtsbijstand.

PILOTS

Minister Dekker wil het huidige stelsel van gefinancierde rechtsbijstand op uiteenlopende manieren herzien, schrijft hij in zijn jongste voortgangsbrief met verschillende bijlagen.
Hij trekt tien miljoen euro uit om vernieuwende pilots uit de praktijk te ondersteunen. Dat bedrag komt boven op de eerder toegezegde zes miljoen euro gereserveerd om sociaal advocaten te helpen bij de overgang naar een nieuw stelsel.
De pilots binnen de rechtsgebieden die volgens de commissie-Van der Meer qua vergoeding het meest achterblijven, zoals binnen het personen- en familierecht, gaat Dekker stimuleren. De pilotfase moet in november van dit jaar van start gaan en loopt tot december 2022. Ook moet in die periode een wetsvoorstel worden gemaakt.
Daarnaast gaat Dekker werken met een vorm van triage. Hij wil de eerste lijn, het Juridisch Loket, versterken zodat er minder zaken bij de tweede lijn terechtkomen. Een goede triage aan de voorkant heeft volgens hem twee functies: probleemdiagnose gevolgd door een advies en een beslissing over wie in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Met behulp van verschillende analyses en pilots moeten geschillen in het nieuwe stelsel in een vroeg stadium op een laagdrempelige manier worden opgelost.
In dat kader is de minister een doelgroepenanalyse gestart. Daaruit moet blijken hoeveel rechtzoekenden geholpen zijn met een goede online-omgeving, waar informatie te vinden is die mensen kan helpen om het probleem zelf op te lossen. Een andere groep mensen is er waarschijnlijk bij gebaat om bij de hand te worden genomen door een hulpverlener die dicht bij hen in de buurt zit, aldus de minister in zijn brief.
De analyse is een belangrijk fundament om het stelsel verder vorm te geven, zegt Dekker. Het geeft uitvoering aan de motie-Van der Graaf die de regering vraagt om rekening te houden met de verschillen in zelfredzaamheid van burgers. Andere voorbeelden die Dekker noemt, zijn de pilot Rotterdam-Zuid en het concept van huizen van recht.

> ‘De kracht van het huidige stelsel ligt in de samenwerking tussen eerste lijn en advocaten op lokaal en regionaal niveau’

Gesubsidieerde rechtsbijstand zal in het nieuwe stelsel worden verleend via rechtshulppakketten. Die beogen behandeling van een probleem voor een integrale prijs. Paralegals moeten daar gedeeltelijk het stokje gaan overnemen van advocaten. Als voorbeeld noemt Dekker de begin maart gestarte pilot consumentenzaken waarbij de Raad voor Rechtsbijstand en het Juridisch Loket samenwerken met LegalGuard van verzekeraar Achmea.
Voor slachtoffers van ernstige gewelds- en zedendelicten start naar verwachting in het laatste kwartaal van 2019 een pilot met rechtshulppakketten. Dekker volgt hiermee de motie-Van Toorenburg die opriep bij het inrichten van rechtshulppakketten met voorrang aandacht te besteden aan deze groep slachtoffers. Ook op het gebied van scheiden wil Dekker rechtshulppakketten ontwikkelen ‘die duurzame, integrale oplossingen kunnen bieden, in combinatie met passende, doelmatige vergoedingen voor dienstverleners’. Voor deze groep rechtzoekenden wordt in samenspraak met het programma Scheiden zonder Schade een nieuwe procedure ontwikkeld en ▶

Illustraties afkomstig van ministerie van Justitie en Veiligheid

Topberaad

Het Topberaad was deze zomer aanleiding voor een woordenwisseling tussen de NOvA en de NVSA. De NOvA neemt samen met de Raad voor Rechtsbijstand, de Raad voor de rechtspraak, het Openbaar Ministerie, het Juridisch Loket, de VNG, het Verbond van Verzekeraars en de Mediatorsfederatie Nederland deel aan het zogeheten Topberaad voor advisering over de plannen rondom rechtsbijstand. NVSA-voorzitter Soeteman begrijpt dat het voor de NOvA belangrijk is om over deze plannen het gesprek aan te gaan met de minister. Toch vindt hij dat de beroepsorganisatie 'qua communicatie en inhoud een aantal steken heeft laten vallen'. Zo heeft de NOvA naar haar achterban onvoldoende over de deelname aan het Topberaad gecommuniceerd, zegt Soeteman. 'Daarbij heeft de NOvA onjuistheden in notulen van de vergadering van het Topberaad op 11 juni te laat aangetroffen, waardoor in de vastgestelde notulen ten onrechte staat dat de NOvA positief is over de gekozen aanpak van de minister, en dat de NOvA de stelselherziening noodzakelijk vindt. De NVSA heeft de NOvA gevraagd dit misverstand recht te zetten en het ministerie te vragen de notulen aan te passen. Dat is niet gebeurd.'
De beroepsorganisatie van de advocatuur heeft in een brief van 19 juli aan de Kamer haar kritiek op de plannen voor een herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand nog eens verwoord. De NOvA benadrukt in deze brief zich *niet* te hebben gecommitteerd aan de uitkomsten van het Topberaad. AR-lid De Leest verwoordde het standpunt van de NOvA begin augustus bovendien op de website van het *Advocatenblad*. 'De NOvA wil geen dure en onzekere stelselherziening waarvan de noodzaak nooit is aangetoond. Dat standpunt hebben we van meet af aan richting ministerie en politiek uitgedragen, tot op het Plein voor de Tweede Kamer toe, en dat zullen we blijven doen.'

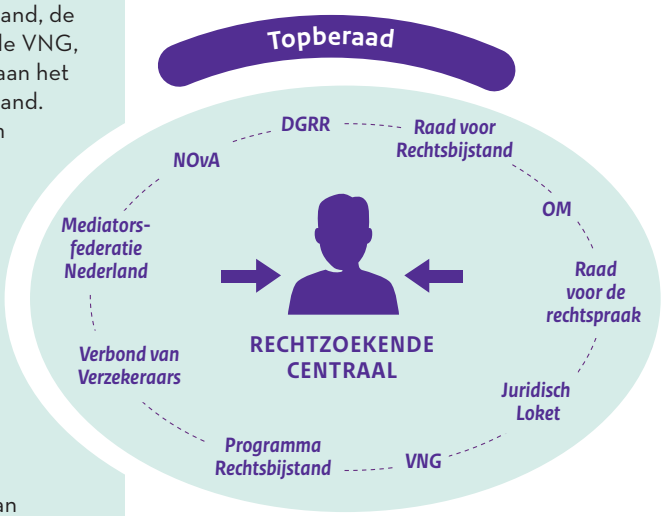

komt er een online-keuzehulp voor scheidingen.
Met betrekking tot de ZSM-werkwijze van politie en Openbaar Ministerie, in het leven geroepen om de te lange doorlooptijden bij de afhandeling van strafzaken aan te pakken, schrijft Dekker dat deze pilot een plek zal krijgen in de bredere aanpak voor rechtsbijstand in strafzaken. De minister wil verder komen tot 'een passende financieringssystematiek voor rechtsbijstand in ZSM-zaken'. Over hoe dat er precies uit komt te zien, blijft Dekker vaag. Wel hoopt hij de administratieve lasten voor advocaten te verminderen. Dekker erkent dat je niet moet tornen aan rechten van verdachten, maar volgens hem kan het op onderdelen wel efficiënter worden georganiseerd.
De minister is daarnaast van mening dat het terugdringen van onnodige juridisering begint bij de overheid. 'Die moet het goede voorbeeld geven.' Het kabinet wil daarom het aantal onnodige procedures in het bestuursrecht terugdringen. Hij zet in op 'meer informele procedures, betere communicatie, prikkels om onnodige procedures te voorkomen en een kritische blik op effecten van wet- en regelgeving'. Om te komen tot effectieve wetgeving gaat de Raad voor Rechtsbijstand de effecten van nieuwe maatregelen en experimenten op het aantal toevoegingen periodiek meten en analyseren.

VERGOEDING

Uitgangspunt van de financiële doorrekening van Dekkers plannen is dat de verandering van het stelsel budgetneutraal moet zijn. Dekker belooft 'een redelijke vergoeding voor rechtshulpverleners en een eigen bijdragesystematiek die de rechtzoekende stimuleert om een afweging te maken tussen diens belang bij de zaak en de kosten van rechtshulp. Daarbij moet de eigen bijdrage ook voor de laagste inkomensgroep betaalbaar blijven.'
Door de invoering van de rechtshulppakketten hoopt de minister de instroom van toevoegingszaken met 15 tot 25 procent te gaan terugdringen. Aan de andere kant zullen advocaten per toevoegingszaak meer gaan verdienen, houdt Dekker voor. Het geheel aan maatregelen moet volgens Dekker gaan leiden tot een verhoging van de vergoeding van advocaten tussen de tien en twintig procent ten opzichte van de vergoeding die advocaten nu gemiddeld per uur krijgen volgens de berekeningen van de commissie-Van der Meer.
In zijn plannen stelt Dekker voor om de Raad voor Rechtsbijstand een grotere rol te geven. Niet de advocaat, maar de rechtzoekende zelf, zal de subsidie voor rechtsbijstand bij de raad gaan aanvragen. De raad zal dan beoordelen of de rechtzoekende de toevoeging krijgt. Net als nu is de raad ook in het nieuwe stelsel verantwoordelijk voor de betalingen aan de rechtsbijstandverlener, laat een woordvoerder van het ministerie van Justitie en

Veiligheid desgevraagd weten.
Het innen van de eigen bijdrage van de rechtzoekende wil Dekker in de toekomst eveneens door de raad laten doen. 'Ik wil dit doen omdat er geconstateerd is dat de inning niet consequent gebeurt en deze last nu bij de advocatuur ligt,' schrijft Dekker. In het najaar van 2019 komt de raad met de resultaten van de uitvoeringstoets om de inning al dan niet in samenwerking met het CJIB te gaan doen. 'Uit deze uitvoeringstoets zal blijken welke organisatorische, financiële en juridische gevolgen hierbij de consequenties zijn. Op die uitkomst kunnen we niet vooruitlopen,' laat een woordvoerder van het ministerie weten.

KRITIEK

De advocatuur en deskundigen reageren uiterst kritisch op de verschillende onderdelen van de plannen van Dekker. Zo roept het begrip 'rechtshulppakketten' nog veel vragen op, blijkt ook uit het door de minister gevraagde reviewrapport van Bureau Gateway. Dit bureau toetst de haalbaarheid van projecten en programma's van de overheid.
De rechtshulppakketten lijken vooral gericht op centralisering en schaalvergroting van juridische hulp. Maar volgens Hein Vogel, voorzitter van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN), gaat dat principe niet op voor rechtsbijstandverlening aan een groep kwetsbare burgers. 'Om de problemen van burgers te kennen en op te lossen, moet je als hulpverlener dicht bij de burger staan. Sociaal advocaten doen dat. Ze zijn goed ingevoerd in de sociale kaart, weten wat er speelt op lokaal en regionaal niveau en kunnen rechtzoekenden om die reden goed helpen. De kracht van het huidige stelsel ligt in de samenwerking tussen eerste lijn en advocaten op lokaal en regionaal niveau.'
Ook advocaat Rogier Hörchner van Hörchner Advocaten in Breda, gespecialiseerd in milieuzaken en strafzaken, is niet te spreken over de rechtshulppakketten die de minister wil invoeren. Zijn praktijk is grotendeels betalend, maar er worden ook behoorlijk wat zaken op toevoegingsbasis gedaan. 'Zo'n pakket wordt verkocht als maatwerk, maar betekent in werkelijkheid dat je wordt geholpen door een slechtere jurist, zonder beroepsopleiding, die niet valt onder het tuchtrecht of permanente educatieverplichtingen.'
Tweede Kamerlid en coalitiegenoot Maarten Groothuizen (D66) stelt dat er nog te veel onduidelijk is over het concept rechtshulppakket. 'In de pilots zal moeten blijken hoe die er precies gaan uitzien en hoe breed toepasbaar dat concept is. Vanwege de onduidelijkheid is het verstandig om in pilots eerst te onderzoeken wat er werkt en wat er niet werkt. Nadeel is wel dat het daardoor lang duurt. Minister Dekker moet daarom tempo maken en kijken op welke punten nu al winst kan worden geboekt. Het terugdringen van procedures door de overheid is daarbij een logische keuze. Organisaties als het UWV geven aanleiding tot veel procedures, en een deel daarvan is onnodig.'
Tweede Kamerlid Michiel van Nispen (SP) noemt de triage die de minister wil introduceren het meest onduidelijke deel van de plannen. 'Op zich is er niks mis met een check om te kijken of iemand in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Die check vindt nu ook plaats door de Raad voor Rechtsbijstand, advocaten en het Juridisch Loket. Maar als blijkt dat de triage een extra drempel is om je recht te halen doordat een onafhankelijke instantie gaat beoordelen of rechtsbijstand wel écht noodzakelijk is, dan lijkt mij dat hoogst onwenselijk.'
Volgens Hörchner heeft de minister ook nog 'geen begin van aannemelijkheid' geleverd op het punt van het terugdringen van bestuurszaken. 'Hij denkt nog steeds dat uitkeringszaken in veel gevallen met een telefoontje zijn op te lossen. Dat voorbeeld herhaalt hij tot in den treure.' Maar in de praktijk werkt het gewoon niet zo, zegt Hörchner. 'Daaruit blijkt dat hij niets van de ambtelijke gang van zaken en overheidsjuristen begrijpt.'

ONJUISTE AANNAMES

Volgens de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) zijn de plannen van de minister gebaseerd op 'onjuiste aannames over onder meer de kosten van het huidige stelsel en de mate van tevredenheid van de gebruikers ervan'. Daarnaast ontbreekt volgens de orde nog steeds een fatsoenlijke ▶

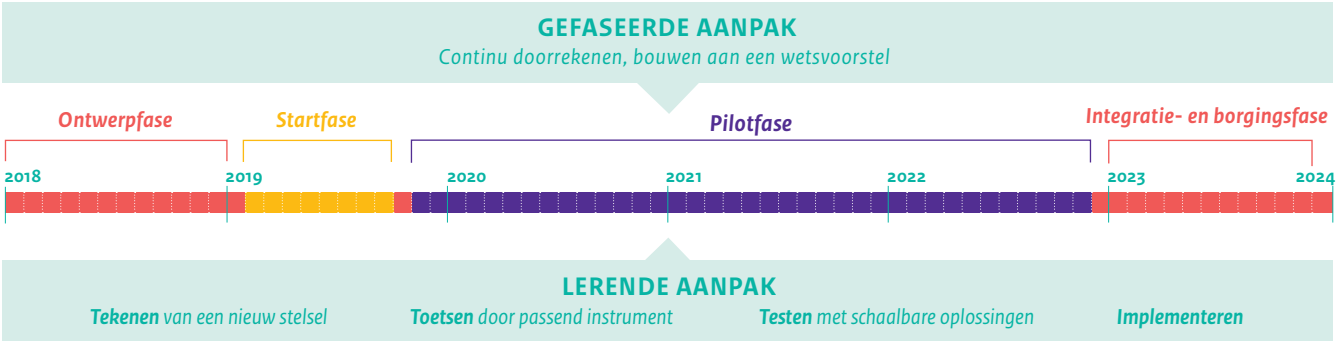

financiële onderbouwing van de stelselherziening.
Ernstige zorgen zijn er ook over het plan van de minister om het aanvragen van een toevoeging bij de rechtzoekende neer te leggen. Bernard de Leest, lid van de algemene raad van de NOvA, zegt: 'Als de ondersteuning van een advocaat hierbij wegvalt, bestaat het risico dat rechtzoekenden een aanvraag nalaten, of voor zich uitschuiven. We zien nu al dat minder zelfredzame rechtzoekenden moeite hebben om de weg te vinden binnen de rechtsbijstand. Daarnaast veronderstelt dit voorstel een poortwachter in de eerste lijn. Dat leidt tot onnodige bureaucratisering en dubbel werk omdat het in veel gevallen al duidelijk is wat er moet gebeuren en hulp door een advocaat noodzakelijk is.'
De Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) reageert sceptisch op het plan van Dekker om het innen van de eigen bijdrage door de raad te laten doen. Enerzijds neemt het een deel van het werk bij advocaten weg, als ze niet meer achter de eigen bijdrage van cliënten aan hoeven te gaan, zegt voorzitter Jeroen Soeteman. Maar hij onderstreept dat er goed over nagedacht moet worden over wat er gebeurt als de cliënt de eigen bijdrage niet betaalt. 'Wordt dan de toevoeging niet verstrekt? Of wordt die alsnog ingetrokken? Als dat zo is, wordt de overheid een te grote speler op het gebied van bepalen wie er wel of niet rechtsbijstand krijgt.'
De NVSA heeft meer bezwaren tegen de plannen zoals ze er nu liggen. Zo noemt Soeteman het 'een onmogelijk uitgangspunt' dat de herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand volgens Dekker dient plaats te vinden binnen de bestaande budgettaire kaders. 'De NOvA, wij als NVSA, en de commissies Van der Meer, Wolfsen en Barkhuysen zeggen: de fundering van het huis is rot. En dan zegt Dekker eigenlijk: "Daar ben ik het mee eens, maar je krijgt er geen geld voor. Als je al je meubels verkoopt, mag je van de opbrengst de fundering gaan herstellen." Wat Dekker uit het oog verliest, of niet wil zien, is dat voor herstel investeringen noodzakelijk zijn en dat die niet budgetneutraal kunnen worden uitgevoerd.'
Tweede Kamerlid Michiel van Nispen (SP) denkt dat de plannen van Dekker grote risico's met zich meebrengen. 'De commissie-Van der Meer oordeelde dat er miljoenen euro's extra nodig zijn om sociaal advocaten van een redelijk inkomen te voorzien. Dekker wil daarvoor het hele stelsel overhoopgooien, maar zelfs wanneer alle punten uit de financiële doorrekening gunstig uitpakken, is het onzeker of er wel voldoende winst geboekt kan worden voor een redelijke vergoeding.'
Als de plannen in deze vorm doorgaan, zal de sociale advocatuur op den duur verdwijnen, denkt Vogel van de VSAN. 'Maar die sociaal advocaten gaan wel weer wat anders doen. Het gaat nu om de burger. Op het gebied van rechtsbijstand moet je niet aanbesteden. Dan komt de burger er alleen voor te staan en die komt er dan helemaal niet meer uit.'

REGEERAKKOORD

Volgens de NOvA houdt het ministerie zich met de huidige plannen niet aan de opdracht in het regeerakkoord. 'Hierin is aangegeven dat het stelsel langs de lijnen van de rapporten van de commissies Wolfsen en Van der Meer wordt herzien. Beide commissies hebben geadviseerd het huidige systeem in stand te laten en slechts op onderdelen aan te passen,' schrijft de NOvA in haar brief van 19 juli aan de Kamer.
De orde denkt dat er haalbare alternatieven zijn. Die noemt de advocatenorde in haar brief aan de Kamer en in de bijlage bij de brief. Zo kan de rechtshulpverlening in de eerste lijn worden versterkt door via een piketdienst advocaten beschikbaar te stellen. Daarnaast stelt de NOvA voor om specialisatie en kwaliteit te belonen met een voorrangsregeling.
De NOvA werkt momenteel samen met de Raad voor Rechtsbijstand, de VSAN, het Juridisch Loket en Sociaal Werk Nederland aan de pilot Samenwerken in de eerste lijn. 'Deze pilot richt zich op een hechtere en intensievere samenwerking binnen de keten tussen sociaal advocaten en medewerkers in de eerste lijn, zodat rechtzoekenden beter en sneller passende hulp krijgen,' schrijft de NOvA aan de Kamer.
Ook de VSAN roept de minister op om de pasklare adviezen uit te voeren die hem zijn aangereikt in de rapporten van de commissies. 'Behoud het goede en maak met de sector afspraken over verbeteringen van het bestaande stelsel.' Naast een efficiënt systeem met *preferred suppliers* en betere samenwerking tussen eerste- en tweedelijns hulpverleners, pleit Vogel ervoor de maatschappelijke opbrengst van rechtsbijstand in kaart te brengen. 'Elke euro efficiënte rechtshulp, levert elders op de rijksbegroting besparingen op. Het enige wat de minister zou moeten doen, is werk maken van het achterstallig onderhoud in het stelsel.'

> 'De aanpak van de minister is een farce'

Tweede Kamerlid Van Nispen zou graag zien dat de minister daarbij de koninklijke route nam, in plaats van te experimenteren met pilots over de ruggen van rechtzoekenden. Hij noemt de aanpak van de minister een 'farce'. Hij verandert met experimenten en pilots beetje bij beetje het hele stelsel, maar al die tijd legt hij feitelijk geen besluit voor aan de Tweede Kamer. Pas als het hele stelsel is omgegooid, dus pas aan het einde van de rit, is Dekker van plan om met een wetsvoorstel te komen. Dat is echt de omgekeerde wereld. Eerst een heel systeem slopen, een ander systeem optuigen en daarna pas vragen aan de volksvertegenwoordigers of ze het eigenlijk wel een goed idee vinden.' ■

NEDERLANDSE VERENIGING
Familie- en erfrecht
Advocaten
Scheidingsmediators

MEESTERS IN SCHEIDEN ERVEN EN MEDIATION

Wil je alles weten over het Erfrecht? Word dan lid van de vFAS en volg het opleidingstraject tot vFAS-Erfrechtspecialist.

Tijdens het opleidingstraject maak je je de juridische kennis die daarvoor nodig is eigen en ga je er direct mee aan de slag door het bestuderen van lesmateriaal, het maken van huiswerkopdrachten en het bespreken daarvan tijdens collegedagen. Deze manier van werken garandeert een gedegen kennisoverdracht waarmee je na de opleiding als erfrechtdeskundige in de praktijk aan de slag kunt.

De eerstvolgende leergang van de vFAS-specialisatieopleiding Erfrecht start tijdens een eerste cursusblok dat plaatsvindt op 28 en 29 oktober 2019. De doorlooptijd van de opleiding bedraagt ca. negen maanden waarin vier cursusblokken inclusief overnachting en twee losse cursusdagen worden georganiseerd. De opleiding wordt afgesloten met een mondeling examen.

Als je je in wilt zetten voor een goede begeleiding van erfgenamen op zowel juridisch, financieel én emotioneel gebied en daarmee wilt zorgen dat nabestaanden hun leven na het overlijden van een dierbare weer goed op de rails kunnen krijgen, ben je bij de vFAS aan het goede adres. Word vFAS-advocaat Erfrecht en volg de vFAS-Specialisatieopleiding Erfrecht zodat je je op dit vakgebied kunt onderscheiden.

Wanneer je lid wordt van de vFAS betekent dit ook:

- contact en kennisuitwisseling met collega-familierechtadvocaten,
- toegang tot een breed arsenaal aan cursussen en intervisiemogelijkheden,
- landelijke publiciteit én belangenbehartiging bij overheid en belangenorganisaties.

Kortom, je aansluiten bij de grootste specialisatievereniging van de NOvA, waarvan de leden zich actief inspannen om de kwaliteit te leveren en uit te dragen die nodig is om erfenis- en scheidingsconflicten op een goede en zorgvuldige wijze op te lossen, geeft je carrière zeker een boost!

Neem vandaag nog contact met ons op via info@verenigingfas.nl of via 070 – 3626215. Of kijk op www.verenigingfas.nl voor meer informatie.

Kleos

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
  Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

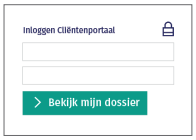

- **Cliëntenportaal**
  Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

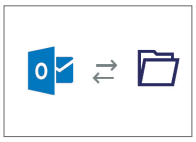

- **E-mailintegratie Outlook**
  Sla mailcorrenspondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar **www.wolterskluwer.nl/kleos** om uw proefperiode aan te vragen.

Wolters Kluwer
When you have to be right

JUBILEUM 2019

HARD OP DE INHOUD, ZACHT OP DE RELATIE

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Florence van Rossum (58) vierde deze zomer het zilveren jubileum van haar kantoor Van Rossum Guyon Labor Law in Amsterdam. 'In mijn begintijd werd er met veel *dedain* over eenpitters gesproken.'

Van Rossum begon in 1988 bij Stibbe op het Rokin, toen nog Stibbe, Blaisse & De Jong. In 1994 startte ze haar eigen kantoor dat in 25 jaar uitgroeide tot 'het aanspreekpunt voor Franse bedrijven (van particulieren tot mkb en multinationals) die actief zijn in Nederland'. Als arbeidsrechtspecialist met zowel een Nederlandse als een Franse nationaliteit heeft Van Rossum Le Groupe Avocats Pays-Bas (GAP) opgericht. Een netwerk bedoeld voor Nederlandse advocaten die in het Frans kunnen adviseren op alle rechtsgebieden. 'Samenwerkingsverbanden zijn duidelijk een tendens die zich verder zal ontwikkelen. Zo neem ik ook deel aan een wekelijks jurisprudentieoverleg met een grote groep arbeidsrechtspecialisten van verschillende kantoren.'
Van Rossum bedient naast Nederlandse cliënten veelal Franse bedrijven die in Nederland werknemers hebben. 'Ik ken beide culturen goed en begrijp als geen ander wat de Fransen vreemd kan voorkomen in het Nederlandse arbeidsrecht en in onze cultuur. Franse ondernemers vinden het bijvoorbeeld bijzonder gek dat een Nederlandse werknemer zich "zomaar" ziek kan melden; in Frankrijk moeten ze een doktersverklaring hebben. Nog vreemder vinden ze het dat ze twee jaar lang loon moeten betalen tijdens ziekte. Ook ons systeem van preventieve ontslagtoets staat ver van hen af.'
Van Rossum denkt dat elk rechtsgebied leuk is, zolang je er goed in bent. 'Het is gewoon fijn als je cliënten goed kunt helpen met iets wat zij als een groot probleem ervaren. Een arbeidsconflict of een disfunctionerende werknemer zijn zaken die grote impact hebben op alle partijen. Dat goed kunnen oplossen is heel bevredigend. Het vertrouwen en de dankbaarheid van cliënten geven mij energie. Het persoonlijke contact met de cliënten en hun verschillende activiteiten maakt het vak zo leuk.'
Een goed advocaat moet volgens Van Rossum snel reageren en met een praktische oplossing komen. 'Daarnaast moet je in het contact met advocaten hard op de inhoud maar zacht op de relatie zijn. Het is belangrijk dat het contact tussen advocaten onderling prettig verloopt. Dat bevordert het bereiken van een schikking, iets waar iedereen bij gebaat is.'
Toen Van Rossum begon, waren kantonrechters naar eigen zeggen 'werknemersvriendelijk', vooral in Amsterdam. Ze vindt dat er nu meer evenwicht is. 'De werkgever wordt niet meer alleen als "de sterkste economische partij" gezien. Er wordt ook naar ondernemersbelangen gekeken.'
Verder valt het Van Rossum op dat nu meer dan de helft van de advocaten eenpitter is. 'In mijn begintijd werd er met veel *dedain* over eenpitters gesproken. Nu bestaat die groep in meerderheid uit superspecialisten, afkomstig van grote kantoren, die veel corporate cliënten bedienen. Ik vind dat de orde van advocaten voor die groep te weinig oog heeft.'

PLUSSEN EN MINNEN OVER **DE BEROEPS-OPLEIDING**

Vlak voor de zomer maakte de algemene raad van de NOvA de hoofdlijnen van de vernieuwde beroepsopleiding bekend. Drie kantoren, van klein naar groot, over de pros en cons van de nieuwe opleiding.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Een opleiding die nieuwe generaties advocaten optimaal voorbereidt op hun toekomst en beter tegemoetkomt aan vragen van rechtzoekenden. Dat is het doel van de nieuwe beroepsopleiding, ook wel BA2020 genoemd.
De algemene raad houdt vast aan één baliebrede opleiding. Ethiek gaat een belangrijke rol spelen. De opleiding richt zich minder op juridisch-inhoudelijke kennis en meer op vaardigheden. Het accent verschuift van cognitieve toetsen naar praktijkgerichte toetsmomenten, onder andere in de vorm van moot courts.
Aanvankelijk was het de bedoeling een toelatingstoets voor de beroepsopleiding in te voeren. Dat plan is, mede door kritiek vanuit het college van afgevaardigden, aangepast.
Iedere advocaat-stagiair kan met de beroepsopleiding starten. De NOvA gaat ervan uit dat elke stagiair op de universiteit voldoende juridisch-inhoudelijke kennis heeft opgedaan.
De advocaat-stagiair kan op twee manieren aantonen over voldoende kennis te beschikken. Voorafgaand aan de beëdiging kan de stagiair een vrijwillige basistest doen. Na beëdiging volgt sowieso een verplichte basistest. De testen zijn geen selectiemiddel, maar uitsluitend bedoeld om het kennisniveau te meten, aldus de NOvA. Als blijkt dat het basisniveau op onderdelen niet wordt bereikt, krijgt de stagiair gericht studieadvies.
De duur van de opleiding gaat naar twee jaar (dat is nu drie maanden meer), het aantal dagdelen daalt met 35 procent naar 105 dagdelen. De eerste nieuwe lichting stagiairs start in het voorjaar van 2021.

‘De begroting wordt node gemist’

HELEEN KLATTER
Advocaat bij Advocaten- & Mediationpraktijk Klatter in Veendam

‘Meer focus op toegepaste kennis, vaardigheden en ethiek is een noodzakelijke vernieuwing.’ Dat vindt advocaat Heleen Klatter van Advocaten- & Mediationpraktijk Klatter in Veendam in het algemeen van de nieuwe beroepsopleiding. Ook de lagere studiebelasting en een kortere duur van de opleiding ondersteunt ze van harte. Wel zijn er bij de advocaat zorgen over het kostenplaatje.
Klatter maakte in 1992 de overstap van het Bureau voor Rechtshulp naar de advocatuur. Ze volgde de beroepsopleiding indertijd met plezier. ‘De opleiding werd toen nog regionaal georganiseerd, wat in vergelijking met nu veel reistijd scheelt. Ze werd gegeven door ervaren advocaten, was voor iedere advocaat gelijk en praktijkgericht. Ik heb het als een groot voordeel ervaren om samen met stagiairs van andere kantoren opgeleid te worden. Als beginnend strafrechtadvocaat mocht ik de opleiding volgen van de gebroeders Anker; een betere opleiding kun je je niet voorstellen.’
Klatter vindt het van belang dat er door middel van gemengde groepen zo baliebreed mogelijk wordt opgeleid. ‘Ik begrijp de lobby van de grote kantoren, maar ik ben en blijf nog steeds een voorstander van een door de orde georganiseerde gelijke beroepsopleiding voor alle stagiairs.’
Over de invoering van een basistoets is het lid van het college van afgevaardigden stellig. ‘Daar ben ik, en met mij veel leden van het college, pertinent tegen. Aangezien ongeveer negentig procent van de stagiairs slaagt voor de opleiding is er geen enkele reden om een toetsing voorafgaande aan de beroepsopleiding te laten plaatsvinden. De toetsing vindt gedurende de opleiding plaats.’
Volgens Klatter heeft navraag bij docenten en stagiairs geleerd dat niveauverschillen niet als hinderlijk worden ervaren. Daarnaast voorziet ze arbeidsrechtelijke problemen voor stagiairs die een arbeidsovereenkomst zijn aangegaan en niet worden toegelaten tot de opleiding. Ook worden mindervermogenden geconfronteerd met extra kosten om zich te bekwamen in de vakken van de toelatingstoets. ‘Hierbij bestaat het risico dat dit als selectie in de procedure gebruikt wordt.’
Klatter maakt zich in het algemeen zorgen over de kosten van de beroepsopleiding. ‘Het is goed dat de algemene raad onderzoek gaat doen naar een vorm van subsidieregeling voor de sociale advocatuur, maar het is zorgwekkend dat de raad geen taakstelling omtrent de kosten aan zichzelf heeft opgelegd. Bijvoorbeeld dat de totale kosten van de beroepsopleiding dertig procent lager moeten liggen. In wezen is er een opdracht gegeven aan een architect om het gebouw van de beroepsopleiding neer te zetten, maar de begroting daarvan wordt node gemist.’ Volgens Klatter moet het kostenaspect inzichtelijk gemaakt worden voordat een definitieve beslissing genomen kan worden. ‘Ook gezien de veel te dure huidige opleiding.’ ▶

‘Belangrijk dat onze stagiairs in gemengde groepen zitten’

PIETER SMITS
Directeur bij
DVDW Advocaten

© Aad Hoogendoorn

LUITZEN VAN DER SLUIS
Partner bij DVDW Advocaten
(vestigingen in Rotterdam en Den Haag)

Het baliebrede karakter, een meer praktijk- en toepassingsgerichte opleiding, het verstevigen van de betrokkenheid van de patroon en de verbeterde aandacht voor digitale vaardigheden. Dat zijn volgens Pieter Smits en Luitzen van der Sluis, respectievelijk directeur en partner bij DVDW Advocaten, de positieve punten van de nieuwe beroepsopleiding. Wel leven er nog veel vragen bij de twee.
Zo vraagt Van der Sluis zich af hoe de patroonsrol eruit gaat zien. ‘Bij ons op kantoor is het al jaren beleid dat nieuwe patroons een verplichte cursus volgen. Een goede advocaat is niet per definitie een goede opleider.’ Maar volgens hem moet het niet blijven bij alleen een patroonscursus. ‘Het gaat om de wisselwerking tussen de opleiding en de training on the job.’ Smits vult aan: ‘Het is algemeen bekend dat men zeventig procent leert van praktijkervaringen op de werkvloer, twintig procent door interactie met anderen en van de begeleiding van een patroon of mentor en tien procent door klassiek te leren in de vorm van cursussen of trainingen. Door slim om te gaan met de verbinding tussen de beroepsopleiding en het werken en leren in de praktijk op kantoor kunnen we stagiairs beter en effectiever opleiden. Hier ligt de uitdaging.’
Smits prijst de NOvA voor het feit dat er aandacht komt voor digitale vaardigheden. ‘Ik ben benieuwd wat dat betekent en of ze universiteiten en hogescholen volgen die vaardigheden aanleren met behulp van het 21-eeuws model: een set aan vaardigheden die leerlingen in het onderwijs nodig hebben om te kunnen leven, leren en werken in de 21e eeuw. Wat mij betreft moet de opleiding volgens dit model aandacht besteden aan ICT-basisvaardigheden, mediawijsheid, informatievaardigheden en *computational thinking*.’
Smits en Van der Sluis vinden het belangrijk dat de orde vast heeft gehouden aan een baliebrede opleiding. ‘Dat is voor ons als middelgroot kantoor een goed uitgangspunt,’ stelt Smits. ‘We vinden het belangrijk dat onze stagiairs in gemengde groepen zitten om elkaars praktijken te leren kennen, andere stagiairs te zien en van elkaar te leren.’
Het feit dat de nieuwe beroepsopleiding de focus legt op vaardighedenonderwijs vinden Smits en Van der Sluis niet verkeerd, maar er zijn wel zorgen over hoe de orde het basiskennisniveau gaat waarborgen. ‘De achilleshiel van deze operatie is hoe het minimumkennisniveau van een startende advocaat wordt bepaald en getoetst,’ zegt Smits. ‘Stagiairs moeten een bepaald kennisniveau hebben wanneer zij starten met de opleiding, helemaal als de opleiding meer praktijkgericht wordt en minder ziet op vakinhoudelijk onderwijs.’
Van der Sluis en Smits zijn in dat kader heel benieuwd waar de basistoets uit gaat bestaan. Van der Sluis: ‘Ik kan me zo voorstellen dat een stagiair die een bestuursrechtelijke rol ambieert een heel andere toets moet maken dan een strafrechtadvocaat. Wordt er op alle velden getoetst, waar bestaat een aanbeveling uit en wat zijn de gevolgen als zo’n aanbeveling niet gevolgd wordt? Daar zitten nog veel vragen.’

‘Geen verplichte basistoets is gemiste kans’

BRECHJE VAN DER VELDEN
Senior partner bij Allen & Overy in Amsterdam

‘Dat er geen verplichte basistoets komt, is een gemiste kans.’ Brechje van der Velden, partner bij Allen & Overy in Amsterdam en voorzitter van de Law Firm School, denkt dat beginnend advocaten met de invoering van een verplichte basistoets beter weten welke kennis er van hen wordt verwacht. ‘Het aanbod van universiteiten is nu erg gevarieerd en het zou goed zijn als jonge advocaten van tevoren gedwongen worden kennis op te halen als ze die op de universiteit niet hebben verkregen.’

Zo’n juridisch inhoudelijke inhaalslag hoort volgens Van der Velden niet in de beroepsopleiding thuis. De huidige opleiding is wat haar betreft te omvangrijk en te veel een herhaling van de universiteit. Ze vindt het daarom goed dat de beroepsopleiding vernieuwd wordt. ‘Laten we daarbij vooral niet vergeten dat je het vak van advocaat niet uit een boekje kunt leren. Advocaat zijn leer je in de praktijk, van de advocaten om je heen.’ Pas in de specialisatie als onderdeel van de permanente opleiding heeft het volgens haar weer zin om inhoudelijk de diepte in te gaan. ‘Dan kun je het met praktijkervaring combineren.’

Van der Velden volgde zelf de beroepsopleiding in 1997. Die bestond toen volgens haar uit een aantal vrijdagen in een warm lokaal colleges en voor de examens snel een boekje uit je hoofd leren. ‘Toch vond ik het ook toen al verrijkend om met advocaten uit allerlei soorten praktijken bij elkaar te komen. Het is goed dat we met de nieuwe beroepsopleiding die baliebrede basis hebben weten te behouden en dat er tegelijkertijd meer oog is voor de verschillen tussen de praktijken.’

We moeten oppassen dat we iedereen hetzelfde willen leren, zegt Van der Velden. ‘De verschillen tussen de praktijken worden steeds groter. Dat is niet erg, maar we moeten niet blijven doen alsof die niet bestaan.’ Dat er meer aandacht komt voor beroepsethiek vindt Van der Velden goed. ‘Ook het optreden van advocaten ligt tegenwoordig onder een vergrootglas. Het is belangrijk dat de hele beroepsgroep doordrongen is van haar taken en verantwoordelijkheden. Dat komt ook het begrip in de buitenwereld voor de maatschappelijke rol van de advocaat ten goede. Beroepsethiek is de gemeenschappelijke basis van iedere advocaat. We kunnen op dat vlak juist leren van ervaringen in verschillende praktijken.’

Wat betreft het gemeenschappelijk aanleren van basisvaardigheden spreekt Van der Velden van een worsteling. ‘Natuurlijk moeten we allemaal weten hoe we voor de rechter staan, maar er is helemaal niets mis mee dat praktijken, kantoren en individuele advocaten van elkaar verschillen in de manier van schrijven, spreken of handelen.’ De moot courts vindt ze overigens een grote vondst. ‘Het brengt alles wat je hebt geleerd, zowel in de boeken als in de praktijk, bij elkaar. Dat is precies wat dit vak zo leuk maakt.’ ■

Zie voor meer details over de nieuwe opleiding pagina 84.

ERVAREN ADVOCAAT

BIJ AMBITIEUS ADVOCATENKANTOOR
NABIJ CENTRUM ALKMAAR

Ben jij een ervaren advocaat en gewend om zelfstandig te werken? Wil jij je ambities waarmaken binnen een klein team met een informele werksfeer? Dan zijn wij op zoek naar jou! Alcmaria Advocaten is een goedlopend advocatenkantoor vlakbij het station en bij het centrum van Alkmaar.

Ter uitbreiding van onze maatschap zoeken wij een nieuwe collega, die het leuk en uitdagend vindt om onze kantoor-formule verder te ontwikkelen.

Wij richten ons op meerdere rechtsgebieden waaronder het arbeidsrecht, familierecht en strafrecht.

ALCMARIA ADVOCATEN

WIJ ZOEKEN
- Een ervaren advocaat
- Liefst met een eigen, lopende praktijk
- Een advocaat met ervaring op het gebied van strafrecht is een pre

WIJ BIEDEN
- Een goed geoutilleerd kantoor met adequate ondersteuning op secretarieel en financieel-administratief gebied
- Een centraal gelegen kantoor (op loopafstand van station, UWV, gemeentehuis en rechtbank)
- Een goede werksfeer

Ben je geïnteresseerd of heb je vragen over de vacature? Neem dan contact met ons op via 072-502 44 00, raadpleeg onze website www.alcmaria-advocaten.nl of stuur direct je cv met motivatiebrief naar **gf.degraaf@alcmaria-advocaten.nl.** Sollicitaties worden strikt vertrouwelijk behandeld.

AG Hart ADVOCATEN

ERVAREN ADVOCAAT | JURIST

AG Hart Advocaten is gespecialiseerd in franchise en e-commerce. In onze niche behoren wij tot de top. Wij zijn trots op onze cliënten. Velen daarvan zijn 'high end' en opereren internationaal. Wij begeleiden hen al jaren in een markt die voortdurend in beweging is.

Jij bent ambitieus, op zoek naar een nieuwe uitdaging en voelt je in een commerciële omgeving als een vis in het water.

Wij zijn op zoek naar zowel ervaren advocaten als juristen. Voor alle posities geldt dat zij fulltime of parttime kunnen worden ingevuld.

Wij bieden een uitdagende baan binnen een informele setting met veel vrijheid en ruimte voor verdere ontwikkeling. Jouw honorering past bij het niveau van ons werk en cliënten.

Spreekt je dit aan? Stuur dan een e-mail met beknopte motivatie en CV naar Hart@aghart.nl. Sollicitaties worden uiteraard vertrouwelijk behandeld.

www.aghart.nl

AantjesZevenberg ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

Avia Advocaten is een jong advocatenkantoor gevestigd in het Scheepsvaartkwartier in Rotterdam. Avia advocaten is voornamelijk actief op het gebied van het Strafrecht. De focus ligt vooral op zaken over hennepkwekerijen en rijbewijzen. De hieruit voortvloeiende civiele en bestuursrechtelijke procedures zijn eveneens zaken waarin Avia advocaten zich heeft gespecialiseerd.

Avia Advocaten is per direct op zoek naar enthousiaste en ambitieuze advocaten die in bezit zijn van een stage-verklaring die het team willen komen versterken.

WAT HEBBEN WIJ JOU TE BIEDEN?
- marktconform salaris en arbeidsvoorwaarden;
- mogelijkheid tot parttime en/of (gedeeltelijk) thuis werken;
- een team van collega's die jou willen helpen in je ontwikkeling op zowel vakinhoudelijk als op persoonlijk gebied;
- informele werksfeer.

Avia advocaten

SPREEKT JE DIT AAN?
Stuur dan een e-mail met je sollicitatiebrief en CV naar info@avia-advocaten.nl

Voor informatie over het kantoor kun je terecht op de website:
www.avia-advocaten.nl

ROTTERDAMSE STRAFRECHTERS **SCHRIJVEN HELDERE VONNISSEN**

Rotterdamse strafrechters schrijven sinds kort op eigen initiatief vonnissen die overzichtelijk zijn opgebouwd voor het publiek. Strafadvocaat Inez Weski ziet voordelen maar ook valkuilen.

DOOR / STIJN DUNK

Het gaat om een spontane actie van een groep Rotterdamse strafrechters die graag bijdraagt aan beter begrijpelijke vonnissen. Het strafvonnis nieuwe stijl is extra handig en helder opgebouwd. Zo zijn er een leeswijzer en een handzame samenvatting aan het begin van het vonnis. In reguliere vonnissen moeten lezers vaak zoeken waar alle aspecten van de zaak precies staan. Een indeling in hoofdstukken biedt extra houvast. 'Uiteindelijk wil iemand in een strafvonnis lezen, op zijn Rotterdams gezegd: hebt ie het gedaan en wat moet ie hebben?' vertelt senior strafrechter en initiatiefnemer Jacco Janssen in een filmpje op Rechtspraak.nl.

Het vonnis nieuwe stijl werd voor het eerst in juli toegepast. De rechtbank in Rotterdam deed uitspraak tegen vier verdachten in een strafzaak over drugshandel via het darkweb. Eén van de vier vonnissen kreeg de nieuwe structuur.

Met het initiatief willen de Rotterdamse rechters hun beslissingen beter toegankelijk maken voor slachtoffers, verdachten, advocaten, media en de samenleving in zijn geheel. Dat sluit aan bij diverse landelijke projecten in de rechtspraak die al geruime tijd beogen bij te dragen aan vonnissen die begrijpelijk zijn voor een breed publiek. Zo startte in 2004 het project PROMIS, met als streven dat de helft van alle strafvonnissen begrijpelijk gemotiveerd zou worden. Dat doel is inmiddels ruim gehaald, meldde de Rechtspraak dit jaar: 78 procent van alle strafvonnissen bij de rechtbanken voldeed in 2018 aan de eisen. Hetzelfde geldt voor 61 procent van alle strafarresten bij de hoven.

WOLLIG

Het project Klare taal is ook een landelijk initiatief om rechterlijke uitspraken minder wollig te maken. Hieraan doen rechters van alle rechtsgebieden mee, dus ook van bijvoorbeeld bestuurs- en handelsrecht. De huidige Rotterdamse actie past in deze geest, maar is geen formele pilot. Inmiddels zijn nu drie vonnissen met het verhelderende format gepubliceerd.

De Rotterdamse strafadvocaat Inez Weski vindt het streven van de Rotterdamse rechters 'nobel'. Ze is voorstander van een leeswijzer en een betere opbouw van het vonnis. Tegelijk waarschuwt Weski voor 'het binnensluipen van simplisme' in de vonnissen nieuwe stijl. Als voorbeeld noemt ze de samenvatting van één van de vonnissen, waarin wordt gesteld dat de verdachte drugshandel bekend heeft. 'De onnozele lezer denkt misschien dat als je maar bekent, het bewijs geleverd is. *That's it*,' stelt Weski. 'Maar dat beeld is te simpel. Je moet in een vonnis de bewijsvoering in al zijn volledigheid en nuance beschrijven.'

STRIP

Jeroen Soeteman, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten, reageerde vergelijkbaar op het Rotterdamse initiatief in het radio 1-programma *Spraakmakers*. 'Ik vind het goed als rechters buiten de gebaande paden naar verbeteringen zoeken,' zei Soeteman. 'Maar deze vonnissen gaan af en toe te ver in hun taalgebruik: ik zag zelfs een uitroepteken staan in de omschrijving van een delict. We moeten oppassen dat het vonnis geen strip wordt.' Rechter Janssen denkt dat het meevalt: 'Deze structuur biedt aan iedereen meer houvast. Ik hoop van harte dat mijn collega's het omarmen.'

LAWYERS FOR LAWYERS

De man die L4L groot maakte

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

Onder leiding van Phon van den Biesen groeide Lawyers for Lawyers in vijftien jaar uit tot een club waar, ook internationaal, naar wordt geluisterd. Nu neemt hij afscheid.

Of hij de stichting uit haar winterslaap kon halen, was in 2003 het verzoek aan Phon van den Biesen. Stichting Advocaten voor Advocaten, opgericht door de flamboyante Amsterdamse advocaat en Meesterpinguïn-tekenaar Willem van Manen, was op dat moment een organisatie met een sympathiek imago. Maar wat ze nou werkelijk deed, was minder bekend, zegt Van den Biesen. 'Het was vooral een sterk merk.' Dat Van den Biesen werd gevraagd als voorzitter, was niet zo gek. Eind jaren tachtig had hij, als medeoprichter van de VSAN, de onafhankelijke positie van de sociale advocatuur bevochten. Ook organiseerde hij het oprichtingscongres (en later het kantoor) van de International Association of Lawyers Against Nuclear Arms (IALANA), waardoor hij de weg wist in de wereld van het internationale recht, de Verenigde Naties 'en alles wat eromheen hangt'.

© Roger Cremers

Van den Biesen schreef een beleidsplan, zocht er nieuwe bestuursleden bij en onderhield van meet af aan warme banden met de Amsterdamse orde. 'Ik dacht: die hebben veel dingen klaarliggen die wij kunnen gebruiken: netwerk, misschien ook wel geld en toegang tot mensen.'

In 2004 kreeg de organisatie het verzoek om een *fact finding* mission naar de Filipijnen te organiseren. Het jaar ervoor waren daar tientallen advocaten vermoord, de meeste door paramilitairen. Die reis was op meerdere fronten succesvol, zegt Van den Biesen. 'De delegatie had een goed verslag gemaakt dat op alle plaatsen waar dat nodig was – in Brussel, bij de VN in Genève – werd besproken. Het moorden is toen opgehouden, dat was opmerkelijk. Het gaf ons het gevoel dat we wat voor elkaar kregen.' In eigen land wist Van den Biesen honderden vrijwilligers bij de organisatie te betrekken door focusgroepen te vormen: groepjes advocaten die een land of regio onder hun hoede namen. 'Daarmee hebben we ons bereik en onze zichtbaarheid vergroot, omdat we met veel meer landen contact opnamen en brieven konden sturen.'

INSPRAAK VN

De daarbij verworven kennis kwam weer goed van pas bij het uitbouwen van de internationale activiteiten. 'In Genève ontmoetten we de Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers, een Argentijn die tijdens het kolonelsregime (1976-1983, *red.*) zelf als advocaat was bedreigd. Hij vroeg of we hem konden helpen met het aanleveren van zaken zodat hij die in zijn jaarverslag kon verwerken.'

Een volgende stap was de aanvraag van een consultatieve status bij de Economische en Sociale Raad van de VN (ECOSOC), waarmee L4L het recht op inspraak kreeg bij de Mensenrechtenraad.

Rode draad in het verhaal vormen steeds de 'Basic Principles on the Role of Lawyers,' die in 1990 tijdens een VN-congres in Havana werden aangenomen. Al bij zijn aantreden had Van den Biesen er boekjes van laten drukken, om uit te delen aan advocaat-stagiairs. De Basic Principles vloeien voort uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens; ze beschrijven hoe landen het recht op een onafhankelijk advocaat dienen vorm te geven.

Destijds een boterzachte vorm van *soft law*, maar als je er maar vaak genoeg op hamert, wordt het vanzelf echt recht, denkt Van den Biesen. Per 1 juli heeft hij zijn functie overgedaan aan de Amsterdamse bestuursrechtadvocaat Irma van den Berg. 'Wat ik heb geprobeerd is om onze missie, het opkomen voor collega-advocaten, tot sleutel van het recht en de rechtsstaat te benoemen. De positie van de advocaat is een afgeleide van het recht op een eerlijk proces van burgers.' Dat recht staat, vindt hij, voortdurend onder druk: in Nederland door de herziening van de rechtsbijstand maar ook daarbuiten. 'Kijk naar die advocaten van terrorismeverdachten die geen visum kregen voor de VS, een samenleving die erg op de onze lijkt. Die advocaten werden aangepakt vanwege het werk dat ze doen, iets wat wij met L4L dagelijks tegenkomen in landen waar het mis is. De landelijk deken heeft er gelukkig adequaat op gereageerd. Maar de rechtsstaat is breekbaar.'

Waterschap Rijn en IJssel

WATERBEHEER: VEILIG EN OP MAAT

Waterschap Rijn en IJssel zorgt voor het water in de Achterhoek, Liemers, Veluwe en een stukje van Overijssel. Veilig, schoon, niet te droog en niet te nat. Dat doen we door de dijken te beheren en rioolwater te zuiveren. Ook zorgen we voor goed en voldoende, schoon water in de beken, sloten en rivieren. Als gevolg van klimaat en duurzaamheidsvraagstukken moeten we innoveren en nieuwe oplossingen vinden voor belangrijke maatschappelijke vraagstukken zoals de klimaatverandering en de energietransitie. Dat maakt ons en jouw werk dynamisch, uitdagend en maatschappelijk relevant. Iedere medewerker draagt daar aan bij vanuit zijn eigen functie en specialisme. **Ga jij deze uitdaging aan?**

WATERSCHAP RIJN EN IJSSEL IS OP ZOEK NAAR: JURIST (2 VACATURES)

WAT GA JE DOEN?

De stafunit Bestuurlijk Juridische Zaken (BJZ) ondersteunt en adviseert de bestuurders en de ambtenaren op juridisch gebied. De werkzaamheden zijn heel divers en bestrijken nagenoeg alle rechtsgebieden. De werkzaamheden betreffen onder andere:

- (samenwerkings)overeenkomsten, verordeningen en reglementen opstellen.
- juridische adviezen geven (o.a. inzake waterkwantiteit, waterkwaliteit, aansprakelijkheidsrecht, aanbestedingsrecht, (on)roerend goed transacties, vergunningverlening en handhaving en de Omgevingswet).
- het waterschap vertegenwoordigen in juridische geschillen (bezwaar- en beroepsprocedures en procedures op het vlak van aansprakelijkheidsrecht).

WAT HEB JE AAN BAGAGE?

- Je beschikt over een afgeronde wo-opleiding richting Rechten (privaatrecht/bestuursrecht is een pré)
- Je hebt relevante (beleidsmatige) ervaring op strategisch niveau in een bestuurlijk krachtenveld.
- Je hebt oog voor politieke ontwikkelingen en verhoudingen binnen organisaties.
- Je beschikt over een integrale blik.

KERNCOMPETENTIES EN PERSOONSKENMERKEN

- Je vertaalt complexe informatie naar begrijpelijke taal.
- Je bent direct in je communicatie (in woord en geschrift) en durft hierbij gevraagd maar ook ongevraagd advies te geven.
- Je bent een teamplayer.
- Je bent sterk in het opstellen van probleemanalyses, maar bent tegelijk ook praktisch ingesteld.
- Je beschikt over een portie humor en relativeringsvermogen.

WAT BIEDEN WIJ?

- Inspirerende werkomgeving met een grote mate van vrijheid, zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid binnen een veelzijdige functie voor 36 uur per week.
- Een bruto maandsalaris tussen € 3920,- en € 5574,- (schaal 12 CAO waterschappen) bij een 36-urige werkweek.
- Goede secundaire arbeidsvoorwaarden in de vorm van een keuzebudget van 20% van je bruto jaarsalaris (bijvoorbeeld inzetbaar voor extra verlof).
- De mogelijkheid om in overleg thuis en flexibel te werken.
- Een persoonlijk budget van € 5000,- om opleidingen, cursussen en activiteiten te volgen (interessant voor je vakgebied, persoonlijke ontwikkeling en vitaliteit).

INFORMATIE EN SOLLICITATIE

Wil je ons waterschap komen versterken? Reageer dan voor 9 september online via het sollicitatieformulier op onze website, te versturen t.a.v. Klaas Laansma, manager P&O. Voor meer informatie bel je met Johan Meeringa, manager BJZ, telefoon 0314-369340. Sollicitaties die op een andere wijze binnenkomen, worden niet in behandeling genomen. De datum van de sollicitatiegesprekken is nog niet bekend.

Waterschap Rijn en IJssel hecht grote waarde aan je privacy. Er wordt uiterst zorgvuldig met je gegevens omgegaan. Deze worden vertrouwelijk behandeld en uitsluitend gebruikt voor werving- en selectiedoeleinden. Je gegevens worden opgenomen in onze werving en selectie-applicatie. De gegevens van kandidaten die niet geselecteerd zijn worden uiterlijk 4 weken na afwijzing vernietigd. Wanneer wij je gegevens langer willen bewaren, vragen wij hiervoor jou expliciete toestemming. Onze uitgebreide privacy verklaring kun je vinden op onze website, www.wrij.nl.

DAG VAN DESIGN BESCHERMING

10 OKT '19

HOTEL JAKARTA | AMSTERDAM

SPREKERS
mr. Laura Fresco
mr. Samantha Brinkhuis
Sebastian Fischoeder
mr. Ellen Gevers
mr. Maarten Haak
mr. Jesse Hofhuis
prof. mr. Dirk Visser

VROEGBOEKKORTING
€ 556,- p.p. excl. btw
geldig t/m 1 september 2019, hierna € 695,-

PUNTEN
6 NOvA | 6 BMM

De nuance tussen origineel en namaak

De vierde editie van Dag van Designbescherming. Zien we u ook op donderdag 10 oktober in Amsterdam?

Een greep uit de onderwerpen die aan bod zullen komen:

→ Update rechtspraak vormgeving
→ De kracht van het modellenrecht na de EU design law reform
→ De gevolgen van het arrest in Cofemel/G-Star voor productvormgeving in de EU
→ De bescherming van redesigned classics en karakteristiek design

Schrijf u nu in en maak nog gebruik van de vroegboekkorting tot 1 september.

Meer informatie www.sdujuridischeopleidingen.nl

Sdu

BUITENLANDSE BALIE

AMERIKAANSE BALIE GEEFT INSPIRERENDE VROUWELIJKE JURISTEN AWARD

Vijf bijzondere vrouwelijke Amerikaanse juristen ontvingen op 11 augustus van de American Bar Association de jaarlijkse Margaret Brent-Award. De juristen excelleren in hun vakgebied en zetten zich in voor vrouwenrechten en gelijke behandeling.

Margaret Brent was in 1638 de eerste vrouwelijke advocaat in de Amerikaanse kolonie. Ze won al haar zaken, volgens de overlevering. Jaarlijks reikt de Amerikaanse balie de award uit aan vijf vrouwelijke juristen die zich onderscheiden. Advocaat Julie Su, een van de winnaressen, heeft zich als dochter van Chinese immigranten gespecialiseerd in burgerrechten en arbeidsrecht. 'Ik wil een vertaler zijn van de juridische taal voor degenen die worden gediscrimineerd en uitgebuit,' zei ze in haar dankwoord. Su procedeerde onder meer tegen slavenarbeid door fabrikanten van merkkleding.

Winnares Michelle Banks, voormalig advocaat, pleitte in haar dankwoord voor meer contact tussen mannelijke en vrouwelijke juristen op de werkvloer. 'Door #MeToo zijn mannen vrouwen gaan vermijden,' aldus Banks. 'Terwijl vrouwen en mannen elkaar nodig hebben om te excelleren.' Banks is oprichter van een groot netwerk van vrouwelijke juristen en bestuurslid van DirectWomen, een stichting die vrouwelijke advocaten klaarstoomt voor bestuursfuncties in het bedrijfsleven.

DE BEROEPSCOACH

DOOR / ALEXANDRA GERNY

Altijd reageren

Whatsapp is ontzettend handig. Je communiceert er snel en makkelijk mee, het is laagdrempelig en direct. Fijn dus. Tot je collega's en cliënten het ook gaan gebruiken. Rolf heeft er veel last van. Wat hem het meest stoort, zijn de berichten in de avond en in het weekend. Of hij niet even snel ... Sommigen appen zelfs als hen iets ter binnen schiet dat ze niet willen vergeten. Ze gedragen zich als zijn vrienden. Negeren zit er niet in, verzucht Rolf, want dan komt er meteen een appje achteraan. Als hij te vaak niet reageert, dan stappen ze naar de concurrentie. Dat maakt dat hij helemaal klem zit.

Als Rolf bij mij komt, gaat het niet goed met hem. Gejaagde ogen, onrustig, slecht slapen. Ik vertel hem dat hij grenzen moet trekken. Dat hij moet stoppen met altijd reageren. Dat hij zijn cliënten moet opvoeden. Anders gaat hij eraan onderdoor. Ik raad hem aan om:

- niet meer te appen met cliënten of collega's;
- als hij dat niet wil of kan een tijdslimiet te stellen en duidelijk te communiceren dat hij bijvoorbeeld na 18.00 uur niet meer reageert;
- duidelijke spelregels vast te leggen: 's avonds en op tenminste één dag van het weekend (en liever twee) is hij niet te bereiken voor kantoor. Als er echt iets aan de hand is, kunnen mensen hem bellen;
- de notificaties op zijn telefoon uit te zetten.

Ik voorspel hem dat cliënten dit snel accepteren. Hij kijkt mij aan met een blik van ongeloof die zegt: ik snap er duidelijk niets van.

Hij is niet de eerste die zo op dit advies reageert. Veel advocaten zijn ervan overtuigd dat je cliënten altijd meteen te woord moet staan. Daarmee ontstaat een vicieuze cirkel, een mythe dat het echt niet anders kan. Sommige bazen, workaholics en mensen met nauwelijks een privéleven doen er met plezier aan mee. Soms vind je op een kantoor wat uitzonderingen. Die worden zowel bewonderd als een beetje verguisd (wat vaak een uiting van jaloezie is, trouwens). Mensen beseffen echter niet dat ze met deze hectiek productiviteit, creativiteit en motivatie ondermijnen. Je werkt hard, maar met verhoudingsgewijs weinig resultaat. Ook Rolf wordt daarin meegesleurd, het lukt hem ook nu niet om te stoppen. Het onvermijdelijke gebeurt enkele weken later: hij belandt thuis met een burn-out. Pas later dringt het tot hem door wat er gebeurd is. Langzaam begint het te dagen dat hij zo niet verder kan. Het is geen kwestie meer van willen, maar van niet meer anders kunnen.

Als hij weer teruggaat naar kantoor deelt hij zijn cliënten en collega's mee dat hij na 18.00 uur niet meer reageert. Hij zet deze informatie standaard onder zijn e-mails. Tot zijn verrassing accepteren de meeste mensen het zonder problemen. Velen reageren zelfs positief. De reden is simpel: ook zij hebben last van te veel apps en mails in hun privétijd. Met zijn grenzen helpt Rolf niet alleen zichzelf, maar ook hen.

(advertentie)

“OFFLINE KAN JE MISSCHIEN BEKEND ZIJN, MAAR ALS JE CLIËNT ONLINE ZOEKT, ZJN REVIEWS VAN ONSCHATBARE WAARDE.”

Juridische kwesties die zijn weggezakt

Vertrouwen in het bestuursrecht

DOOR / MARK WEST

Sinds 29 mei 2019 kent het vertrouwensbeginsel in het bestuursrecht een meer burgervriendelijke benadering.

Tot voor kort was voor een geslaagd beroep op het vertrouwensbeginsel nodig dat er een aan het bevoegde overheidsorgaan toe te rekenen concrete, ondubbelzinnige toezegging was gedaan door een daartoe bevoegd persoon, waaraan rechtens te honoreren verwachtingen konden worden ontleend door een burger of bedrijf.[1] Zoals de lengte van de vorige volzin al doet vermoeden, was van gerechtvaardigd vertrouwen in voorbedoelde zin niet snel sprake.[2] Veelal was geen voldoende concrete toezegging gedaan,[3] of het ging mis bij het kunnen toerekenen van een wellicht op zichzelf voldoende concrete maar onbevoegd gegeven toezegging aan het bevoegde overheidsorgaan.[4] De bestuursrechter hanteerde aldus een strenge toetsing.

Een Amsterdamse zaak waarin de gemeente via het opleggen van een last onder dwangsom het afbreken van een in de periode 1990-1992 zonder vergunning gerealiseerd dakterras wilde afdwingen, heeft op 29 maart 2019 geleid tot een nieuwe, burgervriendelijkere benadering van het vertrouwensbeginsel in het bestuursrecht.[5] Die benadering wordt vertaald in een drietaps stappenplan:

1. Kan de uitlating of gedraging waarop de betrokkene zich beroept worden gekwalificeerd als een toezegging? Bij ja volgt stap 2.
2. Kan die toezegging aan het bevoegde bestuursorgaan worden toegerekend? Bij ja is sprake van een geslaagd beroep op het vertrouwensbeginsel en volgt stap 3.
3. Dient de uitkomst van de afweging tussen de belangen van de betrokkene die een beroep doet op het vertrouwensbeginsel, en die van derden en het algemeen belang, in het voordeel uit te vallen van de betrokkene? Bij ja is sprake van een te honoreren gerechtvaardigd vertrouwen.[6]

Met name de eerste twee stappen leveren een breuk op met de bestaande, strenge lijn in de rechtspraak. Het hoeft niet langer te gaan om toezeggingen die expliciet namens het bevoegde orgaan zijn gedaan. Een bewust gekozen, nieuwe benadering waarvoor de Afdeling bestuursrechtspraak de deur eerder op een kier lijkt te hebben opengezet met een uitspraak van juli 2017, zoals herhaald in 2018. Daarin werd aan de toen nog gehanteerde rechtsregel de overweging toegevoegd dat voor een geslaagd beroep op het vertrouwensbeginsel ook sprake kan zijn als het gaat om toezeggingen gedaan door een persoon van wie de betrokkene op goede gronden mocht veronderstellen dat deze de opvatting van het bevoegde orgaan vertolkte.[7]

Een belangrijke kanttekening bij de recente koerswijziging moet wel worden geplaatst. Hoewel door de Amsterdamse dakterraszaak en het daarin door de Afdeling bestuursrechtspraak omarmde stappenplan van AG Wattel[8] sneller dan voorheen kan leiden tot gerechtvaardigd vertrouwen, betekent dit niet dat dit vertrouwen ook in elk geval gehonoreerd moet en zal worden. De derde stap uit het stappenplan zal als draaiknop voor de gewenste bijstelling en bestuurlijke balans moeten zorgen.

Mark West is senior advocaat bij Van der Feltz advocaten in Den Haag.

NOTEN

1 Zie voor deze rechtsregel laatstelijk ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1745, rov. 6.1.
2 Zie voor een uitzondering ABRvS 19 juli 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1946, rov. 6.3 en 6.2, *BR* 2017/86 met annotatie van N. van Triet.
3 ABRvS 17 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1215, rov. 7.1.
4 ABRvS 12 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA2852, rov. 2.2.
5 ABRvS 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1694, rov. 11 en rov. 12.5.
6 Zie voor een recente toepassing van dit stappenplan ABRvS 5 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1838, rov. 2-2.3.
7 ABRvS 19 december 2018, ECLI:NL:RVS:2018:4174, rov. 5.1.
8 ABRvS 20 maart 2019, ECLI:NL:RVS:2019:896.

VU LAW ACADEMY

JURIDISCHE PAO CURSUSSEN
NAJAAR 2019

Wilt u meer informatie over onze activiteiten, kijk dan op onze site **vulaw.nl**

AANBESTEDINGSRECHT

Masterclass aanbestedingsrecht**
dinsdag 10 september 2019:
Aanbesteden op basis van laagste levenscycluskosten
donderdag 28 november 2019:
Staatssteun en aanbesteding
NOvA 2 PO/2 PWO | € 225,- per masterclass

Actualiteiten aanbestedingsrecht voor juristen en inkopers**
woensdag 11 december 2019
NOvA 4 PO/4 PWO | € 405,-

ARBEIDSRECHT

Actualiteiten arbeids- en ambtenarenrecht in het onderwijs**
dinsdag 12 november 2019
NOvA 4 PO/MfN 4 | € 405,-

Wet arbeidsrecht in balans**
maandag 18 november 2019
NOvA 3 PO | € 295,-

Ontwikkelingen in het ontslagrecht**
dinsdag 17 december 2019
NOvA 6 PO/MfN 6 | € 520,-

BESTUURS(PROCES)RECHT

Gevolgen bevoegdheidstoekenning aan een samenwerkingsverband**
dinsdag 26 november 2019
NOvA 4 PO/4 PWO | € 350,-

Actualiteiten omgevingsrecht**
dinsdag 10 december 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten WGR*
donderdag 12 december 2019
NOvA3 PO | € 295,-

Actualiteiten bestuurs(proces)recht**
maandag 16 december 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

BURGERLIJK(PROCES)RECHT

Actualiteiten contractenrecht**
maandag 9 december 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten burgerlijk(proces)recht en rechtspleging**
donderdag 19 december 2019
NOvA 4 PO/KBvG 4 | € 350,-

IT & RECHT

AI en Robot Law**
donderdag 7 november 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

Actualiteiten privacy, auteursrecht en internetrecht**
donderdag 28 november 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

Blockchain**
dinsdag 17 december 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

MIGRATIERECHT

Actualiteiten vluchtelingenrecht**
donderdag 28 november 2019
NOvA 6 PO/RvR | € 520,-

ONDERNEMINGSRECHT

Actualiteiten ondernemingsrecht**
maandag 2 december 2019
NOvA 4 PO/KNB 4 | € 350,-

Bedrijfsovername en bedrijfsopvolging***
donderdag 12 en 19 december 2019
NOvA 10 PO | € 840,-

ONDERWIJSRECHT

Masterclass Medezeggenschap in het primair en voortgezet onderwijs***
dinsdag 1 oktober 2019
NOvA 6 PO | € 540,-

PENSIOENRECHT

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht**
woensdag 18 september 2019:
Akkoord nieuw pensioenstelsel
woensdag 11 december 2019:
Pensioenrechtspraak
NOvA 2 PO/ VvPJ 2 | € 230,- per lezing

STRAF(PROCES)RECHT

Penitentiair recht voor advocaten**
dinsdag 26 november 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

Actuele ontwikkelingen in het straf(proces)recht**
donderdag 12 december 2019
NOvA 4 PO | € 350,-

CONGRES HANDHAVING EN CONTROLE OP KANSSPELEN
donderdag 19 december 2019

PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN

Timemanagement en stresspreventie*
donderdag 10 oktober 2019
NOvA 6 PO/KBvG 3/KNB 6 | € 590,-

Juridisch schrijven**
donderdag 14 en 28 november 2019
NOvA 10 PO/KBvG 5/KNB 10 | € 950,-

Conflicthantering voor juristen**
woensdag 4 december 2019
NOvA 4 PO/MfN 4 | € 350,-

Legal English@work*
maandag 20 en 27 januari 2020
3 en 10 februari 2020
NOvA 16 PO | € 1.150,-

LEERGANGEN NAJAAR 2019

Leergang Aanbestedingsrecht voor juristen
START: 3 september 2019; PRIJS € 4.880,-
PUNTEN: 38 NOvA/38 PWO

Leergang Specialisatie strafrecht (verleent toegang tot de NVSA)
START: 16 september 2019; PRIJS € 4.700,-
PUNTEN: 48 NOvA

Leergang Pensioenrecht
START: 17 september 2019; PRIJS € 10.995,-
PUNTEN: 62 NOvA

Leergang Onderwijsrecht
START: 25 september 2019; PRIJS € 2.950,-
PUNTEN: 20 NOvA

Leergang Verdieping contractenrecht
START: 28 oktober 2019; PRIJS € 2.365,-
PUNTEN: 21 NOvA

Leergang Financieel-economisch strafrecht
START: 29 oktober 2019; PRIJS € 3.600,-
PUNTEN: 34 NOvA

Leergang Effectieve conflicthantering, onderhandelen en mediation
START: 5 november 2019; PRIJS € 2.800,-
PUNTEN: 24 NOvA

Leergang Sport en recht
START: 12 november 2019; PRIJS € 2.500,-
PUNTEN: 24 NOvA

www.vulaw.nl | 020-5986255

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN
PUNTEN PO ADVOCATUUR

*basis **verdieping ***specialisatie
RvR: Raad voor Rechtsbijstand
PWO: Puntenstelsel voor de blijvende vakbekwaamheid van wetgevings- en overheidsjuristen

VU Law Academy
- houdt uw academische kennis up-to-date
- brengt uw competenties op niveau
- deskundige docenten met ervaring in de dagelijkse praktijk

Wijzigingen voorbehouden

Een erfzonde in het strafrecht

De ongemotiveerde toepassing door de Hoge Raad van de artikelen 80a en 81 RO is strafadvocaat Gerard Spong een doorn in het oog.

DOOR / GERARD SPONG

De erfzonde is volgens de christelijke leer de zondigheid die ieder mens door zijn geboorte aankleeft als gevolg van de zondeval van het eerste mensenpaar. Deze zondeval betreft de schending van Adam en Eva van Gods verbod van de boom van kennis van goed en kwaad te eten (Genesis 2 en 3). Er stonden twee bomen in het Paradijs: de boom van het leven en de boom van de kennis van goed en kwaad. Van de eerste boom mochten Adam en Eva eten en van de tweede boom moesten ze afblijven. Dat deden ze niet. Met het plukken en eten van de appel van die tweede boom, de boom van kennis van goed en kwaad, pleegden zij naar hedendaags strafrecht een diefstal of wellicht beter nog, verduistering (art. 321 Sr). Die 'appel' oftewel die kennis van goed en kwaad hadden zij anders dan door misdrijf in het Paradijs onder zich. En met het plukken gevolgd door het smakelijk oppeuzelen daarvan was sprake van een wederrechtelijke toe-eigening.

ZONDEVAL

De zondeval, een archaïsche uitdrukking voor wederrechtelijke toe-eigening, was daarmee een feit. Zonder eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM kregen Adam en Eva de zwaarst mogelijke straf: verbanning uit het Paradijs met alle daarna ontstane ellende, die de mensheid al duizenden jaren ondergaat, als een soort bijkomende straf. U ziet het goed, het begrip 'rechtsstaat' was Onze Lieve Heer volkomen vreemd. En ook het begrip 'barmhartigheid', zoals we dat vandaag de dag bij de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf kennen door een tussentijdse na plusminus 25 jaar ingevoerde heroverweging, was toen ver te zoeken. Adam en Eva waren op het moment dat zij hun straf ondergingen naakt. Maar daarna werd hun naakt tot de dag van vandaag als een *sequeel* van de erfzonde gezien. De strafbaarstelling van schennis van de (openbare) eerbaarheid (art. 239 Sr) en naaktrecreatie op een daarvoor ongeschikte plaats (art. 430 Sr) dragen dan ook de sporen van de leer van de erfzonde, althans volgens de heersende opvattingen in de rooms-katholieke kerk. In die opvattingen worden naaktheid en erfzonde immers als twee onlosmakelijk met elkaar verbonden polen gezien.

Gelukkig voor de mensheid, althans de mensheid in Europa, is de strafmaat in de loop der tijd niet onaanzienlijk gematigd. Word je in sommige islamitische landen, zoals Saudi-Arabië en Pakistan, als vrouw zonder pardon voor dit naaktheidsmisdrijf met steniging ter dood gebracht, in ons gematigd seculiere Westen wacht overtreders van dit ▶

verbod doorgaans een taakstraf en als het tegenzit een korte gevangenisstraf. Helemaal uitgebannen in ons recht is de erfzonde echter niet. Verjaarde misdrijven kunnen volgens de geldende rechtspraak van de Hoge Raad tot in de eeuwigheid als grondslag voor witwassen dienen. Ook erfgenamen van een criminele nalatenschap kunnen volgens diezelfde rechtspraak wegens witwassen voor de bijl gaan. In beide gevallen is sprake van eeuwigdurende sanctionering van een misdrijf.

ONGEMOTIVEERD

Draagt dus het materiële strafrecht nog hier en daar de sporen van de erfzonde, in het formele strafrecht is het niet beter gesteld. De officier van justitie, die op basis van een vrijwel onaantastbaar opportuniteitsbeginsel als god kan heersen over een vervolging is daarvan een goed voorbeeld. En de strafrechter die steeds minder hoeft te motiveren met als ultiem dieptepunt de ongemotiveerde kwistige toepassing door de Hoge Raad van artikel 80a RO overtreft de stoutste verwachtingen van de scheppers daarvan. In 2017 oordeelde Hoge Raad in bijna zestig procent van alle cassatieberoepen waarin middelen door advocaten waren ingediend dat de aangevoerde klachten geen behandeling in cassatie rechtvaardigen omdat de partij die het cassatieberoep heeft ingesteld klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep dan wel omdat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden.
En je moet bijna God op je blote knieën danken als het de Hoge Raad behaagt het cassatieberoep met toepassing van artikel 81 RO te verwerpen en in het kader daarvan te beslissen dat de middelen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.
Weliswaar zouden Adam en Eva een moord hebben gedaan om er met een 80a of 81 RO vanaf te komen, maar dit behoeft uiteraard niet te betekenen dat wij – cassatieadvocaten in het bijzonder – ons hierbij moeten neerleggen. Neem nou bijvoorbeeld de samenlooprechtspraak van de Hoge Raad. Monter oordeelt de Hoge Raad niet zelden dat het cassatiemiddel gegrond is, maar dat dit niet tot vernietiging van de uitspraak hoeft te leiden. De door het hof opgelegde gevangenisstraf ligt meestal ver onder het toepasselijke strafmaximum als van eendaadse samenloop of een voortgezette handeling in de zin van artikel 56 Sr wordt uitgegaan, zodat zich volgens de Hoge Raad de situatie voordoet dat het middel van onvoldoende belang is om cassatie te rechtvaardigen. Pure orakeltaal. Wie zich realiseert dat een beroep inhoudende dat het ten laste gelegde moet worden beschouwd als één feit, althans als een voortgezette handeling een beroep op een strafverminderingsgrond behelst waarop uitdrukkelijk moet worden beslist (vgl. HR*NJ* 1983/717), moet vaststellen dat de Hoge Raad in deze gevallen met artikel 80a of 81 RO in wezen een wettelijke strafverminderingsgrond buiten toepassing verklaart. De vraag rijst hierbij of een rechter de wet opzij kan zetten. Anders geformuleerd: kan een rechter, in casu de Hoge Raad, een strafprocessuele erfzonde begaan door zich met een niet nader gemotiveerde beslissing te ontdoen van een wettelijke strafverminderingsgrond? Net als bij de christelijke erfzonde is sprake van een niet nader gemotiveerde buitenproportionele sanctie.

LAGERE RECHTERS

De ongemotiveerdheid van de toepassing van artikel 80a en 81 RO staat allereerst in schril contrast met de motiveringsplichten die voor lagere rechters gelden. Prikkelende vragen blijven hierbij onbeantwoord. Als de toepassing van een wettelijke strafverminderingsgrond tot één week, één dag minder gevangenisstraf zou hebben kunnen leiden, hetgeen bij een opgelegde jarenlange gevangenisstraf geenszins ondenkbaar is, kan dan nog met droge ogen worden volgehouden dat de veroordeelde 'klaarblijkelijk onvoldoende belang' heeft bij het cassatieberoep?
En hoe is – over rechtsvragen gesproken – deze enthousiaste toepassing van de artikelen 80a en 81 RO met betrekking tot de samenloopmiddelen te rijmen met de strekking van de derde volzin in artikel 15 van het Verdrag van New York inzake burgerrechten en politieke rechten, welke verdragsbepaling luidt:

> *'If, subsequent to the commission of the offence, provision is made by law for the imposition of a lighter penalty, the offender shall benefit thereby'.*

Als deze profijtleer met betrekking tot de toepasselijke strafmaat al geldt voor wettelijke voorzieningen ontstaan nadat het strafbaar feit is gepleegd ('subsequent to the commission of the offence'), dan zal dat toch ook moeten gelden voor wettelijke voorzieningen die gemaakt zijn voordat het strafbare feit is gepleegd ('prior to...') .
Zonder enige twijfel valt de kwistige ongemotiveerde toepassing van artikel 80a, 81 RO in zaken waarin cassatiemiddelen zijn ingediend te vergelijken met een ondoorgrondelijk godsoordeel in een erfzondeachtige situatie: strafverzwaring zonder enig redelijke grond. Hoogste tijd dus één en ander aan te passen. ■

Gerard Spong is strafadvocaat in Amsterdam, verbonden aan het kantoor Spong Advocaten. Hij treedt zowel op in feitelijke aanleg (bij rechtbank en hof) als in cassatie (bij de Hoge Raad).

Alles over huurrecht onder één dak

Home >

Onderwerpen >

Tools >

Wet- en regelgeving >

- Kwalificatie huurovereenkomst >
- Totstandkoming & inhoud huurovereenkomst >
- Verplichtingen verhuurder >
- Verplichtingen huurder >
- Huurprijs en huurprijswijziging >
- Nutsvoorzieningen, servicekosten en meer >
- Einde huurovereenkomst >
- Derden in het huurrecht >
- Huur en insolventie >
- Huurrecht en procesrecht >

OpMaat Huurrecht+

Dé oplossing voor iedereen die met huurrecht te maken heeft:

- Werk **efficiënter** doordat alle huurrechtelijke informatie op één plek staat
- Los vraagstukken **sneller** op met overzichtelijke beslisbomen
- Zie niets over het hoofd dankzij **gebundelde informatie per onderwerp**
- **Bespaar veel tijd** door gebruik te maken van modeldocumenten

Meer weten? Ga snel naar sdu.nl/huurrecht-plus of bel met 070 - 378 98 80

Sdu

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412/64640 F: +43 (0) 5412/64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

Ter overname aangeboden

- Overwegend civielrechtelijke eenmanspraktijk in middelgrote, dynamische stad, centraal gelegen in het arrondissement Zeeland West Brabant.
- Omzet-indicatie EURO 125.000 ex BTW.
- Kantoorpand eventueel geschikt te maken als woon/praktijkpand.
- Goed ingewerkte (part-time) secretaresse beschikbaar.

Verzoeken om inlichtingen naar:
Praktijkterovername2019@gmail.com

NOVEX – Nederlandse organisatie voor executeurs

NOVEX

Komt u in uw praktijk in aanraking met het erfrecht en de afwikkeling van de nalatenschap? Of wilt u meer weten over de levensexecutele en het levenstestament? Sluit u dan aan bij NOVEX. Na het volgen van één van onderstaande leergangen kunt u zich aanmelden als NOVEX-lid.

Leergang Levensexecuteur en Toezichthouder

Wilt u meer weten over het werk van een levens-executeur/toezichthouder en het levenstestament? In de leergang levensexecuteur en toezichthouder leert u alles over juridische, financiële en medische zaken waar de levensexecuteur mee te maken krijgt. Deze leergang is geschikt voor iedereen die meer wil weten over of benoemd is tot levensexecuteur/toezichthouder of advies geeft over het levenstestament.

Datum: 23 en 24 januari 2020
Locatie: Hotel Bergse Bossen in Driebergen
Docenten: mr. C.G.C. Engelbertink, O.A. Balkenende, mw. drs. S. van der Merwe, prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols, mw. H.N. Stelma-Roorda, drs. T. Trompetter, mr. D. Weewer, mr. G.A.F.M. Wouters
Cursusprijs: € 1450,-
Studiepunten: BPBI (12), RB (12), FFP (4), KNB (12)

Leergang Executele en Vereffening

Wilt u als professioneel executeur of vereffenaar aan het werk? Of wilt u uw werkterrein verleggen naar de boedelpraktijk? Volg dan de leergang Executele en Vereffening. In deze leergang komt de Europese erfrechtverordening aan bod en gaat u aan de slag met een praktijkcasus. Deze leergang is geschikt voor iedereen met basiskennis van het erfrecht en zich verder wil verdiepen in de executele en vereffening.

Datum: 10, 11 en 31 maart 2020
Locatie: Hotel Bergse Bossen in Driebergen
Docenten: prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols, prof. mr. T.J. Mellema-Kranenburg, O.A. Balkenende, mr. P.G. Knoppers, mr. C.G.C. Engelbertink en mr. E. van den Brink-Baggerman
Cursusprijs: € 1750,-
Studiepunten: NOVEX (16), SCE (16), KNB (16), BPBI (8), SOMN (16), RB (16), FFP (4)

TEAM

Wilt u uw civiele praktijk (op termijn) gaan overdragen? Tegen een passende vergoeding en op basis van een samenwerking die u past?

Bel of mail met Tom van den Kieboom van Team Advocaten voor meer informatie.

030-2523520 | tk@teamadvocaten.nl | www.teamadvocaten.nl

ADVOCATEN

KRONIEKEN

VERMOGENSRECHT

INHOUD

Kroniek Vermogensrecht

63 Contractenrecht
- **63** Ontbinding: eigen haard is goud waard
  - 63 *De Conclusie van A-G Wissink*
  - 64 *Van hoofdregel en uitzondering*
  - 64 *Ontbinding alleen bij een tekortkoming van voldoende gewicht*
  - 65 *Stelplicht en bewijslast*
  - 65 *Alle omstandigheden van het geval*
  - 65 *Enkele korte bespiegelingen*
- **66** Opzegging
- **67** Het einde van samenhangende overeenkomsten
- **67** Franchise
- **67** Uitleg
- **68** Uitleg van een abstracte bankgarantie
- **69** Toerekening wetenschap
- **69** Dwaling over renteswaps
- **70** Het non-conforme dressuurpaard
- **70** Zuivering van verzuim en schuldeisersverzuim

71 Schadevergoedingsrecht
- **71** Petroleum, potplanten en ABP/Poot?
- **72** Andere overnameperikelen
- **74** Relaties van opdracht

75 Goederenrecht
- **75** Multipurpose pandaktes
- **75** Schepelingen op het droge
- **76** Een omweg naar erfdienstbaarheden

76 Varia
- **76** VVE's en een sleepend geschil over bevrijdende verjaring
- **77** Ontstaan van vordering vanwege opgewekt vertrouwen
- **78** Arbeidsovereenkomsten 'met de vof'?

78 Tot slot

Deze en eerdere Kronieken zijn ook te lezen op de website van het *Advocatenblad*. U dient zich daarvoor aan te melden met uw gebruikersnaam en wachtwoord. Als u nog geen account heeft, kunt u dat maken. Gebruik daarvoor eenmalig het wachtwoord **Advocatenblad**, om dat vervolgens te veranderen in een wachtwoord naar keuze.

COLOFON

Publicatiedatum 3 september 2019

99e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Samenstelling
Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Illustraties
Floris Tilanus

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2019-7, Kroniek Vermogensrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee
Coen Drion, Bastiaan Kout, Sid Pepels, Anna Zwalve

Redactionele bijdragen
Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde
Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.

Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen
Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.
Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies
Maarten Schuttél

Advertentiedeelname
Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

HQ 2018 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

KRONIEK VERMOGENSRECHT

In deze nieuwe Kroniek Vermogensrecht richten wij weer vrijwel exclusief onze aandacht op hetgeen iedere vrijdagmorgen om 10.00 uur plaatsheeft op de rolzitting binnen het gebouw gelegen aan het Korte Voorhout 8 te Den Haag: het uitspreken[1] van nieuwe arresten van de Hoge Raad, diezelfde middag gevolgd door publicatie op rechtspraak.nl. Deze (vrijwel) exclusieve aandacht voor de Hoge Raad, met zijn Parket, is enerzijds ingegeven door het hoge soortelijk gewicht dat binnen ons rechtssysteem nu eenmaal toekomt aan uitspraken van de Hoge Raad en anderzijds doordat we zo binnen de formule van de Kronieken van het *Advocatenblad* toch soms wat dieper op sommige zaken kunnen ingaan dan bij een wijdere blik tot de mogelijkheden zou behoren. Wij zullen achtereenvolgens stilstaan bij het contractenrecht, het schadevergoedingsrecht, bij wat goederenrecht en we zullen afsluiten met een aantal varia op het gebied van (vooral) verjaring (met een toefje vof-recht).

DOOR / COEN DRION, ANNA ZWALVE, BASTIAAN KOUT & SID PEPELS

CONTRACTENRECHT

Ontbinding: eigen haard is goud waard

Een paar dagen na de publicatie van onze vorige (en eerste) Kroniek Vermogensrecht op 25 september 2018 heeft de Hoge Raad het – op afstand – belangrijkste vermogensrechtelijke arrest van deze nieuwe Kroniekperiode[2] gewezen: HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1810 (*Eigen Haard*). Het arrest is in meerdere opzichten opmerkelijk te noemen. Allereerst omdat het een antwoord betreft op prejudiciële vragen die afkomstig zijn van een voormalig lid en vicepresident van de Hoge Raad, Floris Bakels, die nu voorzieningenrechter te Amsterdam is. Hij zag zich geconfronteerd met een vordering door woningstichting Eigen Haard tot (onder meer) ontbinding van een huurovereenkomst met betrekking tot een sociale huurwoning, omdat de huurder in strijd met de huurovereenkomst gedurende ongeveer een halfjaar onderdak had geboden aan een gezin met een jong kind dat anders op straat zou zijn terechtgekomen. Bakels, die, zoals bekend, in 1993 gepromoveerd is op een dissertatie over ontbinding[3] en voorts auteur is van de Monografie BW B58 over ontbinding[4] en derhalve als een van onze grootste specialisten op dit terrein kan worden beschouwd, stelt de volgende vragen aan de Hoge Raad.

'1. Dient artikel 6:265 lid 1 BW letterlijk te worden uitgelegd in die zin dat **iedere**[5] tekortkoming van een partij in de nakoming van een van haar verbintenissen aan de wederpartij de bevoegdheid geeft om de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te ontbinden, **tenzij** het maken van een uitzondering hierop gerechtvaardigd is aan de hand van de in de wet genoemde gezichtspunten? Zo niet, hoe dient deze bepaling dan te worden uitgelegd?

2. Is er aanleiding bijzondere eisen te stellen ten aanzien van ontbinding van een overeenkomst van huur en verhuur van sociale woonruimte, ervan uitgaande dat zulke woonruimte schaars is?'

Aldus stelt Bakels opnieuw de aard van ons ontbindingsrecht aan de orde. Is dat in de visie van wetgever en Hoge Raad, kort gezegd, een liberaal ontbindingsrecht, in de zin dat *iedere* tekortkoming recht geeft op ontbinding, *tenzij* bij uitzondering die ontbinding niet gerechtvaardigd zou zijn, zoals veelal in de literatuur wordt aangenomen, of moeten we dit anders bezien?

De Conclusie van A-G Wissink

Alvorens het antwoord van de Hoge Raad te belichten,[6] is het goed om – kort – stil te staan bij de razendknappe Conclusie van A-G Wissink. Hij onderscheidt een drietal soorten rechtsstelsels op dit terrein. Allereerst ons stelsel, door hem beeldend aangeduid als een ja-tenzij-stelsel: iedere tekortkoming geeft recht op (partij)ontbinding, tenzij... Ten tweede zie je de

Coen Drion, **Anna Zwalve**, **Bastiaan Kout** en **Sid Pepels** zijn allen werkzaam als advocaat bij Jones Day. Zij danken Allard Carli voor zijn ondersteunende werk.

zogeheten ja-mits-stelsels, zoals het Weens Koopverdrag, waarbij een tekortkoming recht geeft op (partij)ontbinding mits die (bijvoorbeeld) wezenlijk is. In de derde plaats zie je rechtsstelsels, zoals het Franse recht, waarbij steeds de rechter moet toetsen of een tekortkoming ontbinding rechtvaardigt. Heel kort gezegd, adviseert hij de Hoge Raad om niet tot stelselwijziging over te gaan en vast te houden aan ons systeem dat iedere tekortkoming recht geeft op ontbinding, onder de expliciete kanttekening dat de tenzij-bepaling van artikel 6:265 lid 1 BW geen terughoudende toepassing verdient omdat die van alle omstandigheden van het geval afhankelijk is en dus soms terughoudend en soms juist niet terughoudend moet worden toegepast.

Van hoofdregel en uitzondering

De Hoge Raad begint met voorop te stellen dat de wetgever in artikel 6:265 lid 1 BW een systeem heeft neergezet met een hoofdregel en een uitzondering. Hij haalt dan een passage uit de parlementaire geschiedenis aan, waarin onder meer in de slotzinnen te lezen is dat de toepassing van die uitzondering 'vrij zeldzaam' is, waarbij moet worden meegewogen dat het 'voor de rechtszekerheid van groot belang is dat verklaringen tot ontbinding niet te spoedig nietig worden verklaard', want 'in het algemeen moet een teleurgestelde crediteur erop kunnen rekenen dat hij recht op ontbinding heeft'.[7] Dan gaat de Hoge Raad droogjes verder met te bepalen dat 'hoewel uit de slotzinnen van deze passage ook wel anders is afgeleid, onjuist is de opvatting dat de in de tenzij-bepaling neergelegde uitzondering op de hoofdregel slechts "bij uitzondering" toegepast kan worden of op een "zeldzaam" geval betrekking heeft'. Zo'n begin belooft een spectaculair vervolg – en dat komt ook.

Ontbinding alleen bij een tekortkoming van voldoende gewicht

De Hoge Raad vergelijkt de hoofdregel en tenzij-bepaling van artikel 6:265 BW vervolgens met die van artikel 6:74 BW. Waar de hoofdregel en tenzij-bepaling in artikel 6:74 BW tezamen uitdrukking geven aan de materiële rechtsregel dat iedere tekortkoming verplicht tot schadevergoeding tenzij die niet toerekenbaar was, zo brengen hoofdregel en uitzondering in artikel 6:265 BW de materiële rechtsregel tot uitdrukking dat slechts een tekortkoming van voldoende gewicht recht geeft op (gehele of gedeeltelijke)[8] ontbinding van de overeenkomst. De Hoge Raad stoelt deze inhoudelijke maatstaf op de redelijkheid en billijkheid[9] en vermeldt dat hij deze maatstaf zowel onder het oude Burgerlijk Wetboek (BW) als onder het nieuwe recht als vaste rechtspraak had aanvaard. Dat laatste was dan tot 28 september 2018 kennelijk menigeen in de literatuur ontgaan (zie de weergave van de belangrijkste bijdragen aan de discussies over het door niet weinigen vermeende te liberale karakter van artikel 6:265 BW vermeld in 2.9-2.13 van de Conclusie) en staat misschien

ook op wat merkwaardige voet met de prejudiciële vragen die door Bakels in deze zaak zijn gesteld (en de motivering daarvan).[10] In de arresten waarop de Hoge Raad zijn vaststelling baseert, is de maatstaf 'voldoende gewicht' eigenlijk ook niet met zoveel woorden terug te vinden, al moet wel worden erkend dat er in die arresten aanknopingspunten te vinden zijn die deze vaststelling goed verdedigbaar maken. Intussen lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat we in de literatuur en rechtspraktijk wat te veel aandacht hebben besteed aan die arresten waarin de Hoge Raad vasthield aan het ontbindingsstelsel en te weinig aan de paar arresten waarin hij dat stelsel – sporadisch en in de luwte van de discussie – kennelijk in een lange loop van jaren heeft ingekleurd.

Stelplicht en bewijslast

Elegant glijdend van de materiële rechtsregel naar de processuele stelplicht en bewijslast, blijft de Hoge Raad bij zijn vaste rechtspraak dat het aan de schuldeiser is om te stellen en zo nodig te bewijzen dat er sprake is van een tekortkoming en, in voorkomend geval, dat de schuldenaar in verzuim is. Aan de schuldenaar is het om omstandigheden te stellen – en zo nodig te bewijzen – die zien op toepassing van de tenzij-bepaling. De Hoge Raad komt de schuldenaar, in navolging van de Conclusie, nog wel een beetje verder tegemoet door te overwegen dat in een verweer van de schuldenaar dat geen sprake was van een tekortkoming, afhankelijk van de daartoe aangevoerde feiten en omstandigheden, een (subsidiair) betoog besloten kan liggen dat de tekortkoming gehele of gedeeltelijke ontbinding niet rechtvaardigt. Of dat aangenomen kan worden, hangt mede ervan af of een dergelijk (subsidiair) betoog voor de schuldeiser voldoende kenbaar was.

Alle omstandigheden van het geval

Vervolgens wijst de Hoge Raad erop dat bij beantwoording van de vraag in het kader van de tenzij-bepaling of in het concrete geval de ontbinding gerechtvaardigd is, het niet slechts gaat om een toetsing 'aan de hand van de in de wet genoemde gezichtspunten' (zoals de eerste prejudiciële vraag het formuleerde). Immers, daarbij kunnen alle omstandigheden van het geval van belang zijn.
De Hoge Raad wijst erop[11] dat dit al onder het oude recht zo was bepaald en ook onder nieuw recht zijn gelding heeft behouden.
Duidelijk legt de Hoge Raad uit dat juist daarom in al die leidinggevende arresten waarop de literatuur en rechtspraktijk de aandacht richtten, steeds is uitgemaakt dat niet reeds een bepaalde omstandigheid beslissend kan zijn. Daarom kon dus niet worden aanvaard dat het enkele feit dat er een alternatief voor ontbinding zou bestaan dat niet wezenlijk nadeliger zou zijn voor de schuldeiser, zou moeten of kunnen meebrengen dat hij dan van ontbinding zou dienen af te zien (*Tromp/Regency*).[12] En zo is in *De Bruin/Meiling*[13] de stelling verworpen dat voor ontbinding van een overeenkomst tot huur van bedrijfsruimte een ernstige tekortkoming vereist is en dat die ernst moet worden afgewogen tegen het belang van de huurder bij voortzetting. In *Twickler/R.*[14] is als onjuist bestempeld dat een tekortkoming in bedingen die niet de kern van de overeengekomen prestatie betreffen, slechts tot ontbinding kan leiden als, kort gezegd, zijn belang bij ontbinding zwaarder weegt dan het belang van de schuldenaar bij instandhouding van de overeenkomst. En in *Mol/Meijer*[15] heeft de Hoge Raad niet willen aanvaarden dat, ook indien toetsing aan de tenzij-bepaling niet meebrengt dat de ontbinding ongerechtvaardigd is, de schuldeiser niet voor ontbinding zou mogen kiezen wanneer hem een voor de schuldenaar 'minder bezwaarlijke mogelijkheid van redress' ter beschikking staat.
Daarop aansluitend benadrukt de Hoge Raad dat al aan deze gezichtspunten – hoewel niet op zichzelf doorslaggevend te achten – wel gewicht kan toekomen bij een beroep op de tenzij-bepaling, net als alle overige omstandigheden van het geval, zoals de aard van de overeenkomst, het feit dat na verzuim alsnog betaald is,[16] de aard en betekenis van het beding waarbij is tekortgeschoten[17] en de omstandigheid dat de schuldenaar zich niet bewust was van de tekortkoming.[18] En, tot slot, merkt de Hoge Raad nog op dat, nu bij artikel 6:265 lid 1 BW reeds alle omstandigheden verdisconteerd kunnen worden, met name ook bij toepassing van de tenzij-bepaling (die ook zelf op de redelijkheid en billijkheid is gebaseerd), om die reden weinig behoefte bestaat aan, en dus weinig ruimte overblijft voor, een daarvan te onderscheiden werking van de redelijkheid en billijkheid.[19]

Enkele korte bespiegelingen

Zo, met al dit bovenstaande is wel duidelijk dat de Hoge Raad met betrekking tot ons ontbindingsrecht weer eens goed naar de tekentafel is teruggegaan en, het moet gezegd, het resultaat daarvan bevalt. De materieelrechtelijke onevenwichtigheid uit het stelsel van hoofdregel en uitzondering is er duidelijk uitgehaald en we kennen een nieuwe (maar kennelijk reeds lang bestaande) maatstaf voor ontbinding: (bij betwisting) alleen bij een tekortkoming van voldoende gewicht. Mede in het licht van het duidelijke advies van Wissink ter zake en het ontbreken van enig woord in een andere richting van de Hoge Raad, zouden wij menen dat hiermee geen stelselwijziging is beoogd. Materieelrechtelijk zijn wij dus niet opgeschoven

naar een ja-mits-stelsel (een stelsel waarbij een wezenlijke tekortkoming nodig is). Aan de andere kant is de drempel voor ontbinding ons inziens wel verhoogd. Het lijkt duidelijk dat de wissewasjes-tekortkomingen de lat niet zullen halen indien serieus verweer op grond van de tenzij-bepaling wordt gevoerd.
De processuele kant is goeddeels hetzelfde gebleven: de schuldeiser hoeft in eerste instantie niet meer dan een tekortkoming te stellen (eventueel plus verzuim) en het is aan de schuldenaar om een beroep op de tenzij-bepaling te doen. Daarbij kunnen alle omstandigheden van het geval naar voren worden gebracht. Dit betekent wel dat bij verstekzaken de materieelrechtelijke drempelverhoging een probleem gaat opleveren. Wij zouden ons in dat verband kunnen voorstellen dat het wenselijk zou zijn om van de schuldeiser te verlangen dat hij genoeg feiten en omstandigheden naar voren brengt om de rechter ook bij de marginale toetsing in verstek te laten zien dat de tekortkoming geen wissewasje betreft, maar het lijkt erop dat de Hoge Raad dat nu (nog) niet wenst.
Een laatste opmerking betreft de nadrukkelijke keuze van de Hoge Raad om de nieuwe (oude) materieelrechtelijke maatstaf van het 'voldoende gewicht' te laten stoelen op de redelijkheid en billijkheid, zoals hij dat een tweede maal benadrukt met betrekking tot de tenzij-bepaling. Wij vinden dat opmerkelijk omdat de Hoge Raad aldus de fundering lijkt te zoeken buiten de wetsbepaling van artikel 6:265 BW zelf. Maar wij juichen die keuze toe omdat daarmee de Hoge Raad op een goed begrijpelijke wijze het evenwicht in het materiële ontbindingsrecht lijkt terug te brengen. Daar waar de rechtszekerheid[20] het belang van de schuldeiser blijft ondersteunen op grond waarvan van hem bij een tekortkoming (plus verzuim) zonder discussie niet kan worden gevergd vast te blijven zitten aan een wanpresterende wederpartij, is daartegenover nu de volle werking van de redelijkheid en billijkheid ingebracht indien die wederpartij de discussie over de tekortkoming en de gerechtvaardigdheid van de ontbinding wel wenst aan te gaan.

Opzegging

HR 29 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:446 (*Gemeente Voorst/Liander c.s.*) betrof opzegging, die andere vorm van beëindiging van overeenkomsten die voor de praktijk zo van belang is. In onze vorige Kroniek hebben we het arrest HR 2 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:141, *NJ* 2018/98 (*Goglio/SMQ*) besproken, waarin de Hoge Raad op fraaie wijze het geldende recht op dit terrein weergeeft.
'3.6.2 Of en, zo ja, onder welke voorwaarden een duurovereenkomst die voor onbepaalde tijd is aangegaan, opzegbaar is, wordt bepaald door de inhoud daarvan en door de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen. Indien wet en overeenkomst niet voorzien in een regeling van de opzegging, geldt dat de overeenkomst in beginsel opzegbaar is.
Op grond van art. 6:248 lid 1 BW kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts mogelijk is indien daarvoor een voldoende zwaarwegende grond bestaat. Die eisen kunnen voorts in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat een bepaalde opzegtermijn in acht moet worden genomen of dat de opzegging gepaard moet gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding. (Vgl. onder meer HR 28 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ9854, *NJ* 2012/685, rov. 3.6, HR 14 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4163, *NJ* 2013/341, rov. 3.5.1 en HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134, *NJ* 2016/450, rov. 4.4.2).
3.6.3 Ook als de wet of een duurovereenkomst wel voorziet in een regeling van de opzegging, kunnen, indien de wet en hetgeen tussen partijen is overeengekomen daarvoor ruimte laten, de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval op grond van art. 6:248 lid 1 BW meebrengen dat aan de opzegging nadere eisen gesteld worden.
3.6.4 Een beroep op een uit de wet of een overeenkomst voortvloeiende bevoegdheid om de overeenkomst op te zeggen kan op grond van ar. 6:248 lid 2 BW onder omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn. (Vgl. HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134, *NJ* 2016/450, rov. 4.4.2).
3.6.5 Opmerking verdient dat het hiervoor in 3.6.2 overwogene niet wegneemt dat het mogelijk is dat een voor onbepaalde tijd gesloten duurovereenkomst naar de bedoeling van partijen niet-opzegbaar is. De wederpartij van degene die zich op de niet-opzegbaarheid beroept, kan daartegen, overeenkomstig het hiervoor in 3.6.4 overwogene, onder omstandigheden een beroep doen op, kort gezegd, de art. 6:248 lid 2 BW en art. 6:258 BW. (Vgl. HR 15 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:660, *NJ* 2016/236, rov. 4.4).'[21]
In *Gemeente Voorst/Liander c.s.* ging het om oude overeenkomsten waarin de gemeente aan Liander Infra N.V. (voorheen Liander Infra Oost N.V.) contractuele gedoogrechten had gegeven voor leidingen die in de grond van de gemeente lagen. Volgens vaste jurisprudentie (met name van de belastingkamer van de Hoge Raad) moet op grond daarvan worden aangenomen dat door de gemeente geen precariobelasting van haar wederpartij kan worden geheven.[22] Mede in verband met de mogelijkheid om dat alsnog te kunnen doen, zegde de gemeente de oude overeenkomsten

op. Het hof bepaalde dat daarvoor in dit geval een voldoende zwaarwegende grond nodig was en oordeelde dat het scheppen van de mogelijkheid van heffen van precariobelasting onvoldoende zwaarwegend was.
In cassatie speelt vooral een rol de vraag of het oordeel van het hof overeind kan blijven in het licht van het feit dat de gemeente (ook) van een andere vennootschap (Liander N.V.) dan haar contractuele wederpartij precario verlangde. Volgens A-G Rank-Berenschot[23] slagen de daarop gerichte klachten van onderdeel 2.4, maar de Hoge Raad leest het oordeel van het hof zo dat het heeft onderzocht of het belang van de gemeente om *van haar wederpartij* (Liander Infra N.V.) precariobelasting te kunnen innen, een voldoende zwaarwegende grond voor opzegging opleverde. De Hoge Raad verwerpt het cassatieberoep, kort gezegd, omdat het er voor het antwoord op die vraag niet toe doet of de gemeente ook zonder opzegging precariobelasting kan heffen bij een andere vennootschap dan haar contractuele wederpartij met wie gedoogafspraken zijn gemaakt. Geen onbegrijpelijk oordeel, maar voor ons algemene opzeggingsrecht misschien niet van groot belang. Wel van belang is dat de Hoge Raad nog even rov. 3.6.2 van *Goglio/SMQ*, voor zover hier van toepassing, herhaalt. Die staat dus als een huis.[24]

Het einde van samenhangende overeenkomsten

Onder omstandigheden is denkbaar dat een overeenkomst niet door middel van een van de klassieke instrumenten, zoals ontbinding, opzegging of wederzijdse instemming, eindigt, maar door omstandigheden die buiten de overeenkomst liggen. Dat betreft de situatie dat er sprake is van een nauwe feitelijk-economische samenhang of verbondenheid tussen meerdere overeenkomsten. In een dergelijke situatie heeft de Hoge Raad aanvaard dat de ontbinding van de ene overeenkomst naar redelijkheid en billijkheid de ontbinding van de andere overeenkomst kan meebrengen, ook al is díé ontbinding niet gevorderd (of is ten aanzien van díé overeenkomst geen buitengerechtelijke ontbindingsverklaring uitgebracht).[25] Echter, die samenhang kan niet te eenvoudig worden aangenomen; daartoe moet de feitenrechter afdoende motiveren, nu het uitgangspunt is dat overeenkomsten slechts tussen de daarbij betrokken partijen werken.[26] Deze laatste motiveringsregel is in deze Kroniekperiode herbevestigd in HR 14 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1672 (*BAST*). Uit deze uitspraak is tevens af te leiden dat, in de situatie dat zowel contractenrechtelijk over de reikwijdte van exclusiviteitsbedingen wordt geprocedeerd als de stelling wordt betrokken dat door een wederpartij onrechtmatig is gehandeld, in aanmerking genomen diezelfde exclusiviteitsbedingen, dat dan eerst de contractuele context dient te worden onderzocht voordat de relevantie van die bedingen in het kader van de onrechtmatigheidsvraag kan worden beoordeeld.

Franchise

Franchise is '*hot*'. Het is een belangrijke sector voor de Nederlandse economie. Er bestaan ongeveer achthonderd franchiseformules, waar ruim driehonderdduizend mensen werken en waar een jaarlijkse omzet wordt gegenereerd van meer dan 30 miljard euro.[27] Op 12 juli 2019 is een wetsontwerp naar de Raad van State gestuurd (de Wet franchise). Deze nieuwe Wet franchise beoogt, kort gezegd, structurele ongelijkwaardigheden in franchiserelaties aan te pakken, waarbij een van de instrumenten gericht is op het verstrekken van financiële informatie door de franchisegever voorafgaand aan het sluiten van de franchiseovereenkomst.[28] De Hoge Raad, echter, wil al lange tijd niets weten van een algemene verplichting van de franchisegever op dit punt, zij het dat die verplichting wel kan voortvloeien uit de bijzondere omstandigheden van het geval. HR 21 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1696 (*X/Albert Heijn Franchising B.V.*) is de jongste loot aan deze stam.
'Uit hetgeen redelijkheid en billijkheid eisen, vloeit, in verband met de aard van de franchiseovereenkomst, niet de algemene regel voort dat op de franchisegever een verbintenis rust om de franchisenemer in te lichten omtrent de te verwachten omzet of omtrent de winstverwachting, zij het dat de bijzondere omstandigheden van het geval een zodanige verbintenis wel kunnen meebrengen (HR 25 januari 2002, *NJ* 2003/31 (*Paalman/Lampenier*)). (...) De in de "Europese Erecode inzake Franchising" neergelegde afspraken kunnen niet zonder meer worden aangemerkt als "in Nederland levende rechtsovertuigingen" als bedoeld in art. 3:12 BW. Daarom bestaat, mede gelet op het voorgaande, geen grond voor een algemene verplichting van de franchisegever om in de precontractuele fase "alle informatie en overige gegevens" aan de aspirant-franchisenemer te verstrekken.'
Op deze ferme lijn van de Hoge Raad is kritiek uit te oefenen, met name door diegenen die, met de Nederlandse wetgever,[29] van oordeel zijn dat er reden is om meer evenwicht in de contractuele relaties tussen franchisegevers en franchisenemers na te streven. Wat daarvan ook zij, indien de wetgever, tegen sterke oppositie van franchisegevers in, zijn huidige plannen voor de Wet franchise weet door te zetten, zal deze koers van de Hoge Raad in de niet al te verre toekomst niet meer gelden.

Uitleg

In een franchise gerelateerd geschil met betrekking tot de formule 'Superkeukens' komt het uiteindelijk tot HR 16 november 2018, ECLI:NL:HR:

2018:2112, *NJ* 2018/450 (*X/Euretco*). Daarin is het belangrijkste juridische geschilpunt procesrechtelijk van aard. Het betreft namelijk de vraag[30] of het een partij vrijstaat om voor het eerst in appel duidelijk te maken dat zij een vordering weliswaar op eigen naam heeft ingesteld, maar in werkelijkheid ten behoeve van een bepaalde lasthebber uitoefent.[31] Wij laten dat daar. Er gebeurt namelijk op het gebied van uitleg[32] ook iets opmerkelijks, maar eerst een beetje context.

Inmiddels weten we in de praktijk goeddeels wel dat de Hoge Raad weliswaar in 2007[33] kortstondig is gaan 'flirten' met een primair taalkundige uitleg binnen *Haviltex,*[34] maar dat hij daarvan in *Lundiform/Mexx*,[35] zoals met zoveel woorden[36] bevestigd in *Afvalzorg/Slotereind*,[37] in feite is teruggekomen. En dat sindsdien steeds de regel geldt dat de feitenrechter wel groot gewicht mag (maar niet moet) toekennen aan de taalkundige betekenis van de gekozen bewoordingen van een overeenkomst, maar dat hij daaraan bij voldoende betwisting geen beslissend gewicht mag toekennen omdat *steeds* alle omstandigheden van het geval, met toepassing van de *Haviltex*-maatstaf, beslissend blijven[38] (zodat aangeboden tegenbewijs moet worden toegelaten). In de onderhavige zaak volgt het hof eigenlijk keurig deze regels van *Lundiform/Mexx*. Onderdeel 1 van het cassatiemiddel poogt dat langs diverse lijnen ter discussie te stellen, onder meer door de stelling te betrekken dat de taalkundige betekenis heel veel meer voor de hand liggend was dan de door het hof aangenomen betekenis.

A-G Timmerman begint met erop te wijzen dat uitleg volgens de Hoge Raad in hoge mate feitelijk is en dat wel wordt gezegd dat een goed gemotiveerd uitlegarrest, met toepassing van *Haviltex*, nagenoeg 'on-cassabel' is. Hij analyseert dan de belangrijkste arresten van de Hoge Raad en concludeert tot verwerping.

Zie hoe vervolgens de Hoge Raad aan het woord komt: 'Onderdeel 1 van het middel is gericht tegen het oordeel van het hof in rov. 3.9.1-3.9.2 dat de koopovereenkomst, gelet op de meest voor de hand liggende taalkundige betekenis van de gekozen bewoordingen, voorshands aldus moet worden uitgelegd dat de in art. 5.3 bedoelde verplichting van Euretco om aan [eiseres] een oprichtersfee te betalen betrekking heeft op de situatie ten tijde van het sluiten van de overeenkomst, en dat het aan [eiseres] is om de door haar verdedigde, in rov. 3.6.2 weergegeven uitleg te bewijzen.

De klachten van het onderdeel kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 lid 1 RO, geen nadere motivering nu die klachten niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.'

Duidelijker lijkt het signaal niet te kunnen zijn: ik, Hoge Raad, laat nog even zien dat het hof het op z'n *Lundiform/Mexx'* goed deed en wilt u, cassatieadvocaat, (voortaan) alstublieft meteen wegwezen met cassatieklachten daartegen. Die krijgen artikel 81 RO aan de broek. En zo geschiedde ook, want een week na dit arrest trof een zeer principieel geformuleerd cassatiemiddel in een soortgelijk uitleggeschil[39] precies ditzelfde lot. Zien wij dit goed, dan hebben wij de Hoge Raad eigenlijk nooit eerder zo'n krachtig geluid in een 81-beslissing zien afgeven.

Uitleg van een abstracte bankgarantie

HR 14 december 2018, ECLI:NL:HR:2018:2297 (*Rabobank/Rollecate*) betrof een geschil over de uitleg van een abstracte bankgarantie. Rollecate kocht gevelelementen van Pollux. Omdat Pollux eiste dat Rollecate vooruitbetaalde, vroeg Rollecate om zekerheid door een bankgarantie voor de terugbetalingsverplichting van Pollux. Pollux heeft Rabobank gevraagd deze bankgarantie stellen, met de gebruikelijke voorwaarden dat Rollecate de acht termijn(vooruit)betalingen zou doen, elk voor een bepaald tijdstip volgens een in de garantie opgenomen schema. De bankgarantie zou met elke gedane betaling worden verhoogd met datzelfde bedrag. Rollecate heeft alle vooruitbetalingen gedaan, maar bijna allemaal ná het daarvoor bepaalde tijdstip. Toen Pollux failliet ging en levering uitbleef, deed Rollecate een beroep op de bankgarantie bij Rabobank voor het totaal van alle vooruitbetalingen. Rabobank zag zich geconfronteerd met een failliete opdrachtgever en dus beperkt verhaal en weigerde uitbetaling aan de begunstigde ten aanzien van de te late gedane vooruitbetalingen omdat niet aan de voorwaarde van tijdige (vooruit)betaling aan Pollux was voldaan. Rollecate stelde echter dat de termijnen die te laat betaald waren, in ieder geval hadden moeten gelden als betalingen op de daaropvolgende termijn, die daarmee tijdig waren gedaan. De Hoge Raad herhaalt zijn vaste jurisprudentie over de uitleg van abstracte garanties: 'Gelet op de aard van een abstracte garantie op afroep (onder de voorwaarden vermeld in de garantie) en de functie die dergelijke garanties in het handelsverkeer vervullen, alsmede gelet op de positie van de garanderende bank, die de belangen in het oog moet houden van zowel degene die de opdracht gaf tot het stellen van de garantie, als van degene te wiens gunste de garantie is gesteld, is een strikte toepassing door de bank van de in de garantie gestelde voorwaarden geboden. Uit de aard en functie van de abstracte bankgarantie vloeit tevens voort dat bij de uitleg van een dergelijke garantie groot gewicht toekomt aan de (strikt te lezen) bewoordingen daarvan.' (HR 13 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:600).

De Conclusie van A-G Wesselink-van

Gent biedt een mooi overzicht van de uitlegcriteria ten aanzien van abstracte bankgaranties. Zij stelt dat, gelet op de aard en functie van de abstracte bankgarantie een *letterlijke* interpretatie van de bewoordingen van de garantie vooropstaat. Ons inziens is dat echter niet het criterium van de Hoge Raad (zie voorgaand citaat). Wat daarvan zij, in deze zaak had het hof vastgesteld dat de tekst van de bankgarantie duidelijk was ten aanzien van de voorwaarde, dat het fatale termijnen betrof en dat de meeste betalingen te laat zijn gedaan. Daar zit dus geen ruimte in om een te laat bedrag toe te rekenen aan een latere daaropvolgende termijn. Desalniettemin overwoog het hof dat uit lezing van de bankgarantie zou volgen dat elke betaling zou leiden tot een verhoging van het bedrag van de bankgarantie. De Hoge Raad overweegt dat met die bovengenoemde vaststellingen zonder nadere motivering niet valt te verenigen dat betalingen die te laat zijn gedaan voor een bepaalde termijn alsnog kunnen worden toegerekend aan een volgende termijn als tijdige betaling daarvan. Dan wordt immers het fatale karakter aan die termijnen ontnomen.[40]

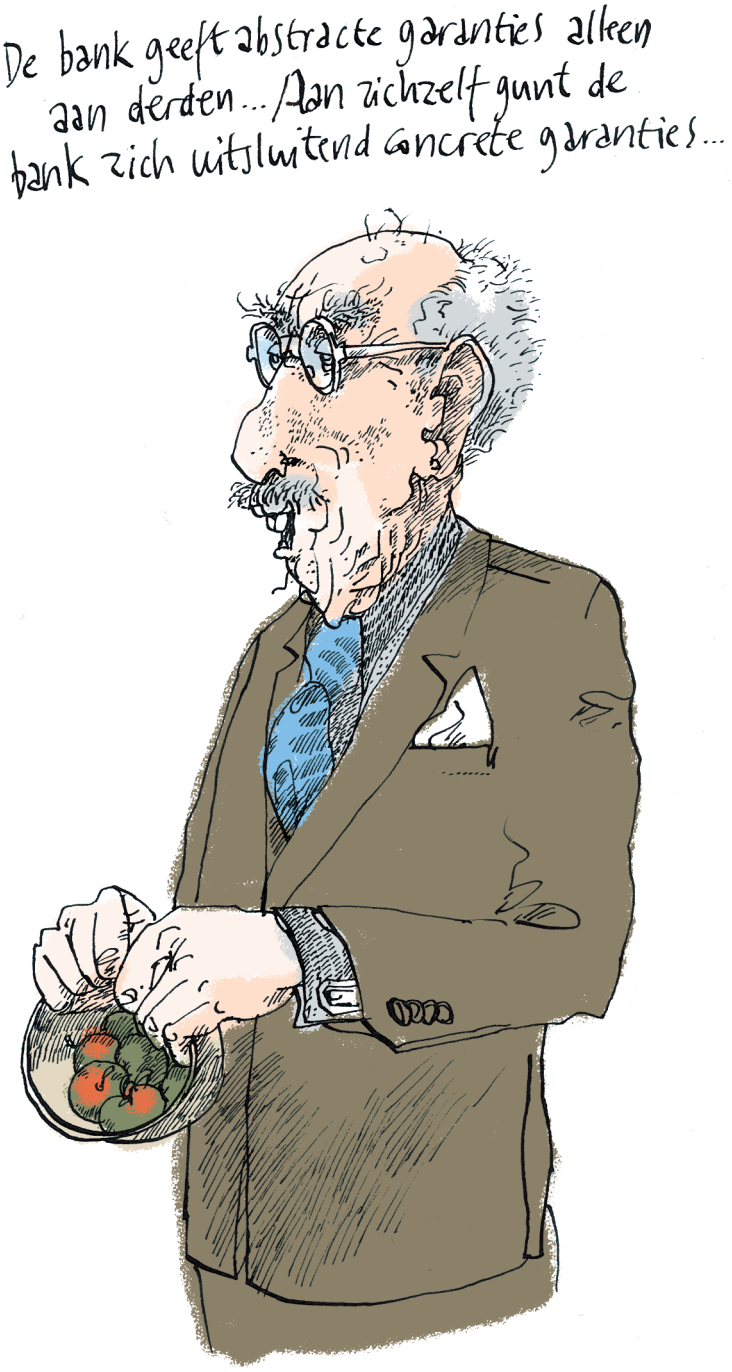

Toerekening wetenschap

In HR 29 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:467 kwam de vraag aan de orde of de kennis waarover iemand uit hoofde van zijn functie bij de ene partij, een stichting, beschikte, kan worden toegerekend aan de andere partij, een adviesbureau waarvoor hij als zzp'er werkzaam was. Nee, oordeelde het hof: nu niet gebleken is dat deze persoon zijn kennis daadwerkelijk gedeeld had, heeft zijn wetenschap in het maatschappelijk verkeer niet te gelden als wetenschap van het adviesbureau. Jawel, vond de Hoge Raad, mede verwijzend naar artikel 3:66 lid 2 BW: als de stichting erop mocht vertrouwen dat deze persoon als vertegenwoordiger optrad van het adviesbureau (en daar had het alle schijn van, aangezien hij zich voordeed als 'managing partner' en een persoonlijk e-mailadres bij het adviesbureau had), dan kan bij een beroep op dwaling, want daarover ging deze zaak, de kennis van deze persoon aan het adviesbureau worden toegerekend.

Dwaling over renteswaps

In ECLI:NL:HR:2019:1046, een prejudiciële zaak, kon de Hoge Raad zich voor het eerst uitlaten over de

mededelingsplicht bij dwaling in renteswapzaken. Het is interessant leesvoer, maar voor het bestek van deze bijdrage zullen wij ons beperken tot de vaststelling van de Hoge Raad dat voor een succesvol beroep op dwaling (artikel 6:228 BW) niet vereist is dat de dwalende nadeel heeft ondervonden of zal kunnen ondervinden van zijn onjuiste voorstelling van zaken bij het aangaan van de renteswapovereenkomst. Bij ongedaanmaking van de verplichtingen over en weer kunnen gevallen waarin sprake is van dwaling echter leiden tot onevenwichtige resultaten. Bij een dalende marktrente zal de klant immers dan het voordeel behalen van de voor hem, gegeven de renteswap, ongunstige marktontwikkelingen. Hij zal dan slechts de lagere marktrente betaald hebben, terwijl de bank wel gedurende de loop van de renteswap het risico heeft gelopen. Dat is slechts gerechtvaardigd als de klant, wanneer hij niet gedwaald zou hebben, helemaal niet voor een afdekking van het renterisico gekozen zou hebben. Indien echter aannemelijk is dat de dwalende klant desalniettemin wel voor afdekking van het renterisico zou hebben gekozen, dan moet hij zo veel mogelijk in díé situatie worden gebracht.
Een andere vraag betrof de marge die verdisconteerd was in het renteswaptarief dat de klant aan de bank betaalde. De klant was hiermee niet bekend terwijl vaststaat dat zij het tarief elke keer hebben aanvaard. De Hoge Raad stelt vast dat uit welke componenten het vaste rentetarief is opgebouwd, over het algemeen niet of minder van belang zal zijn voor de klant. Hij zal namelijk alleen maar de afweging maken of hij bereid is om het door de bank voorgestelde vaste rentetarief te betalen in ruil van afdekking van het renterisico. Er kan dan dus niet succesvol een beroep worden gedaan op dwaling als niet is gebleken dat de aspecten waarover zou zijn gedwaald ten tijde van het afsluiten van de renteswap aan de orde zijn geweest of een rol hebben gespeeld bij de overwegingen van de cliënt, behoudens bijzondere, door de partij die zich op dwaling beroept te stellen omstandigheden.

Het non-conforme dressuurpaard

In de zaak over een dressuurpaard met onder meer geringe sclerosering (HR 15 februari 2019, ECLI:NL:HR:2019:228), kwam de vraag aan de orde wanneer de klachtplicht van artikel 7:23 BW aanvangt: is dat wanneer het gebrek daadwerkelijk is ontdekt, of wanneer de koper het redelijkerwijs had behoren te ontdekken? Nu het hier om de consumentenkoop van een dressuurpaard gaat, geldt op grond van de laatste zin van artikel 7:23 lid 1 BW dat kennisgeving van het gebrek binnen bekwame tijd na de daadwerkelijke ontdekking moet plaatsvinden. De bekwame tijd begint niet al te lopen op het moment dat de koper het gebrek redelijkerwijs had behoren te ontdekken, maar op het moment van daadwerkelijke ontdekking.

Zuivering van verzuim en schuldeisersverzuim

De regelingen van zuiveren van verzuim en schuldeisersverzuim spelen geen grote rol in de rechtspraak en alleen daarom al is de uitspraak die de Hoge Raad heeft gedaan op 7 december 2018[41] vermeldenswaardig. Het betrof een zaak waarin een leverancier niet bleek te kunnen voldoen aan de tijdige levering van 2.500 poloshirts. Als voorzorg stelt de leverancier een nieuwe, latere, leverdatum voor tegen een korting van 15 procent. De koper gaat daarmee niet akkoord en stelt, onder meer, een korting voor van 60 procent. Dat is voor de leverancier op zijn beurt niet acceptabel en deze annuleert de productie van de poloshirts.
De Hoge Raad overweegt dat teneinde verzuim te kunnen zuiveren met een voorstel conform artikel 6:86 BW niet alleen bestaande schade vergoed dient te worden maar ook toekomstige schade,[42] zoals winstderving en reputatieschade. Als partijen over de omvang van die schade het niet eens worden of het simpelweg

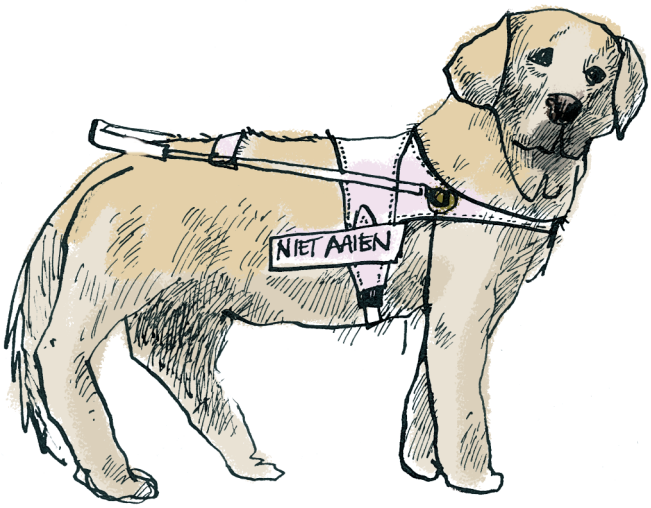

nog niet duidelijk is wat de schade zal zijn, dan dient een voorstel van de schuldenaar in verzuim in ieder geval duidelijk te maken dat álle geleden schade vergoed zal worden. Hij kan dus niet volstaan met een door hemzelf redelijk geacht bedrag, of kortingspercentage in dit geval. Mocht een dergelijk incompleet aanbod nu wél worden aanvaard, dan heeft de schuldeiser daarmee nog niet zonder meer afstand gedaan van zijn recht op vergoeding van alle schade. Als achteraf blijkt dat hij door acceptatie van het voorstel niet volledig schadeloos is gesteld, dan kan de schuldeiser daar nog steeds aanspraak op maken.

De Hoge Raad overweegt vervolgens dat ook als aangenomen zou worden dat het in geding zijnde voorstel van de leverancier voldoet aan de eisen van artikel 6:86 BW en de koper daarmee door weigering van dat voorstel in schuldeisersverzuim is geraakt, het de leverancier nog niet vrijstond de koopovereenkomst te ontbinden. Daarvoor is immers vereist dat de koper tekortschiet in een op haar rustende verplichting. Het niet-accepteren van een geldig aanbod tot zuivering van verzuim is niet een dergelijke verplichting. Wel kan de schuldenaar op de voet van artikel 6:60 BW bij de rechter vragen om bevrijd te worden van zijn verbintenissen. Gedurende het schuldeisersverzuim blijft de schuldenaar gehouden zorg te betrachten om, zodra het schuldeisersverzuim is geëindigd, tot nakoming over te kunnen gaan.[43] Dat brengt mee dat als nakoming door de schuldenaar onmogelijk is geworden doordat hij door zijn schuld (of door schuld van zijn ondergeschikte) is tekortgeschoten in de zorg die in de gegeven omstandigheden van hem mocht worden gevergd, de schuldeiser ook tijdens het schuldeisersverzuim bevoegd is de overeenkomst te ontbinden (art. 6:266 lid 2 BW in verbinding met art. 6:64 BW). Klare taal, maar al met al best een ingewikkeld plaatje.

SCHADEVERGOEDINGSRECHT

Petroleum, potplanten en ABP/Poot?

In 2018 wees de Hoge Raad twee arresten over (de toepasselijkheid van) het leerstuk van de afgeleide schade. Het begrip 'afgeleide schade', bekend van ABP/Poot[44] en Chipshol/Coopers & Lybrand[45], ziet op de schade die een aandeelhouder lijdt doordat zijn aandelen minder waard zijn geworden als het gevolg van schade die aan de vennootschap is toegebracht. In beginsel komt deze schade niet voor vergoeding in aanmerking, omdat op grond van vaste rechtspraak alleen aan de vennootschap zelf een vorderingsrecht tot schadevergoeding toekomt. Dit is alleen anders als er een specifieke zorgvuldigheidsnorm jegens de aandeelhouder is geschonden.[46] Van belang is dus de vraag of gevorderde schade *rechtstreekse* schade (ook wel aangeduid als eigen schade of niet-afgeleide schade) of *afgeleide* schade betreft.

In een tweetal arresten kwam de Hoge Raad daarin tot een diametraal andere conclusie dan het hof.

In het eerste arrest, HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1811, speelde het volgende: Licorne Holding had de aandelen in Licorne Nederland, een onderneming in olieproducten, gekocht van Licorne International voor een koopsom van 5.000.000 euro. Daarvan is 2.000.000 euro niet direct betaald, maar omgezet in een lening van Licorne International aan Licorne Holding, een zogenaamde *vendor loan*. Omdat Licorne Holding in België in een onderzoek naar btw-fraude was betrokken, is in de koopovereenkomst opgenomen dat Licorne International zowel de koper, Licorne Holding, als de vennootschap, Licorne Nederland, zou *'vrijwaren tegen en schadeloosstellen voor alle Schade [...] voor zover zulke Schade, vorderingen en kosten voortvloeien uit of verband houden met: [...] de twee in België aanhangige procedures tussen de Vennootschap en het Openbaar Ministerie.'* Verder bevat de koopovereenkomst een aantal garanties waarvan de verkoper verklaart dat deze in alle opzichten juist en niet misleidend zijn. Tot slot is in de koopovereenkomst opgenomen dat de koper het recht heeft om vorderingen op grond van schending van de garanties en vrijwaringen te verrekenen met de *vendor loan*.

Uiteindelijk is Licorne Nederland veroordeeld tot een aantal (voorwaardelijke) boetes en schadevergoeding aan de Belgische staat. De koper doet daarop een beroep op haar verrekeningsrecht en schort tevens haar verplichtingen onder de *vendor loan* op, dit laatste op grond van een schending van de door de verkoper gegeven garanties. In de daaropopvolgende procedure oordeelt het hof (onder meer) dat de koper *geen* recht tot opschorting toekomt met een beroep op door het handelen van de verkoper veroorzaakte schade, omdat de verplichtingen uit de *vendor loan* rusten op de koper, terwijl de schade door Licorne Nederland is geleden, en de koopovereenkomst verder niet in een verruimde opschortingsbevoegdheid voorziet. Kortom, het hof ziet de schade die de koper lijdt als gevolg van de garantieschending als afgeleide schade, die niet voor vergoeding in aanmerking komt en (dus) geen grond voor verrekening oplevert. Het hof miskent hier volgens de Hoge Raad dat het hier gaat om een vordering tot schadevergoeding van de koper zelf, gebaseerd op schending van de garanties uit de koopovereenkomst tussen haar en de verkoper. Dat die schade zich verwezenlijkt doordat de gekochte aandelen minder waard zijn dan de koper op grond van de garanties mocht verwachten (waardoor de koopprijs te hoog was) maakt de schade nog niet tot afgeleide schade.

Sterker nog: door het niet juist zijn van de garanties er is geen schade toegebracht aan de vennootschap en zijn de aandelen op zichzelf ook niet minder waard geworden; de aandelen zijn alleen minder waard dan de koper op grond van de garanties had verwacht.[47] Dit betekent in onze ogen ook dat een bepaling dat de verkoper de schade die de verkochte vennootschap lijdt doordat een garantie is geschonden een koper niet helpt. De meeste advocaten die zich bezighouden met overnames zijn zich hier overigens van bewust en de praktijk blinkt dan ook uit in formuleringen om dit te adresseren.[48]

In de tweede zaak, HR 12 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1899, speelde iets soortgelijks. De gemeente Gilze en Rijen had – zo bleek bij de Raad van State: ten onrechte – een last onder dwangsom opgelegd aan een onderneming die zich bezighoudt met de productie van en handel in onder meer potplanten. Deze onderneming werd gedreven in een groep bestaande uit een holding, haar directe dochtermaatschappij, en een aantal door de dochtermaatschappij gehouden vennootschappen. Uitsluitend de holding heeft bezwaar en beroep ingesteld tegen de last; zowel de holding als de dochtermaatschappij heeft in een procedure tegen de gemeente schadevergoeding gevorderd. Vast is komen te staan dat de gemeente niet onrechtmatig heeft gehandeld jegens de dochtermaatschappij (maar uitsluitend jegens de holding), omdat de vernietiging en herroeping van de besluiten niet hebben plaatsgevonden op basis van een door de dochtermaatschappij ingesteld beroep of bezwaar. De schade die de dochtermaatschappij heeft geleden, komt dus niet voor vergoeding in aanmerking.

Vervolgens is het de vraag welke schade de holding heeft geleden.

De rechtbank concludeert dat de holding vergoeding kan vorderen van de waardevermindering van de aandelen in de dochtermaatschappij die het gevolg is van de besluiten van de gemeente, maar dat het onduidelijk is of die waardevermindering heeft plaatsgevonden; evenmin is duidelijk of de holding door het besluit dividenduitkeringen is misgelopen.

Het hof bekrachtigt de uitspraak van de rechtbank en overweegt daarbij:

‘4.7. De grond die [eiseres] in hoger beroep aanvoert betreft (alleen) de positie van de holding als aandeelhouder van de dochtermaatschappij en de vermogensschade die de holding in die hoedanigheid zelf heeft geleden als gevolg van het onrechtmatig optreden van de gemeente. Het hof stelt vast dat dit niet de schade kan zijn die de dochtermaatschappij heeft geleden, want daarvoor is de gemeente, zoals gezegd, niet aansprakelijk. Volgens [eiseres] is door het onrechtmatig handelen van de gemeente definitief schade ontstaan voor de waarde van de aandelen van de holding in de dochtermaatschappij c.q. is sprake van gederfd dividend, zodat eventuele verkoop van de aandelen niet relevant is en de schade ook zonder die verkoop reeds is geleden en voor vergoeding in aanmerking komt. Het hof kan zich in dit standpunt niet vinden. In geval van verkoop van de aandelen van de holding in de dochtermaatschappij kan worden vastgesteld of en in hoeverre die aandelen een waardevermindering hebben ondergaan als gevolg van het handelen van de gemeente. Bij voortzetting van de verhouding tussen de holding en de dochtermaatschappij, zoals inmiddels meer dan tien jaar het geval is, kan niet worden vastgesteld dat schade is ontstaan, zodat ook een abstracte schadeberekening als [eiseres] voorstaat, niet aan de orde is.

4.8. De vordering die [eiseres] instelt, beloopt de gestelde schade van de dochtermaatschappij. Zoals de gemeente in haar memorie van antwoord terecht aanvoert, schuift de holding hiermee de gestelde schade van de dochtermaatschappij door naar de holding om langs een omweg die schade alsnog op de gemeente te verhalen. Dat doel is ook naar het oordeel van het hof niet via de gestelde waardevermindering c.q. gederfd dividend te bereiken. Een toereikende grondslag daarvoor ontbreekt immers. Voor het overige kan het hof zich vinden in het oordeel van de rechtbank over deze aangelegenheid en sluit zich daarbij aan. (...) Grief 1 wordt verworpen en de onderdelen A. en B. van de vordering van [eiseres] worden bij gebrek aan grondslag afgewezen.’

In cassatie oordeelt de Hoge Raad dat de in *ABP/Poot* genoemde hoofdregel rond de afgeleide schade uitsluitend ziet op het geval dat onrechtmatig is gehandeld of wanprestatie is gepleegd jegens een vennootschap, en de aandeelhouder vergoeding van zijn afgeleide schade vordert. In deze zaak heeft de gemeente echter niet onrechtmatig jegens de dochtermaatschappij gehandeld en is dan ook niet jegens haar aansprakelijk, waardoor de hoofdregel uit ABP/Poot in deze zaak niet van toepassing is. Vervolgens is de vraag welke schade voor vergoeding in aanmerking komt, en meer in het bijzonder of het daarbij van belang is of de aandelen in de tussentijd zijn verkocht.[49] De Hoge Raad oordeelt hierover dat eisers in cassatie terecht tot uitgangspunt nemen dat schade van de dochtermaatschappij ook schade van haar aandeelhouder, de holding, in de vorm van gemiste dividenduitkeringen of een lagere waarde van de aandelen tot gevolg kan hebben. Als daarvan sprake is en er is voldoende causaal verband, dan komt die schade voor vergoeding in aanmerking, ook als de aandelen niet tussentijds zijn verkocht.

Andere overnameperikelen

Het was een vruchtbaar Kroniekjaar voor overnamegeschillen. Naast het al genoemde Licorne-arrest speelde

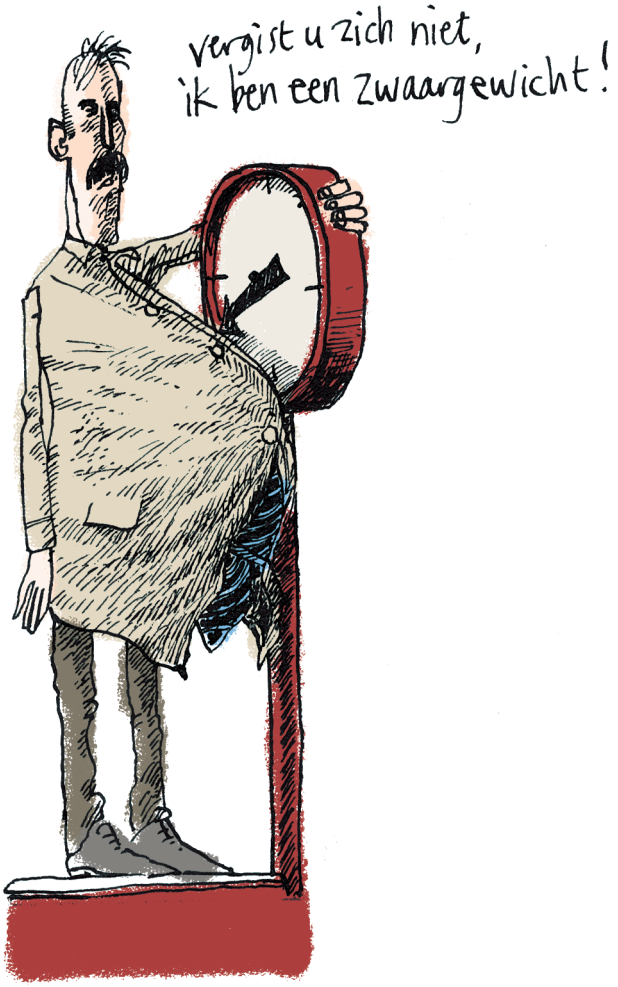

er verder een procedure rond de overname van een accountantskantoor en de nasleep van de verkoop van Fa-med aan USN, in 2001. In beide zaken speelde de schadebepaling een rol.

In de eerstgenoemde zaak, HR 7 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1435, was vast komen te staan dat de verkoper toerekenbaar tekort was geschoten jegens de koper bij de verkoop van een accountantskantoor, en meer in het bijzonder dat de verkoper meer uren als eigen omzet had opgevoerd dan dat hij daadwerkelijk had gewerkt. Nu de koopsom daar mede van afhankelijk was, stelde de koper te veel betaald te hebben. Het hof had het bestaan van de schade aannemelijk geacht, maar vervolgens de vordering tot schadevergoeding afgewezen nu de door de koper overgelegde stukken niet konden worden gevolgd en er voor het overige geen aanknopingspunten zouden zijn aan de hand waarvan kon worden vastgesteld hoeveel uren exact de verkoper ten onrechte had geschreven. Uit de overwegingen van het hof was volgens de Hoge Raad echter niet af te leiden dat het hof was teruggekomen op zijn oordeel dat bestaan van de schade aannemelijk was. In dat geval had het hof niet zomaar de vordering geheel mogen afwijzen, maar had ofwel de omvang van de schade al dan niet na nadere instructie moeten schatten,[50] dan wel partijen ambtshalve naar een schadestaatprocedure moeten verwijzen.

De andere zaak komt voort uit de verkoop van Fa-med in 2001 (HR 28 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:1042). Fa-med werd verkocht zonder dat de op grond van de aandeelhoudersovereenkomst vereiste goedkeuring was verkregen van één van de twee uiteindelijke aandeelhouders, Igvo, die vond dat de koopprijs te laag was. Dit klemde des te meer toen de koper de onderneming in 2004 doorverkocht aan Waterland met een boekwinst van ruim 14 miljoen euro. In de daaropvolgende discussie over de hoogte van de schadevergoeding die de ene aandeelhouder aan de andere verschuldigd was, speelt de uitleg van twee faxbrieven een rol.

In de eerste faxbrief, van augustus 2001, schreef Igvo (onder meer) aan zijn medeaandeelhouder: ‘Vorig jaar heb je nee gezegd tegen een bod van 23 mio. Nu zou de vraagprijs toch minimaal 35 mio moeten zijn. Goed dat we Fa-med niet twee jaar geleden verkocht hebben! Fa-med groeit en zal dat ook blijven doen. Veertig tot vijftig mio moet er toch zeker in zitten. Het lijkt mij te vroeg om Fa-med nu te verkopen; het is beter een paar jaar te wachten in plaats van overhaaste beslissingen te nemen.’

Een paar maanden daarna, op 6 oktober 2001, schrijft Igvo: ‘Ik heb jou via [betrokkene 4] voorgesteld: deal rond, mits onder de volgende voorwaarden: 31,5 mio voor Fa-med én 1 mio dividend voor Igvo én 1 gulden voor Wolga en de deal rond na of op 2 januari 2002. Hierop was het antwoord negatief. Daarop heb ik je een waardebepalingsvoorstel gestuurd, waarover ik vanochtend lees dat je ermee akkoord gaat. Voorts begrijp ik van [betrokkene 4] dat de due diligence inmiddels is aangevangen en afgesloten.

Nu ben ik een beetje het spoor bijster en eigenlijk was ik ervan uit gegaan dat de hele deal niet door zou gaan. (...) Zou je mij alle stukken, intentieverklaringen, contouren en dergelijke met betrekking tot deze deal willen toesturen op zo kort mogelijke termijn.’

De gevraagde stukken volgen kennelijk niet en twee weken later, op 19 oktober 2001, worden de aandelen in Fa-med verkocht en geleverd voor 31,5 miljoen gulden. Het hof leest deze brieven zo dat Igvo toestem-

ming heeft verleend voor de verkoop, maar dan wel als er ten minste 35 miljoen gulden zou worden betaald plus dividend tot 19 oktober 2001. Bij het berekenen van schade moet er volgens het hof dan ook niet uitgegaan worden van de waarde van de aandelen in 2004 of 2005, en zou indien en voor zover de waarde zou uitkomen boven een bedrag van 35 miljoen gulden (plus dividend tot 19 oktober 2001) het meer gevorderde moeten worden afgewezen. De Hoge Raad is van oordeel dat de faxbrieven niet zo gelezen kunnen worden dat er toestemming voor de verkoop is gegeven door Igvo.
Wat betreft de schadeberekening neemt de Hoge Raad tot uitgangspunt dat de benadeelde zo veel als mogelijk moet worden gebracht in de toestand waarin hij zou hebben verkeerd indien de schadeveroorzakende gebeurtenis zou zijn uitgebleven (hetgeen het hof ook doet), maar overweegt daarbij tevens dat het hof had moeten ingaan op de stelling van Igvo dat op of rond 19 oktober 2001 geen partij bereid zou zijn geweest om ten minste 35 miljoen gulden te betalen, wat er volgens Igvo toe geleid zou hebben dat de aandelen pas enkele jaren later zouden worden verkocht. De toestand waarmee vergeleken moet worden, is (dus) niet noodzakelijkerwijs een verkoop voor een koopprijs van 35 miljoen gulden, maar (juist) de situatie dat de aandelen nog een aantal jaren zouden worden gehouden voordat er een verkoopproces zou worden gestart. Gezien de boven verwachting stijgende resultaten van Fa-med zou, aldus Igvo, enige tijd na 19 oktober 2001 een verkoopprijs van 35 miljoen gulden niet meer aanvaardbaar zijn geweest. Nu het hof hier niet op in is gegaan, is het volgens de Hoge Raad niet begrijpelijk hoe het heeft kunnen komen tot verwerping van het standpunt van Igvo dat bij het wegdenken van de normschending moet worden uitgegaan van een verkoop op een later moment dan 19 oktober 2001. De zaak wordt, bijna achttien jaar na de verkoop, verwezen naar het Hof 's-Hertogenbosch.

Relaties van opdracht

In een zaak die verband hield met de legionella-infectie in de West-Friese Flora in Bovenkarspel kwam onder andere de vraag op of een advocaat jegens een op *no-cure, no-pay* basis werkende adviseur tekort was geschoten door een opvolgend advocaat niet voldoende op de hoogte te brengen van de afspraak dat er bij toewijzing van vorderingen en minnelijke regelingen met verzekeraars geprobeerd zou worden om het honorarium van die adviseur vergoed te krijgen. De advocaat betoogt dat op een in het gelijkgestelde cliënt geen verplichting jegens de adviseur rustte om te proberen de kosten van de adviseur vergoed te krijgen, en de opvolgend advocaat heeft ingebracht dat (als hij er van geweten had) hij om 'moeilijke discussies' te voorkomen van het instellen van een dergelijke vordering zou hebben afgezien. Het hof gaat aan dit causaliteitsverweer voorbij door te stellen dat de advocaat *namens zijn cliënten* de overeenkomst met de adviseur was aangegaan, en het daarom de cliënt niet vrij stond om af te zien van het instellen van de vordering. Uit andere – in cassatie

onbestreden – overwegingen van het hof volgt echter dat de advocaat op eigen naam met de adviseur had gecontracteerd (zoals ook door de adviseur in de procedure is betoogd). De adviseur heeft in de procedure ook kennelijk helemaal niet gesteld dat de advocaat de opdracht namens cliënten heeft verstrekt. En dan staat het het hof niet vrij om bij de verwerping van het causaliteitsverweer daar wel vanuit te gaan.
Van de ene adviseur naar de andere: Ernst & Young deed in 2010 onderzoek naar het functioneren van een bestuurder van een stichting op Aruba en handelde daarbij volgens die bestuurder onrechtmatig door niet te voldoen aan de eisen van hoor en wederhoor, zoals die voortvloeien uit de Gedragsrichtlijn inzake Persoonsgerichte Accountantsonderzoeken van de Nivra. Hoewel de Gedragsrichtlijn niet geldt op Aruba, zou deze op grond van het concordantiebeginsel overeenkomstig van toepassing zijn. De Hoge Raad oordeelt dat Ernst & Young bij de uitvoering van de werkzaamheden de in het maatschappelijk verkeer vereiste zorgvuldigheid in acht diende te nemen. Hoe die zorgvuldigheidsnorm ingevuld moet worden, hangt af van alle omstandigheden van het geval, waaronder de functie van de accountant in het maatschappelijk verkeer. In Nederland wordt dit ingevuld door – onder andere – de Gedragsregels. Volgens de Hoge Raad is het niet van belang of de Gedragsregels en de wettelijke regeling waarop deze zijn gebaseerd formeel niet in Aruba gelden – waar het om gaat is dat deze Gedragsregels algemeen aanvaarde zorgvuldigheidsnormen voor het handelen van accountants jegens derden (zoals de bestuurder die onderwerp van het onderzoek was) uitdrukken die invulling geven aan wat volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, ongeacht of dit Aruba of in het Europese gedeelte van het koninkrijk betreft.

GOEDERENRECHT

Op goederenrechtelijk terrein was de spoeling deze Kroniekperiode niet heel dik te noemen. Toch waren er een paar opmerkenswaardige arresten.

Multipurpose pandaktes

Het is in de financieringspraktijk niet ongebruikelijk op ten gunste van de bank een stil pandrecht te vestigen op onder meer handelsvorderingen en, overeenkomstig artikel 2:239 lid 3 BW, af te spreken dat de het de pandhouder vrijstaat mededeling te doen indien er zich een opeisingsgrond onder de kredietovereenkomst heeft voorgedaan. Dat was niet wezenlijk anders in de volgende belangwekkende uitspraak van de Hoge Raad: HR 22 februari 2019, ECLI:NL:HR:2019:268 (*HBL Holding B.V.*). Het geschil ging hier over de vraag welke vorderingen nu wel of niet verpand waren door de mededeling aan de debiteur. Die vraag is relevant omdat als er een stil pandrecht is gevestigd en er wordt mededeling gedaan in overeenstemming met artikel 2:239 lid 3 BW, alléén mededeling wordt gedaan van het stil pandrecht dat is gevestigd met inachtneming van de beperking van artikel 2:239 lid 1 BW. Het grondslagvereiste houdt in dat alleen vorderingen stil kunnen worden verpand die bestaan of voortvloeien uit een reeds bestaande rechtsverhouding. De zogenoemde absoluut toekomstige vorderingen waarvan de rechtsverhouding ontstaan na datum vestiging van het stille pandrecht, kunnen met een mededeling uit hoofde van artikel 2:239 lid 3 BW, een openbaarmakingsmededeling, niet zonder meer alsnog verpand worden. Dat kan alleen indien de pandakte ook voorziet in de vestiging van een openbaar pandrecht en daarmee de mededeling aan de (nieuwe) debiteur er eentje is die fungeert als vestigingshandeling van het openbare pandrecht krachtens artikel 3:236 lid 2 jo. 3:94 lid 1 BW. Het meest opvallend in deze uitspraak overigens is de volgende overweging:
‘3.6.3 Of is gekozen voor alleen een stil pandrecht, alleen een openbaar pandrecht of voor een combinatie van beide pandvormen zoals hiervoor in 3.6.2 bedoeld, zal moeten worden vastgesteld door uitleg van de pandakte. Daarbij kan tot uitgangspunt dienen dat, behoudens aanwijzingen voor een andere uitleg, een zo ruim mogelijke zekerheidstelling is beoogd, derhalve beide pandvormen als hiervoor in 3.6.2 bedoeld.’[51]

Schepelingen op het droge

Alhoewel het de Hoge Raad niet ongewoon is uitspraken te doen die de financieringspraktijk zeer welgevallig zijn (zie hiervoor), heeft hij de bank er toch van langs gegeven in HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1108.[52] Vernieuwend is de uitkomst wellicht niet te noemen, interessant is zij zeker omdat er weinig over voorrechten wordt geprocedeerd. Avra Towage, een bedrijf met een zevental sleepboten op zee, had ten aanzien van, in ieder geval, elf van haar werknemers niet voldaan aan haar verplichting om pensioenpremies af te dragen. Toen Avra Towage failliet ging, dachten de werknemers verhaal te kunnen halen op de schepen waarop zij werkzaam waren geweest met een beroep op het bijzondere voorrecht ten behoeve van schepelingen. Krachtens artikel 8:211 BW zijn de vorderingen ontstaan uit de zee-arbeidsovereenkomsten op een zeeschip bevoorrecht boven andere vorderingen waaraan bij deze of enige andere wet een voorrecht is toegekend zijn.[53] Daarmee zijn de schepelingen dus hoger gerangschikt dan degene ten gunste van wie een hypotheek op een schip is gevestigd. In dit geval betrof dat de Rabobank die zich krachtig verzette tegen het voorrecht van de zeevarenden. Zij stelde aan de orde of schadevergoedingsvorderingen uit hoofde van schending van pensioenverplichtin-

gen wel kwalificeren als vorderingen ontstaan uit de zee-arbeidsovereenkomsten. De argumenten dat (i) een bijzondere regel als het schepelingenvoorrecht restrictief moet worden uitgelegd ten opzichte van de hoofdregels van de *paritas creditorum* en de voorrang van hypotheek boven voorrecht en dat (ii) een ruime uitleg van het schepelingenvoorrecht desastreuze gevolgen zou hebben voor de financieringspraktijk van schepen, worden echter niet gehonoreerd. De Hoge Raad beantwoordt voornoemde vraag bevestigend: de vorderingen houden voldoende verband met de zee-arbeidsovereenkomsten om als 'ontstaan uit' die overeenkomsten te kunnen kwalificeren.

Een omweg naar erfdienstbaarheden

Ten behoeve van de eigenaar van perceel X, het heersende erf, is in het verleden een erfdienstbaarheid gevestigd ten laste van perceel Y, het dienende erf. Omdat perceel X ingesloten was door andere percelen was dit de enige mogelijkheid om de openbare weg te bereiken. Nu inmiddels perceel X ontsloten is en er een andere route naar de openbare weg bestaat voor de bewoner, vordert de eigenaar van perceel Y, met een beroep op artikel 5:79 BW, opheffing van de erfdienstbaarheid. Artikel 5:79 BW bepaalt dat als de eigenaar van het heersende erf geen redelijk belang bij de uitoefening meer heeft, en het niet aannemelijk is dat de mogelijkheid van uitoefening of het redelijk belang daarbij zal terugkeren, de eigenaar van het dienende erf opheffing kan vorderen. Sinds HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:736, NJ 2014, 525 (Gemeente De Bilt)[54] staat vast dat de belangen van het dienende erf bij een dergelijk verzoek tot opheffing geen rol spelen, behoudens misbruik van bevoegdheid. Tussen partijen stond vast dat de route die de eigenaar van perceel X moest afleggen om naar de openbare weg te komen zonder gebruik te maken van de erfdienstbaarheid twaalf kilometer langer was dan de route over perceel Y en dat die twaalf kilometer in enkele minuten kon worden afgelegd. Het hof oordeelde dat daarmee geen redelijk belang bij de eigenaar van het heersende erf tot behoud van de erfdienstbaarheid zou bestaan. Het daartegen gerichte cassatiemiddel slaagt en de Hoge Raad legt uit dat de eigenaar van het heersende erf een redelijk belang bij een korte(re) route kan hebben, ook als de omweg niet lang is (ECLI:NL:HR:2018:2373). Het hof heeft dit miskend althans onvoldoende gemotiveerd waarom dat redelijk belang hier niet zou bestaan. Wij vragen ons af of het hof weleens twaalf kilometer heeft gelopen.
In de Conclusie van A-G Valk wordt overigens nog geconstateerd dat het Gemeente De Bilt-arrest vaak zo wordt uitgelegd dat bij de maatstaf van het ontbreken van een redelijk belang bij de eigenaar van het heersende erf tot handhaving van de erfdienstbaarheid, een belangen*afweging* tussen die van het dienende en het heersende erf in het geheel niet meer aan de orde zou zijn. Immers, alleen het bestaan van een redelijk belang van het heersende erf zou tellen. Er wordt echter op gewezen dat ook sprake van misbruik van bevoegdheid kan zijn als het belang van het dienende erf dat wordt geschaad door het voortbestaan van de erfdienstbaarheid zich onevenredig verhoudt tot het belang van het heersende erf tot behoud. Een belangenafweging speelt daar dus zeker een rol.

VARIA

VVE's en een sleepend geschil over bevrijdende verjaring

Het afgelopen Kroniekjaar bracht ons twee relevante uitspraken over de bevrijdende verjaring. In het eerste arrest, HR 22 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:412 (*Parkeergarage Zandvoort*), stond de vraag centraal wanneer de objectieve verjaringstermijn van twintig jaar ex artikel 3:310 lid 1 BW aanvangt in het geval van schade vanwege een gebrekkige opstal – volgens de wet twintig jaren na de 'gebeurtenis' waardoor de schade is veroorzaakt. Volgens de éne VVE was dat het moment waarop de opstal in kwestie – een oprit naar een parkeergarage – werd aangelegd, volgens de ándere VVE was dat het voortdurende gebruik van die (gebrekkige) oprit. De Hoge Raad overweegt eerst dat de aansprakelijkheid voor een opstal op grond van artikel 6:174 lid 1 BW niet is gekoppeld aan één schadeveroorzakende 'gedraging', maar aan 'de schadeveroorzakende toestand waarop artikel 6:174 BW ziet. Het doet niet ter zake of die toestand is veroorzaakt door enige gedraging. Daarom is er wat deze aansprakelijkheid betreft geen reden om een gedraging – in dit geval de aanleg van de oprit zonder grondkerende constructie – aan te merken als schadeveroorzakende gebeurtenis waardoor de verjaringstermijn van twintig jaren gaat lopen'.
Wanneer vangt de verjaringstermijn dan aan als niet één gebeurtenis (het aanleggen van de oprit) aan valt te wijzen maar de gebeurtenis juist een voortdurend karakter (de schadeveroorzakende toestand) heeft? 'Het voortdurende karakter van de aldus vastgestelde gebeurtenis in deze zaak brengt mee dat die gebeurtenis niet tot één moment kan worden herleid. Als gevolg hiervan bestaat onzekerheid over het aanvangstijdstip van de twintigjarige verjaring. Dat verdraagt zich niet met het aan die termijn ten grondslag liggende belang van de rechtszekerheid [...]. Daarom moet in een geval als dit worden aangenomen dat de termijn van twintig jaren begint te lopen zodra de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt, is opgehouden te bestaan. Dit strookt

met hetgeen in art. 3:310 lid 3 BW is geregeld voor de in art. 3:310 lid 2 BW genoemde gevallen. Het oordeel in HR 25 juni 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, rov. 5.2, dat het in art. 3:310 lid 3 BW bepaalde alleen geldt voor de in art. 3:310 lid 2 BW met zoveel woorden genoemde rechtsvorderingen, behoeft dus in zoverre nuancering.'[55]

Daarnaast een arrest over de beperkende werking van redelijkheid en billijkheid bij toepassing van de subjectieve vijfjaars-verjaringstermijn uit artikel 3:310 lid 1 BW, in een slepende affaire tussen een ex-rechter en een advocaat die al lange tijd procedeerden vanwege uitlatingen van laatstgenoemde over de handelwijze van de voormalig raadsheer in de Chipshol-procedure in het boek 'Topadvocatuur' (HR 23 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2047). Het hof had in reactie op een beroep op de korte verjaringstermijn geoordeeld dat van de eiser 'niet redelijkerwijs mocht worden verwacht' dat hij – eerder dan hij uiteindelijk heeft gedaan – een vordering instelde dan wel een stuitingsbrief aan de schadeveroorzakende ex-rechter deed uitgaan.[56] Had het hof de vrijheid om *het beroep op het verstrijken van de verjaringstermijn* naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar te achten? Het hof had immers al vastgesteld dat de benadeelde advocaat langer dan vijf jaren voorafgaand aan het instellen van de onderhavige rechtsvordering daadwerkelijk in staat was om de vordering tot schadevergoeding in te stellen. De verjaringstermijn was dus in beginsel verstreken. Een dergelijke toetsing aan de redelijkheid en billijkheid was volgens de ex-rechter niet toegestaan, nu deze al is verdisconteerd in (de jurisprudentie over) de bepaling van het aanvangstijdstip.[57] De Hoge Raad gaat niet mee in dit betoog en oordeelt dat ook een beroep op verjaring als zodanig, waaronder begrepen een beroep op het niet stuiten van de verjaring, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn.

Ontstaan van vordering vanwege opgewekt vertrouwen

Dan een zaak over opgewekt vertrouwen: HR 15 februari 2019, ECLI:NL:HR:2019:226. In het kader van een aandelentransactie was toegezegd dat een derde (Gramen) die de aandelen in vennootschap Lyempf zou verkrijgen, de koopsom ad EUR 500.000 zou betalen aan Lyempf en niet aan de (voor 80 procent) scheidend aandeelhouder Alsi. Deze betaling zou worden geregistreerd als een lening van Alsi aan Lyempf, een zogenoemde *seller's loan*. Hoewel de bestuurder van Lyempf – eveneens bestuurder van Gramen – na de overdracht had bevestigd dat het bedrag voor de *seller's loan* was betaald en Alsi voor die verplichting kwijting was verleend, bleek dat tijdens het faillissement van Lyempf niet het geval te zijn. Toen de curator van Lyempf voormalig aandeelhouder Alsi vervolgens aansprak tot betaling van een vordering van Lyempf op Alsi, die eveneens ruim 500.000 euro

bedroeg, beriep Alsi zich op verrekening van deze betalingsverplichting met haar vordering uit hoofde van de *seller's loan*.
Als Alsi erop mocht vertrouwen dat Gramen namens haar de vordering uit de *seller's loan* aan Lyempf had betaald, was Alsi bevoegd tot verrekening. De curator van Lyempf klaagt bij de Hoge Raad dat het gerechtvaardigd vertrouwen van Alsi dat Gramen had betaald en dat haar kwijting was verleend van haar betalingsverplichting onder de *seller's loan* niet kan leiden tot het ontstaan van een vorderingsrecht tot terugbetaling van de geldlening. Deze rechtsklacht faalt evenwel, omdat in zijn algemeenheid onjuist is dat genoemd vertrouwen er niet toe kan leiden dat in de rechtsverhouding tussen Alsi en Lyempf moet worden uitgegaan van het ontstaan van een vorderingsrecht tot terugbetaling en van een verrekeningsbevoegdheid ter zake van die vordering.[58]
Eveneens interessant: het hof zwijgt over de grondslag voor het ontstaan van dit vorderingsrecht vanwege opgewekt vertrouwen. Terwijl het cassatiemiddel een toepassing van artikel 3:35 BW leest in de redenering van het hof, breekt A-G Valk een lans voor het bestaan van '[...]een meer algemeen beginsel dat een schijnbaar bestaand rechtsfeit tegenover hem die te goeder trouw daarop afging, in diens verhouding tot degene aan wie die schijn kan worden toegerekend, dezelfde rechtsgevolgen heeft als zouden zijn ingetreden indien dat feit werkelijkheid was geweest'.[59] Het bestaan van een dergelijk beginsel distilleert hij uit rechtspraak van de Hoge Raad[60] en geniet daarnaast brede consensus in internationale regelingen,[61] ons omringende landen[62] en zelfs onder Romeins recht,[63] beschrijft de A-G in een rechtsvergelijkend exposé (rov. 3.5-3.9). De Hoge Raad laat ons echter in het ongewis en gaat niet in op de grondslag van het vorderingsrecht.

Arbeidsovereenkomsten 'met de vof'?

De Hoge Raad heeft aan de hand van prejudiciële vragen van de Rechtbank Overijssel tijdens deze Kroniekperiode een nieuw stukje gelegd in de puzzel die het Nederlandse personenvennootschapsrecht mag heten,[64] met een verduidelijking van de rechtspositie van werknemers ten opzichte van de vof 'waarmee' zij een arbeidsovereenkomst hebben gesloten in geval van insolventie, HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649 (*UWV/vennoten vof*). Naast antwoorden op de vragen 'wie kwalificeert als werkgever in geval van een arbeidsovereenkomst met een vof?' (de gezamenlijke vennoten)[65] en 'is een boedelvordering ex artikel 40 lid 2 Fw in het faillissement van de vof tevens boedelvordering in de schuldsanering van de individuele vennoten?' (ja, voor zover die vordering betrekking heeft op de periode na opening van het faillissement of het ingaan van de schuldsaneringsregeling van de vennoot),[66] oordeelt de Hoge Raad met betrekking tot de preferentie uit artikel 3:288 aanhef en onder e BW voor vorderingen ter zake van loon, dat er geen grond is 'om bij de beantwoording van de vraag of een werknemer "van de vof" een aan zijn vordering verbonden voorrecht geldend kan maken, onderscheid te maken tussen het geval waarin hij de vordering instelt jegens de gezamenlijke vennoten en dat waarin hij de vordering instelt jegens een individuele vennoot. De verbintenissen uit de arbeidsovereenkomst rusten immers op de gezamenlijke vennoten en daarmee op iedere vennoot afzonderlijk (zie hiervoor in 3.4.2 en 3.4.3). Dat aan de vof in het rechtsverkeer een zekere mate van zelfstandigheid ten opzichte van de afzonderlijke vennoten toekomt, maakt dit niet anders. Een andere opvatting zou afbreuk doen aan het uitgangspunt dat het wettelijke voorrecht van werknemers betrekking heeft op het gehele vermogen van de schuldenaar (art. 3:276 BW) en strekt ter bescherming van de werknemers.'[67]

TOT SLOT

Het bovenstaande is een wat caleidoscopisch aandoende vertelling die, alles bijeengenomen, verhaalt van ook in deze Kroniekperiode weer weloverwogen geformuleerde beslissingen van de Hoge Raad. Niet alle uitspraken zijn spectaculair, maar dat moet ook niet. Zij zijn wel steeds instructief, gedegen en soms zelfs kunstig, en de laatste tijd ook in de regel zeer goed gemotiveerd. Behalve natuurlijk in het geval van het noodzakelijke kwaad van de integrale 81-beslissingen. Kwaad omdat een standaardmotivering gelijkstaat aan geen motivering. Noodzakelijk omdat de Hoge Raad anders niet tot die goede en goed gemotiveerde beslissingen zou kunnen komen, 'die er (wel) toe doen'. Inmiddels weten we dat het bij integrale 81'ers zaak is om niet te denken dat het hof het goed heeft gedaan, maar om in de Conclusie van de Advocaat-Generaal te kijken, omdat de Hoge Raad op grond van intern beleid geen 81-beslissing mag geven als de A-G het bij het foute eind zou hebben. Dat kijken in de Conclusies zouden we sowieso wat vaker moeten doen, zoals we hiervoor ook al een beetje lieten doorschemeren en zelf hebben geprobeerd te laten zien, want die zijn altijd actueel, rijk onderbouwd en niet zelden prachtig geschreven. Nu de Hoge Raad in deze Kroniekperiode Conclusies reeds binnen korte tijd nadat zij zijn genomen, is gaan publiceren op rechtspraak.nl, bestaat er ook op die grond geen reden meer om vanuit de rechtspraktijk de facto te blijven weigeren om die handschoen nu ook echt op te pakken.

NOTEN

1 Dat uitspreken gebeurt bijna nooit meer echt. De hierna te noemen zaak over de 'Mothers of Srebrenica' vormt daarop de meest recente uitzondering.
2 Deze Kroniekperiode loopt van 1 augustus 2018 tot 19 juli 2019. Aldus konden wij op de valreep nog signaleren dat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan in de Groninger aardbevingszaak (HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1278). Het is een maatschappelijk en juridisch belangrijk arrest, met onder (veel) meer mooie beschouwingen over artikel 6:177 BW en de verhouding met artikel 6:162 BW, over het bewijsvermoeden van artikel 6:177a BW en over de waardering van derving van woongenot aan de hand van de fictie van verschil tussen marktconforme huur met en zonder aardbevingen, maar de tijd en ruimte ontbrak ons om nog tot een uitgebreide bespreking ervan te komen. Op diezelfde dag wees de Hoge Raad overigens ook het buiten het vermogensrecht vallende, maar daarom maatschappelijk niet minder belangwekkende arrest over de 'Mothers of Srebrenica' (HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1223, ook in het Engels).
3 F.B. Bakels, *Ontbinding van wederkerige overeenkomsten*, (diss. Leiden), 1993.
4 F.B. Bakels, *Ontbinding van overeenkomsten*, (Mon. BW B58), 2011.
5 Accentuering reeds aangebracht in de door de voorzieningenrechter gestelde vraag.
6 Bij die belichting blijven wij steeds dicht bij de door de Hoge Raad zelf gebezigde bewoordingen, zonder, vanwege de leesbaarheid, expliciet te gaan citeren.
7 T.M., Parl. Gesch. Boek 6, p. 1005.
8 De Hoge Raad laat in het midden de vraag of voor een gedeeltelijke ontbinding de tekortkoming van minder gewicht behoeft te zijn dan voor een algehele ontbinding. Wij menen dat een dergelijke vuistregel wel heel erg voor de hand liggend zou zijn.
9 Hierop komen wij verderop nog terug.
10 Zie rov. 4.7, 4. 8, 4.11, 4.12 en 4.15 van het tussenvonnis Rb. Amsterdam 13 februari 2018, C/13/641880 / KG ZA 18-55 FB/JvS, waarin de vragen zijn gemotiveerd en toegelicht.
11 Onder verwijzing naar HR 11 juni 1982, ECLI:NL:HR:1982:AG4400, *NJ* 1983/695 (*Gallas/Mozes en Oskam*) en HR 27 november 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2789, *NJ* 1999/197 (*De Bruin/Meiling*).
12 HR 24 november 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1859, *NJ* 1996/160.
13 HR 27 november 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2789, *NJ* 1999/197.
14 HR 12 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2993, *NJ* 2000/208.
15 HR 4 februari 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA4728, *NJ* 2000/562.
16 *Gallas/Mozes en Oskam*.
17 *Twickler/R*.
18 HR 3 april 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH0762, *NJ* 2009/319 (*WonenBreburg*) en HR 29 mei 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2952, *NJ* 2009/244 (*D/De Alliantie*).
19 De Hoge Raad vindt met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag dat het in het licht van zijn antwoorden op de eerste vraag niet nodig is om bijzondere regels te formuleren voor ontbinding van sociale huurovereenkomsten.
20 Zie hierover de slotzin van de tweede paragraaf van rov. 3.5.
21 In onze vorige Kroniek wezen wij erop dat opvalt dat het in 3.6.3 en 3.6.4 (anders dan in 3.6.2 en 3.6.5) niet gaat om overeenkomsten van onbepaalde duur, zodat het ervoor moet worden gehouden dat de regels van 3.6.3 en 3.6.4 ook zien op overeenkomsten van bepaalde duur, waarvoor op grond van wet of overeenkomst een opzegregeling bestaat. Dat betekent dat de Hoge Raad zich in *Goglio/SMQ* alleen niet uitlaat over overeenkomsten van bepaalde duur zonder opzegregeling. Wij bepleitten (en herhalen dat hier) dat voor die overeenkomsten ook op grond van artikel 6:248 lid 1 BW een flexibel opzegrecht moet gaan gelden, waarbij mede op basis van de duur van de overeenkomst voorafgaand aan de opzegging en de overige omstandigheden van het geval soms wel en soms niet een geldige opzegging moet worden aangenomen.
22 Zie de arresten die het hof in rov. 5.11 noemt, namelijk HR 14 september 2007, nr. 41467, *BNB* 2007/290, HR 10 juli 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ1999 en HR 24 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1267.
23 De A-G concludeert in 2.4 van de Conclusie, na het citeren van *Goglio/SMQ*, dat, indien wet of overeenkomst geen opzegregeling kent, het systeem van de Hoge Raad wat betreft stelplicht en bewijslast zo werkt dat de opzegger kan volstaan met het bewijs dat is opgezegd en dat het vervolgens aan de andere partij is om omstandigheden naar voren te brengen die aan opzegging in de weg staan of de grondslag zouden kunnen vormen voor een opzegtermijn of een (schade)vergoeding. Dat zou dan dus sterk vergelijkbaar zijn met hetgeen de Hoge Raad heeft aangenomen bij ontbinding in de hiervoor besproken zaak *Eigen Haard*.
24 Een te signaleren kwestie speelde nog wel bij rechtbank en hof, maar niet meer in cassatie. Dat betrof artikel 4 lid 1 van de overeenkomst uit 1923, waarin wat betreft de duur van de overeenkomst bepaalde: '*voor zoodanigen duur als naar het oordeel der Vennootschap voor de uitvoering van haar bedryf noodig zal blyken*'. Het hof oordeelt met de rechtbank dat voor de kwalificatie van een overeenkomst voor bepaalde tijd noodzakelijk is dat het intreden van het einde ervan objectief bepaalbaar is. Interessante kost (maar dus niet meer in cassatie).
25 HR 20 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU3162 (*AgfaPhoto/Foto Noort*).
26 HR 11 juli 2014, ECLI:NL:HR:2014:1627, *NJ* 2015/2 (*Eneco/Ronde van Nederland*).

27 Memorie van toelichting, p. 1, bij voorstel van wet van 6 december 2018 tot wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de invoering van regels omtrent de franchiseovereenkomst (Wet franchise).
28 Zie de genoemde Wet franchise, het voorstel voor een nieuw artikel 7:915, lid 2 onder b, BW.
29 Ook in, onder meer, België, Frankrijk en de VS bestaat reeds geruime tijd franchisenemers beschermende regelgeving, ook op het punt van het verschaffen van financiële informatie voorafgaand aan het sluiten (en soms ook vernieuwen) van franchiseovereenkomsten.
30 In het incidenteel cassatieberoep.
31 Dat mag, zegt de Hoge Raad, onder verwijzing naar eerdere rechtspraak. Ook een daaraan gerelateerde eiswijziging in appel is in beginsel toegestaan in de memorie van grieven of in de memorie van antwoord.
32 In het principale cassatieberoep.
33 HR 19 januari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ3178 (*Meyer Europe BV/PontMeyer BV*).
34 HR 13 maart 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4158, *NJ* 1981/635 (*Ermes/Haviltex*).
35 HR 5 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8101 (*Lundiform/Mexx*).
36 En in antwoord op een expliciet en principieel cassatiemiddel.
37 HR 7 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:260 (*Afvalzorg/Slotereind*).
38 In HR 2 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2043 (*Johnny Hoes*) voegt de Hoge Raad nog toe (slot eerste alinea rov. 3.3.2): '*, in hun onderlinge samenhang bezien*.'
39 HR 23 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2167 (*EMM-FOX/Ziggo*).
40 De Hoge Raad laat nog andere onderdelen van het cassatiemiddel slagen, maar die zien niet op de kern van de zaak, zodat wij die maar buiten beschouwing laten.
41 ECLI:NL:HR:2018:2255.
42 MvA II, Parl. Gesch. 6, p. 107.
43 Door de productie van de poloshirts te annuleren, heeft hij dat in dit geval onmogelijk gemaakt.
44 HR 2 december 1994, *NJ* 1995/288 (*Poot/ABP*).
45 HR 25 juni 2001, *NJ* 2001/573 (*Chipshol/Coopers & Lybrand*).
46 Zoals in HR 2 mei 1997, *NJ* 1997/662 (*Kip&Sloetjes/Rabo*).
47 Dit laatste is geheel in lijn met wat D.A.M.H.W. Strik al in 'Aspecten van schadevergoeding bij inbreuk op garanties in overnamecontracten', in: G. van Solinge en M. Holtzer (red.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation* 2003-2004, Serie vanwege het Van der Heijden Instituut, deel 75, Kluwer, Deventer 2004, p. 393-420, betoogde.
48 Zie voor een beschouwing hierover ook: prof. mr. dr. T.H.M. van Wechem, 'Schadeclausules bij overdracht van aandelen: een andere kijk?', *Contracteren* 2018/04.
49 Zoals in *Kip&Sloetjes/Rabo* het geval was.
50 Op de voet van artikel 6:97 BW.
51 Zie hierover C.E. Drion, 'Drafting tips & skills: de koers van de Hoge Raad bij financieringszekerheden – tijd voor reacties van de contractenmaker?', *ORP* 2019/4, p. 23-26.
52 *NJ* 2019/109, m.nt. F.M.J. Verstijlen.
53 Behoudens artikel 8:210 BW.
54 Het hart van die zaak betreft eigenlijk een heel andere kwestie, namelijk de vraag hoe in civiele zaken moet worden omgegaan met het overschrijden van de redelijke termijn (als bedoeld in art. 6 EVRM) en de consequenties daarvan.
55 Zie voor een pleidooi gericht op een brede toepassing van de benadering die de Hoge Raad in dit arrest hanteert op in beginsel alle voortdurende onrechtmatige daden: D.F.H. Stein, 'Verjaring van schadevergoedingsvorderingen bij voortdurende onrechtmatige daden', *NTBR* 2019/11. Zijn argumenten zijn aansprekend, wat ons betreft.
56 Zie Gerechtshof 's-Hertogenbosch 7 maart 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:890, rov. 6.30.
57 Zie bijvoorbeeld HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168 (rov. 3.4).
58 Rov. 3.3.4.
59 Conclusie, ECLI:NL:PHR:2018:1458, rov. 3.4.
60 ECLI:NL:HR:1992:ZC0498; ECLI:NL:HR:1998:ZC2734.
61 De A-G verwijst naar de Unidroit Principles of International Commercial Contracts 2010, de Principles of European Contract Law en het Unierecht, rov. 3.7
62 Belgisch, Engels en Duits recht passeren de revue, rov. 3.8.
63 De *exceptio doli* (rov. 3.9), de Romeinsrechtelijke exceptie waarmee een gedaagde zich kon verweren tegen bedrog zijdens de eiser.
64 Zoals bekend heeft de wetgever gedurende onze Kroniekperiode een wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen ter consultatie voorgelegd, waarmee een nieuw en modern civielrechtelijk wettelijk kader voor personenvennootschappen geschapen moet worden. Wij verwijzen naar onze collega's van de Kroniek Vennootschapsrecht 2018, opgenomen in *Advocatenblad* 2019-4.
65 Rov. 3.5.1-2.
66 Rov. 3.7.
67 Rov. 3.6.

L'S
Cassatie-advocatuur

Deskundige bijstand
in civiele cassaties
en prejudiciële procedures

Lawyers' Specialist

Menno Bruning
06 - 48 71 67 42
bruning@lawyers-specialist.nl
www.lawyers-specialist.nl

CIAO CHOW TRANSLATIONS
zakelijk, betrouwbaar & no-nonsense

Chartered Linguist (UK)
Beëdigd vertaler Engels-Nederlands v.v.
Tevens vertaler vanuit het Duits en Italiaans.

Tolk in de talen Nederlands, Engels, Duits, Italiaans.
Native speaker Nederlands, Engels en Duits.

Specialisaties o.a.
juridisch | medisch | veterinair | hippisch
redactie & copywriting

NLD
ENG
DEU
ITA

CIAO CHOW TRANSLATIONS
INTERPRETING & MEDIA

info@ciaochow.nl | www.ciaochow.nl

A&S advocaten

Gezocht: gezond boerenverstand

Vanwege verdere versteviging van ons specialisme, zijn wij op zoek naar een advocaat voor de agrarische praktijk.

Wij zoeken een advocaat met goede kennis van of interesse in de agrarische praktijk. Wij vragen naast de benodigde juridische kennis een nuchtere kijk op zaken, een praktische instelling en een gevoel voor partijverhoudingen. De juiste kandidaat beschikt bovendien over goede commerciële vaardigheden.

Wij bieden een uitdagende baan binnen ons advocatenkantoor in het hart van de Nederlandse agri & foodsector in Wageningen. Je gaat samenwerken met een team van enthousiaste, gedreven collega's aan een breed palet van zaken in de agrarische praktijk.

Uitgebreide informatie over ons kantoor kun je vinden op onze website. **Voor meer informatie** over de vacature kun je bellen met mr. Benno Nijman of mr. Jacoline Kroon via telefoonnummer 0317-425300. Een sollicitatiebrief met cv kun je mailen aan mr. B. Nijman: **bnijman@aens.nl**

branchout

Cultivating exellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat; we gebruiken een specifieke taal in specifieke omstandigheden voor specifieke doeleinden.

Ga voor meer informatie naar www.branch-out.eu

- ✓ **Legal English Writing Skills**
- ✓ **Dutch Law in English**
- ✓ **Cultural differences in business mediation – how to deal with it in daily practice**
  Kaapstad, Zuid-Afrika, 24-26 februari 2020
- ✓ **Contract Drafting in English**
- ✓ **Branch Out Legal English Blog**
  www.branch-out.eu/blog

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN · KNB Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie · Mediatorsfederatie Nederland

www.branch-out.eu | info@branch-out.eu | 070-888 2899 | Postbus 64747 2506 CC Den

ADRIAANSE VAN DER WEEL
advocaten

Adriaanse van der Weel Advocaten zoekt met spoed een
ADVOCAAT-MEDEWERKER/GEVORDERD ADVOCAAT-STAGIAIR

Beschik jij over de volgende eigenschappenvaardigheden:
- affiniteit met arbeidsrecht en/of ondernemingsrecht
- goed analytisch vermogen
- zelfstandigheid
- uitstekende Nederlandse schrijf- en taalvaardigheid
- flexibele instelling

Vind je het leuk om afwisselend op de vestigingen Middelburg en Rotterdam werkzaam te zijn? Bekijk dan de volledige vacaturetekst op onze website www.avdw.nl

Wojnowska
LETSELSCHADE

Voor ons team in Watergang/Amsterdam zijn wij op zoek naar een **GEDREVEN COLLEGA VOOR HET BEHANDELEN VAN LETSELSCHADES.**

Wij ontvangen graag jouw CV en motivatie. Heb je nog vragen? Neem dan contact op met Sylwia Wojnowska op telefoonnummer 06-14666025 of info@wojnowska.com.

Ben jij de jurist / (interim) advocaat die wij zoeken?

INTERNATIONAAL

HARDE BREXIT HEEFT GEVOLGEN VOOR BRITSE ADVOCATEN IN NEDERLAND

Hoewel nog steeds onduidelijk is hoe en wanneer het Verenigd Koninkrijk (VK) de Europese Unie (EU) gaat verlaten, wordt de kans op een 'harde Brexit' steeds reëler. Het scenario waarin uittreding plaatsvindt zonder afspraken heeft ook gevolgen voor de advocatuur. Mocht het tot een 'no-deal-Brexit' komen, heeft de algemene raad in kaart gebracht wat dit betekent voor personen die hun beroepskwalificatie in het VK hebben behaald.

Bij een harde Brexit kunnen Britten geen rechten meer ontlenen aan EU-richtlijnen over de erkenning van beroepskwalificaties en de uitoefening van het beroep van advocaat in andere lidstaten. Hierdoor kunnen in het VK gekwalificeerde beroepsbeoefenaren geen beroep meer doen op bepaalde artikelen van de Advocatenwet.

GEVOLGEN

Zodra het VK uittreedt, vervallen per direct de rechten die voortvloeien uit de artikelen 16a tot en met 16k van de Advocatenwet. Deze artikelen geven advocaten met een in de EU behaalde kwalificatie het recht om onder 'home title' juridische diensten te verlenen of zich in Nederland te vestigen. Aanvragen om als advocaat ingeschreven te worden op grond van artikel 2a en 2b Advocatenwet worden na de datum van uittreding niet meer in behandeling genomen. Datzelfde geldt voor aanvragen voor erkenning van beroepskwalificaties op grond van artikel 2 eerste lid onder c. Lopende verzoeken, ingediend voor het moment van uittreding, worden wel behandeld. Het feit dat het VK niet langer lid is van de EU, vormt geen grond voor afwijzing. Dit geldt eveneens voor verzoeken op basis van de 'Morgenbesser-jurisprudentie'.

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer informatie op advocatenorde.nl (zoekterm: Brexit). Voor aanvullende vragen kunt u terecht bij de helpdesk van de NOvA via helpdesk@advocatenorde.nl. Bent u als advocaat werkzaam in het Verenigd Koninkrijk? Kijk dan op de websites van de Law Society of England and Wales en de Bar Council of England and Wales.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten
Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Tuchtrecht, Transfers en de column Ten slotte.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten
- Johan Rijlaarsdam (algemeen deken)
- Frans Knüppe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak

Bureau van de NOvA
Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk
helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070–335 35 54

Twitter
@Advocatenorde

LinkedIn
Nederlandse orde van advocaten

Facebook
Nederlandse orde van advocaten

Instagram
@Advocatenorde

Periscope
@Advocatenorde

REGELGEVING

BESTUURSREGLEMENT ALGEMENE RAAD

Besluit van de algemene raad van 5 juli 2019 tot vaststelling van het bestuursreglement van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten (inwerkingtreding: 15 juli 2019). Zie: regelgeving.advocatenorde.nl/content/bestuursreglement-algemene-raad.

BA2020

INVULLING VERNIEUWDE BEROEPSOPLEIDING GEREED

De algemene raad is, na advies van de drie huidige onderwijsaanbieders, gekomen tot de invulling van de vernieuwde beroepsopleiding advocaten. Onder regie van de NOvA zijn het aantal dagdelen, de precieze verdeling van de vaardigheden en de voorbereiding op de integratieve dagen vastgesteld. Met in totaal 105 dagdelen voldoet de vernieuwde opleiding aan de gewenste reductie van 35% in tijdsbelasting voor zowel stagiairs als kantoren.

De beroepsopleiding voorziet in een stevige basis aan ethiek, basisvaardigheden en het in de praktijk kunnen brengen daarvan in moot courts. Deze onderdelen worden centraal aangeboden door de Uitvoeringsorganisatie (UO) aan divers samengestelde groepen stagiairs. Een ander deel van de vaardigheden en de cognitieve vakken worden door de UO en geaccrediteerde onderwijsaanbieders (momenteel De Brauw en de Law Firm School) verzorgd. Zo valt bijvoorbeeld de basis van onderhandelen, procederen en presenteren in het centrale deel (Vaardigheden I), terwijl de praktijkspecifieke en verdiepende varianten (Vaardigheden II) ook door geaccrediteerde aanbieders kunnen worden aangeboden.

De invulling van het aantal dagdelen en de precieze verdeling van de vaardigheden volgen op de bekendmaking van de hoofdstructuur van de vernieuwde beroepsopleiding medio juni, die op 26 juni is besproken met het college van afgevaardigden.
De komende periode wordt verder gewerkt aan het curriculum (inclusief vakbeschrijvingen en eindtermen), de kwaliteits- en accreditatie-eisen en de basistest. Mede afhankelijk daarvan zal ook bekend worden welke gevolgen dit heeft voor de kosten van de beroepsleiding.

MEER INFORMATIE

Kijk op advocatenorde.nl/dossier/ba2020.

Verdeling dagdelen	Uitvoeringsorganisatie	Geaccrediteerde aanbieders
Basistest	1	
Ethiek en geïntegreerde vaardigheden	29 (incl. toets ethiek)	
Vaardigheden I	11	
Moot courts	4	
Vaardigheden II	18	18
Cognitie en geïntegreerde vaardigheden	42	42
Totaal	**105**	**60**

KWALITEIT

KWALITEITSTOETSEN DICHTERBIJ MET WIJZIGING ADVOCATENWET

Op 18 juli is een voorstel tot wijziging van de Advocatenwet naar de Tweede Kamer gestuurd (nr. 35262). Naast een aantal technische wijzigingen maakt het wetsvoorstel het ook mogelijk om in het kader van kwaliteitstoetsen bijzondere persoonsgegevens te verwerken. Deze wijziging is noodzakelijk om de kwaliteitstoetsen in te voeren in de advocatuur. De procedurevergadering in de Tweede Kamer vindt plaats op 11 september. De NOvA hoopt op inwerkingtreding van de wetswijziging en de kwaliteitstoetsen op 1 januari 2020.

MEER INFORMATIE

Kijk op advocatenorde.nl/kwaliteitstoetsen.

OPLEIDING

NOVA DEELT ZORGEN FACULTEITEN RECHTSGELEERDHEID

De NOvA deelt de zorgen van het landelijk disciplineoverleg van de Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid over de dreigende bezuinigingen op juridische opleidingen. Aanleiding zijn de plannen van de minister van Onderwijs, die het advies volgt van de commissie-Van Rijn om onderwijsgelden over te hevelen van alfa- en gamma- naar bèta- en techniekstudies.

Begin juli sprak de minister over haar voorgenomen beleid met de Tweede Kamer naar aanleiding van het rapport 'Wissels om' van de commissie-Van Rijn. In aanloop hiernaartoe protesteerden de vertegenwoordigers van de alfa- en gammawetenschappen, verenigd in het SSH-beraad (Social Sciences & Humanities), tegen de plannen in een brandbrief aan de minister van OC&W. Zij betitelen deze budgetverschuiving als 'kortzichtig, onverstandig en unfair'.

KWALITEIT HOGER ONDERWIJS IN GEDRANG

Omdat de minister heeft aangegeven dat de versterking van de bèta-wetenschappen budgettair neutraal dient te geschieden, zal dit ten koste gaan van de geestes- en sociale wetenschappen. Naar schatting lopen de bezuinigingen op alfa/gamma/medisch op tot structureel ruim 100 miljoen euro, terwijl bij de SSH-faculteiten nauwelijks financiële buffers zijn. Bij veel opleidingen zal tien tot twintig procent van het personeel moeten afvloeien en sommige opleidingen zullen drastisch moeten worden herzien of worden gesloten. Hiermee worden het aanbod en de kwaliteit van hoger onderwijs ingrijpend geraakt.

JURIDISCHE OPLEIDINGEN GETROFFEN

De decanen Rechtsgeleerdheid, verenigd in het landelijke disciplineoverleg van de Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid, achten dit zeer onwenselijk omdat ook de juridische opleidingen door deze budgettaire herverdeling zullen worden getroffen. Dit betekent dat de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de basisopleiding voor onder anderen rechters, officieren van justitie, advocaten, notarissen en bedrijfsjuristen nog verder onder druk zullen komen te staan.

Volgens prof. mr. Ton Hol, voorzitter van het landelijk Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid, zal dit uiteindelijk ook de advocatuur raken. 'Linksom of rechtsom gaan de plannen ten koste van de kwaliteit van onder meer de rechtenfaculteit. De praktijk krijgt hiervan de rekening gepresenteerd. Zo zullen beroepsopleidingen meer moeten bijspijkeren.'

DIGITAAL PROCEDEREN

EINDE AAN PILOT DIGITAAL PROCEDEREN IN MIDDEN-NEDERLAND EN GELDERLAND

De Rechtspraak stopt per 1 oktober 2019 met digitaal procederen bij handelsvorderingen met verplichte procesvertegenwoordiging bij de rechtbanken Midden-Nederland en Gelderland. Vanaf die datum geldt bij deze rechtbanken weer hetzelfde civiele procesrecht als in de rest van Nederland.

Advocaten die na 1 oktober een civiele vorderingsprocedure starten bij de rechtbanken Midden-Nederland of Gelderland, moeten dat weer zoals voorheen op papier doen met een dagvaarding. Zaken die vóór 1 oktober aanhangig worden gemaakt én reeds lopende zaken worden in beginsel digitaal afgehandeld, tenzij maatwerk om iets anders vraagt. Betrokken advocaten worden daarover door de rechtbank geïnformeerd.

MEER INFORMATIE

Kijk voor meer informatie in het dossier Digitaal procederen op advocatenorde.nl/dossier/digitaal-procederen of neem contact op met het Rechtspraak Servicecentrum van de Rechtspraak (088-361 61 61).

VERSCHONINGSRECHT

MELDINGSPLICHT GRENSOVERSCHRIJDENDE CONSTRUCTIES RESPECTEERT VERSCHONINGSRECHT ADVOCATEN

De staatssecretaris van Financiën heeft het Wetsvoorstel implementatie EU-richtlijn meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies op 12 juli aan de Tweede Kamer gestuurd. De NOvA is verheugd dat hierin het verschoningsrecht voor advocaten ten volle wordt gerespecteerd.

Dit wetsvoorstel is ter implementatie van de EU-richtlijn meldingsplichtige grensoverschrijdende constructies (EU) 2018/822. Op grond van deze zogeheten DAC6 zijn intermediairs, zoals belastingadviseurs, advocaten, accountants en financiële instellingen, vanaf 1 juli 2020 verplicht om mogelijk agressieve grensoverschrijdende fiscale planningsconstructies te melden bij de Belastingdienst. Dit met als doel om belastingontwijking tegen te gaan.

INZET NOVA

In haar advies begin dit jaar constateert de NOvA dat de geheimhouding en het verschoningsrecht in het wetsvoorstel conform haar advies behouden blijven en dat advocaten zijn vrijgesteld van de meldingsplicht. Belangrijk, omdat het recht op vertrouwelijkheid voor hen die naar een advocaat stappen te allen tijde moet worden gegarandeerd. Wel zal de advocaat de cliënt of andere intermediairs moeten informeren over de meldingsplicht.

De geheimhouding en het verschoningsrecht worden gewaarborgd doordat artikel 53a, eerste lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen van overeenkomstige toepassing is verklaard. De staatssecretaris heeft eerder laten weten deze bepaling in een later stadium te zullen verduidelijken. De NOvA blijft dat proces kritisch volgen.

MEER INFORMATIE

Download het wetsvoorstel en het advies van de NOvA op advocatenorde.nl/nieuws.

RECHTSBIJSTAND

ZORG NOVA OVER STELSELHERZIENING ONVERANDERD GROOT

Het noodzakelijk onderhoud aan het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand is, allerlei rapporten en aanbevelingen ten spijt, niet op gang gekomen waardoor het stelsel al jarenlang piept en kraakt. Er moet op korte termijn verbetering optreden. Voor de sociaal advocaten die zich dag in, dag uit inzetten voor een goede rechtsbedeling terwijl hen het water aan de lippen staat, is dat noodzakelijk.

Het probleem is acuut en urgent en zet de toegang en kwaliteit van de dienstverlening onder onacceptabele druk. Dat schrijft de algemene raad op 19 juli in een brief aan de Tweede Kamer, in reactie op de voortgangsbrief van minister Dekker. De NOvA blijft zich inzetten voor een stelsel met laagdrempelige toegang tot de rechter voor iedereen en wijst er wederom op dat de noodzaak van een ingrijpende wijziging nog steeds niet is aangetoond. De NOvA voelt zich verantwoordelijk voor een goed werkend stelsel waarin iedereen in Nederland zich verzekerd weet van de toegang tot de rechter.

MEER INFORMATIE

Lees de standpunten van de NOvA in de brief aan de Tweede Kamer, inclusief voorstellen om het huidige stelsel te verbeteren, op advocatenorde.nl/nieuws.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

GOEDE RECHTSBIJSTAND

Verduurzaming van het huidige stelsel van rechtsbijstand | Snelle en efficiënte verwijzing van rechtzoekenden naar de juiste instantie | Vrije toegang tot de rechter ongeacht inkomen | Een eerlijke beloning voor sociaal advocaten | Alleen rechtsbijstand met heldere deskundigheidsvereisten en actief toezicht | Geen dure en onzekere stelselherziening waarvan de noodzaak nooit is aangetoond

1 SAMENWERKEN IN DE EERSTE LIJN

In samenwerking met de Raad voor Rechtsbijstand, het Juridisch Loket, Sociaal Werk Nederland en de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland

ADVOCATENPOOL

Toegankelijke vraagbaak voor eerste lijn

SIGNALERINGS-OVERLEG

Overleg eerste lijn en betrokken partijen

2 BELOON EN STIMULEER SPECIALISATIE EN KWALITEIT

Hoogstaande rechtshulp door gekwalificeerde sociaal advocaten

Meer kennis en kunde = Meer beloning

3 BEST PRACTICES

- Uitwisseling info en samenwerking
- Duidelijke handvatten voor rechtsbijstandsverleners

4 ONLINE WEGWIJZER

- Eén website met alle informatie voor rechtzoekenden
- Ook voor sociaal-maatschappelijke problematiek
- Ook voor degene die niet in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand

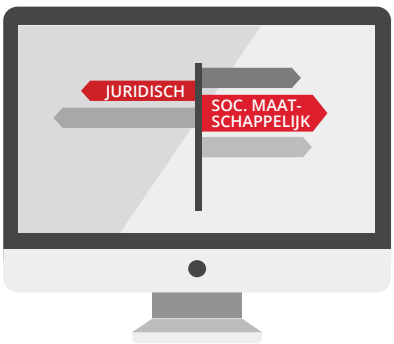

5 UITVOEREN AANBEVELINGEN COMMISSIE VAN DER MEER

- Een redelijke beloning voor sociaal advocaten
- Aanpakken van achterstallig onderhoud aan het stelsel

TOEZICHT

VOORSTELLEN VOOR VERDERE VERSTERKING TOEZICHT ADVOCATUUR

Versterk de status van het dekenberaad, vergroot de financiële draagkracht van kleinere balies en vervang de verkiezing van de lokale deken door een benoeming. Dat zijn enkele verbeteringsvoorstellen van de NOvA als inbreng voor de evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta), met als doel de kwaliteit van het toezicht verder te verhogen.

De evaluatie van de Wpta, die op 1 januari 2015 in werking is getreden, moet eind dit jaar zijn afgerond. Eind juli heeft de NOvA een position paper naar het ministerie van Justitie en Veiligheid gestuurd.

POSITIEVE ERVARINGEN

De algemene raad constateert dat de afgelopen vier jaar positieve ervaringen zijn opgedaan en dat de toezichtstructuur in de praktijk werkt. De Wpta heeft het nieuwe toezichtstelsel op de advocatuur onafhankelijk, transparant, uniform, proactief en effectief gemaakt. Het stelsel van toezicht biedt een belangrijke waarborg en bescherming voor rechtzoekenden omdat de onafhankelijke positie van de advocatuur is gewaarborgd.

VERBETERVOORSTELLEN

Tegelijkertijd ziet de algemene raad mogelijkheden tot verbetering. Deze hebben met name betrekking op de versterking van de status van het dekenberaad, de ondersteuning van het dekenberaad en de dekens, de financiering van het toezicht en enkele toezichtbevoegdheden.

MEER INFORMATIE

Download de position paper evaluatie Wpta op advocatenorde.nl/nieuws.

VACATURE

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) telt zeventien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

DE NOVA ZOEKT ADVOCATEN VOOR DE ADVIESCOMMISSIE INSOLVENTIERECHT

Lijkt het u leuk om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van het insolventierecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.
De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per kwartaal vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Rob Post via r.post@advocatenorde.nl of 070-335 35 97. Uw interesse kunt u uiterlijk 15 oktober 2019 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van ‘sollicitatie adviescommissie insolventierecht’.

ONDERTUSSEN OP HET BINNENHOF

VOOR ADVOCATEN RELEVANTE HAAGSE DEBATTEN EN WETTEN

Op 3 september is de Tweede Kamer weer aan het werk gegaan. De Eerste Kamer heeft nog reces tot 9 september.

PROCEDUREVERGADERING

De Tweede Kamer bepaalt op 11 september in een procedurevergadering wanneer ze inbreng zal leveren voor het *Wetsvoorstel wijziging van de Advocatenwet, de Gerechtsdeurwaarderswet, de Wet op het notarisambt en de Wet positie en toezicht advocatuur*. Dit geldt ook voor het wetsvoorstel *Tijdelijke Experimentenwet rechtspleging*.
De op 12 juli door minister Dekker gepubliceerde voortgangsrapportage over zijn plannen voor de *gefinancierde rechtsbijstand* wordt in deze procedurevergadering ook besproken. Waarschijnlijk zal de Tweede Kamer dan besluiten hier eind september of begin oktober een debat over te voeren.

DEBATTEN

Relevant voor strafrechtadvocaten is het Tweede Kamerdebat op 12 september over de evaluatie van de *Wet hervorming herziening ten voordele*. De in 2012 ingevoerde wetswijziging was bedoeld om het voor ten onrechte veroordeelde personen makkelijker te maken een herbeoordeling van hun zaak te laten plaatsvinden.
De Tweede Kamer bespreekt op 26 september de *rechtspraak*. Op de agenda staan onder andere het doorlichtingsonderzoek rechtspraak, de doorstart van KEI (Basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht), het jaarverslag 2018 rechtspraak en de quickscan naar motieven voor meervoudige afhandeling van zaken.

INBRENG

De Tweede Kamer levert op 26 september inbreng voor het wetsvoorstel *Wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017*. Het doel van dit wetsvoorstel is volgens de regering om de wet op enkele onderdelen te verduidelijken of aan te passen. Het gaat in het bijzonder om de zo gericht mogelijke inzet van bijzondere bevoegdheden en de versnelde weging van samenwerking met buitenlandse diensten.

CONSULTATIES

De consultatie voor het wetsvoorstel *Wijziging van de Wet griffierechten burgerlijke zaken* loopt tot 30 september. De griffierechten voor vorderingen tot € 5.000 euro worden met dit wetsvoorstel verlaagd. De griffierechten voor vorderingen van € 5.000 of meer worden juist verhoogd.
Tot 1 oktober loopt de consultatie van het wetsvoorstel *Versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit*. In het wetsvoorstel staat onder andere de strafverhoging van bedreiging. Een extra strafverhogingsgrond is opgenomen voor bedreiging van burgemeesters en andere bestuurders.

WETGEVINGSADVIES

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen adviezen over:

Huurverhogingsmogelijkheden en inkomensgrenzen Woningwet
Adviescommissie huurrecht, 7 augustus 2019
Inburgering in de Nederlandse samenleving
Adviescommissie vreemdelingenrecht, 6 augustus 2019
Wijziging van het Besluit videoconferentie
Adviescommissie strafrecht, 31 juli 2019
Maatregelen loondoorbetaling bij ziekte en WIA
Adviescommissie arbeidsrecht, 16 juli 2019

VERKIEZINGEN EN BENOEMINGEN

Examencommissie beroepsopleiding advocaten
Benoemd tot plaatsvervangend lid per 5 juli 2019:
Prof. mr. J.W.P.M. van der Velden
Raad van discipline Arnhem-Leeuwarden
Verkozen als plaatsvervangend lid per 1 juli 2019:
Mr. E.J.C. de Jong
Mr. P.Th. Mantel
Mr. E.M.G. Pouls
Mr. M. Tijseling
Mr. H.J. Voors
Mr. S.J. de Vries

NUMMERHERKENNING

ONAFHANKELIJKE COMMISSIE ONDERZOEKT NUMMERHERKENNINGSYSTEEM DJI

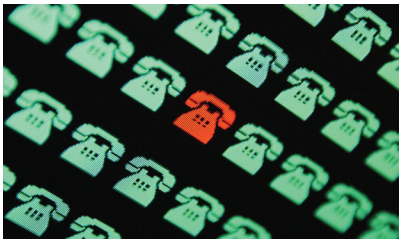

De onafhankelijke Commissie Telefonie voor Justitiabelen doet onderzoek naar het systeem van nummerherkenning bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). De NOvA heeft hier eind 2018 al op aangedrongen, nadat een telefoongesprek tussen een advocaat en een cliënt in een penitentiaire inrichting is opgenomen en afgeluisterd.

De ingestelde commissie bestaat uit voorzitter Erik van den Emster (voormalig voorzitter van de Raad voor de rechtspraak), strafrechtadvocaat Patrick van der Meij en ICT-deskundige Ronald Prins. De commissie zal haar onderzoek naar de duur, omvang en consequenties van de systeemfout in de telefoonvoorziening bij de DJI uiterlijk 31 oktober afronden. De minister stuurt het onderzoeksrapport en zijn reactie hierop na afronding van het rapport aan de Tweede Kamer.

VERTROUWELIJKE COMMUNICATIE

De NOvA wacht de bevindingen van de commissie af en doet ook zelf onderzoek naar mogelijke verbeteringen aan de inrichting van het systeem. Communicatie tussen advocaten en cliënten, dus ook via de telefoon, is vertrouwelijk. Het systeem van nummerherkenning moet hiervoor zorgen, maar blijkt niet volledig waterdicht. Na het eerste incident eind vorig jaar is afgelopen mei opnieuw gebleken dat gesprekken tussen gedetineerden en hun advocaat ten onrechte zijn opgenomen.

STRAFVORDERING

ONDERZOEK NAAR KOSTEN IMPLEMENTATIE NIEUW WETBOEK VAN STRAFVORDERING

Een commissie gaat een voorstel doen voor een optimale implementatiestrategie voor het nieuwe Wetboek van Strafvordering, inclusief de kosten daarvan. Dat hebben ministers Grapperhaus en Dekker de Tweede Kamer laten weten. De NOvA grijpt dit onderzoek aan om nogmaals te wijzen op het feit dat de effecten op het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand voor advocaten ook moeten worden onderzocht.

Hoewel het wetsvoorstel voor het nieuwe Wetboek van Strafvordering in concept gereed is, sturen de minister van Justitie en Veiligheid en de minister voor Rechtsbescherming het nog niet voor advies naar de Raad van State. Daardoor schuift ook de planning voor aanbieding aan de Tweede Kamer op. Reden voor de vertraging is dat er nog geen volledig zicht is op de (implementatie)kosten en structurele kosten. Onderzoek naar de structurele effecten van de modernisering en de precieze kosten van de implementatie en uitvoering moet naar verwachting in 2020 verheldering brengen, blijkt uit de brief van beide bewindslieden.

KOSTEN VOOR DE ADVOCATUUR

Al vanaf het begin van het moderniseringstraject heeft de NOvA aandacht gevraagd voor het inzichtelijk maken van de kosten die met de invoering samenhangen. Dit was onder andere het geval bij de consultatie van de verschillende boeken van het nieuwe Wetboek van Strafvordering in juni 2017 en in juni 2018. Het is goed dat nu zorgvuldig wordt gekeken naar de kosten die met de invoering en uitvoering van de wet samenhangen. Die invoering is voorzien voor 2026, hetgeen de tijd geeft dit zorgvuldig te doen. Van belang is dat daarbij ook de kosten voor de advocatuur worden betrokken, met name de financiële gevolgen voor het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. De NOvA wijst erop dat de gewenste ‘beweging naar voren’, met een actievere raadsman in de voorfase van het proces, niet zonder additionele financiering kan.

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenblad.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Aantjes-Hubers, mw. mr. J.M.: Windt Le Grand Leeuwenburgh te Rotterdam
Abeln, mr. R.F.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Ahlers, mw. mr. F.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Akgül, mw. mr. N.: Damsté advocaten-notarissen te Enschede
Atten, mr. G. van: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Back, mw. mr. S.P. de: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Beek, mw. mr. S.S.M. van: Avia Advocaten te Rotterdam
Berg, mr. A.A. van den: Westland Partners Notarissen en Advocaten te Naaldwijk
Berruezo, mw. mr. M.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Beurden, mw. mr. M.C.H.M. van: Van Uitert & Quist Advocaten te Waalwijk
Birnie, mw. mr. L.F.: DVLP advocaten te Amsterdam
Bitter, mr. D.C.: RPH Advocaten te Geleen
Blom, mw. mr. B.: Mulders Blom advocaten & scheidingsmediation te Purmerend
Bobbert, mw. mr. N.E.: AMS Advocaten te Amsterdam
Boer, mr. C.R.N. de: Keulers & Partners Advocaten te Beek lb
Boon, mw. mr. E.C.: William Schrikker Groep te Amsterdam
Boorder, mr. S.P. de: Haagstate Advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Braeken, mr. B.J.H.: bureau Brandeis te Amsterdam
Brans, mw. mr. E.H.M.: Keulers & Partners Advocaten te Beek lb
Breda, mw. mr. B.C. van: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
Brouwer, mw. mr. F.R.: bureau Brandeis te Amsterdam
Brouwer, mw. mr. J.M.M.: Van Rooijen Advocaten te Rotterdam
Bruggen-Nijburg, mw. mr. K.M.W.A. van der: Ysquare B.V. te Amsterdam
Brüne, mr. T.O.: Simmons & Simmons LLP te Londen
Bulthuis, mr. H.I.: DAAN Advocatuur B.V. te Arnhem
Cools, mw. mr. M.J.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
Cox, mw. mr. L.L.A.: Acta Advocaten te Nijmegen
Dalen, mr. F.P. van: Greveling, Pots & Dijkema Advocaten te Leeuwarden
Delescen, mw. mr. H.C.A.: Advocatenkantoor Blenheim te Amsterdam
Dijkman, mw. mr. M.H.L. van: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam
Dil, mr. R.J.A.: CMS te Amsterdam
Doorn, mw. mr. D. van: FNV Advocaten te Utrecht
Doornbos, mr. M.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Duinen, mw. mr. A.S. van: Legalloyd Advocaten te Amsterdam
Duineveld, mr. W.A.A.M.: Tanger Advocaten te Alkmaar
Egmond, mw. mr. W. van: Hermens Van Spanje Advocaten te Naarden
Eijndhoven, mr. C.M.G.M. van: reijnders advocaten te Eindhoven
El Ajjouri, mw. mr. I.: Snijders Advocaten BV te 's-Hertogenbosch
Ende, mr. M.C. van den: Minerva Advocaten te Rotterdam
Engwirda, mw. mr. E.G.: Boogert & Haring Advocaten te Amsterdam
Fabius, mr. D.G.J.: VanEps Kunneman Van Doorne te Curaçao
Gans, mw. mr. N.J.: Allen & Overy LLP te Londen
Geesink, mr. T.M.: Allen & Overy LLP te Londen
Gerritsma, mr. J.J.: KienhuisHoving advocaten en notarissen te Enschede
Geuns, mr. E.D. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Giltay Veth, mr. D.W.: FrankfortSluis Advocaten te Haarlem
Goffau, mr. J.C. de: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Graaf- de Waard, mw. mr. H. de: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Groot, mr. S.P. de: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Haarman, mw. mr. L.A.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Haarman, mw. mr. M.M.H.: Dirkzwager legal & tax te Arnhem
Hansen, mr. R.H.: Linklaters LLP te Amsterdam
Haterd, mw. mr. V.A.L. van de: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Henselijn-Bosker, mw.

'KENNIS OVER PAARDEN, HUN GEZONDHEID EN DE SPORT'

Marieke Jansen (50) is recentelijk toegetreden tot Willems Advocaten & Rechtsanwälte in Amsterdam en Düsseldorf. Daarvoor had zij een eigen litigationkantoor waarmee zij een hippische praktijk voerde. 'Het hippisch recht omvat alle rechtsgebieden betreffende paarden. Toen ik met dat vak begon, kwam ik uit de procespraktijk van NautaDutilh en waren er nauwelijks hippisch advocaten. Deze niche vereist specialistische kennis over paarden, hun gezondheid en de sport. Ik kreeg de kans dit onder te brengen in een internationale setting. Willems is een commercieel kantoor dat zich bezighoudt met grensoverschrijdende transacties. Ik vind dit een inspirerende werkomgeving om mijn praktijk verder uit te bouwen.'

mr. Q.M.F.: The Law Factor te Hilversum
Hoef, mw. mr. F. van de: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Hoog, mr. A.L. Op 't: Van der Steenhoven advocaten N.V. te Amsterdam
Hoogendijk, mw. mr. E.C.: De Koning Vergouwen Advocaten te Amsterdam
Horsch, mr. M.H.A.: Weening
Janssen, mr. H.C.E.P.J.: DVAN Advocaten te Utrecht
Jelsma, mw. mr. K.A.: Beer advocaten te Amsterdam
Jonge, mw. mr. A.H.M. de: Arag Den Haag te 's-Gravenhage
Jusic, mr. Z.: DAF Trucks N.V. te Eindhoven
Kamphuis, mr. R.: Acta Advocaten te Nijmegen
Karem, mw. mr. S.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Kuizenga, mr. R.: Groen Caubo Montessori Advocaten te Almere
Leeman, mr. J.A.J.: Minerva Advocaten te Rotterdam
Leeuwen, mr. B.A.S. van: Adank & Klostermann Advocaten te Utrecht
Leeuwen, mr. S.J. van: HVG Law LLP te
Mewa, mr. S.V.: FTW Advocaten te Koog aan de Zaan
Mil, mw. mr. C.M.M. van: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Mohabir, mw. mr. A.C.: Diekstra Van der Laan Advocaten te Leiden
Mok, mr. M.M.: Meerburg & Mok advocaten & mediators te Groningen
Ochten, mr. M.W.
Prudon, mr. G.R.E.: Van Poppel Croonen Van Dijk Advocaten BV te Utrecht
Quik, mw. mr. J.J.: Good Law B.V. te Ouderkerk aan de Amstel
Quispel-Kooy, mw. mr. M.: VQ Advocaten te Oud-Beijerland
Riemslag, mw. mr. A.J.E.: Centrum Advocaten te Almelo
Ripken, mr. K.:

'WERKEN OP TOPNIVEAU EN SPORTAMBITIES COMBINEREN'

Lars Møller (58) is deze zomer Lumen Lawyers in Leiden begonnen. Møller komt van Wladimiroff Advocaten. 'Het viel mij al geruime tijd op dat er een beweging gaande was in de manier waarop vorm werd gegeven aan werk en dienstverlening. Kijk naar Airbnb, Uber en de manier waarop dit soort bedrijven omgaan met oude markten en arbeidsverhoudingen. De advocatuur leek maar beperkt mee te gaan in deze ontwikkeling, terwijl veel van mijn cliënten dit wel deden. Het huidige systeem – de 'rat race' naar de top met werkweken van 80 uur – staat op springen. Lumen Lawyers biedt bijstand rondom witteboordencriminaliteit en preventie daarvan via advisering op het gebied van compliance en integriteit. Een boeiend rechtsgebied, omdat het naast juridische aspecten ook elementen bevat van verschillende gedragswetenschappen en organisatiekunde.'

Strafrechtadvocaten te Maastricht
Huizen, mr. P.H.J.G. van: JPR Advocaten te Deventer
Huizen, mr. P.J.P. van: JPR Advocaten te Deventer
Hurne, mr. M.L.A. van: Onyx Advocaten te 's-Hertogenbosch
Hut, mr. D.R.: Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem
Ibrahim, mw. mr. M.: De Metz Advocaten N.V. te Amsterdam
Jacobs, mr. B.E.W.: Dirkzwager legal & tax te Nijmegen
Jansen, mr. J.P.A.: NeXT advocaten te Tilburg
Jansen, mr. M.H.K.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Jansen, mw. mr. M.A.J.: Willems Advocaten & Rechtsanwälte NV te Amsterdam
Vestius Advocaten te Amsterdam
Karpuz, mw. mr. D.: Advocatenkantoor Seegers & Lebouille te Amsterdam
Kerkers, mw. mr. C.P.M.: Holla Poelman Van Leeuwen N.V. te Utrecht
Keybeck, mr. B.: Paulissen Advocatuur te Beek LB
Kilinç, mr. A.: De Zwijger Advocaten te Amsterdam
Klompenhouwer, mw. mr. M.D.: VanEps Kunneman VanDoorne te Willemstad
Kok, mw. mr. M.K.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Kooten, mr. A.J.M. van: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Kras, mr. C.N.M.: SWDV Advocaten te Purmerend
Krop, mw. mr. D.D.: Amsterdam
Legerstee, mw. mr. S.N.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Leij, mw. mr. L. van der: BarentsKrans N.V. te 's-Gravenhage
Linden, mw. mr. J.M.E. van der: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Loozenoord, mw. mr. S. van: Wijn & Stael Advocaten N.V. te Utrecht
Lorié, mr. E.J.M.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
Loth, mr. M.P.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
Meijerink, mw. mr. H.: Schouwenburg Advocaten te Beilen
Meijneke, mw. mr. S.E.M.: de Breij te Amsterdam
Meijssen, mw. mr. M.A.: Scott+Scott Europe B.V. te Amsterdam
van: Bovemij NV te Nijmegen
Oldenburger, mr. M.A.: Van Eps Kunneman Van Doorne te Curaçao
Ooij-Jongejan, mw. mr. L.M. van: Arag Den Haag te 's-Gravenhage
Oosten, mr. K.G.J.B. van: CORP. advocaten te Amsterdam
Peijnenburg, mw. mr. S.N.: Abma Advocaten te Purmerend
Pershad, mw. mr. S.: Arag Den Haag te 's-Gravenhage
Petkovic, mw. mr. S.: Advocatenkantoor Siccama te Amsterdam-Duivendrecht
Platenburg, mw. mr. N.A.M.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Pleiter, mw. mr. H.S.J.: Pleiter Advocatuur te Amsterdam
Potter, mw. mr. F.M.A.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage
Römer, mr. S.J.: Meijers Canatan Advocaten te Amsterdam
Roosmalen, mw. mr. T. van: Linklaters LLP te Amsterdam
Sahin, mw. mr. O.: ASD Advocaten te 's-Gravenhage
Schasfoort, mw. mr. T.L.: Stek te Amsterdam
Schogt, mw. mr. B.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Schutte, mw. mr. E.N.L.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Serrarens, mw. mr. J.J.: Keulers & Partners Advocaten te Beek LB
Smole, mr. D.R.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Spronk, mr. J.J.: Daniels Huisman Advocaten te

Almelo
Steenbakkers, mw. mr. G.A.H.M.: Bres advocaten te Soest
Stolk, mw. mr. N.: EBH Legal B.V. te Delft
Stoové, mr. M.C.C.: Holla Poelman Van Leeuwen N.V. te Utrecht
Stoutenbeek, mw. mr. N.M.: Advocaten Familie- & Erfrecht te Eindhoven
Stratum, mw. mr. C.G.A. van: SmeetsGijbels BV te Rotterdam
Stuurop, mw. mr. M.J.E.: Holla Advocaten te 's-Hertogenbosch
Tamourt, mr. R.: Advocatenkantoor Burgum te Burgum
Telg, mw. mr. T.N.: HVG Law LLP te Rotterdam
Timmermans, mr. T.: Greenberg Traurig, LLP B.V. te 's-Gravenhage
Ven, mw. mr. L.J.V. van de: Beer advocaten te Amsterdam
Visser, mr. A. de: Baerle87 te Amsterdam
Visser, mw. mr. B.T.A.: Abma Advocaten te Purmerend
Vliet, mw. mr. L. van: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Voort, mr. M.G.P.E. van der: Benvalor advocaten. belastingadviseurs te Utrecht
Vuren, mw. mr. H.C. van: SmeetsGijbels BV te Rotterdam
Waal, mr. P.A. van der: De Zwijger Advocaten te Amsterdam
Weisenborn, mw. mr. M.J.: Aalberts Industries N.V. te Utrecht
Amsterdam
Yavuzyigitoglu, mr. M.: Elfi Letselschade Advocaat B.V. te Rotterdam
Zagers, mr. B.W.: Actio Advocaten te Assen
Zijl, mr. M.J.M. van: Kantoor Mr. van Zijl B.V. Advocaten te Tilburg

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

A Advocaten (mw. mr. N.B. Haverhoek te Aalsmeer)
Advocaat Mulder (mw. mr. A. Mulder te Groningen)
Advocaat Postma (mw. mr. B.A.A. Postma te Utrecht)
Advocaat Ruarus B.V. (mr. J. Ruarus te Borne)
Wortelboer te Alkmaar)
Allen & Overy (Thailand) Co., Ltd (mr. G.J. Kappelle te Lumpini, Bangkok)
Arag Den Haag (mw. mr. A.H.M. de Jonge, mw. mr. R.C.M. Klatten, mw. mr. L.M. Ooij-Jongejan en mw. mr. S. Pershad te 's-Gravenhage)
Avia Advocaten (mw. mr. S.S.M. van Beek en mw. mr. N.S. van der Vliet te Rotterdam)
Baker McKenzie Zürich (mw. mr. B. Visser te Zürich, Zwitserland)
Baran Advocatuur (mr. V.G. Baran te Rotterdam)
Bouwman Roodveldt Kapinga strafrechtadvocaten (mr. M.J. Bouwman, mr. T.H. Kapinga en (mr. R.H. Bouwman, mr. M. Jonk, mr. A. Kilinç en mr. P.A. van der Waal te Amsterdam)
Defensa Advocatuur (mw. mr. H. Selçuk te Breda)
Edward Dijxhoorn Advocaat-Mediator (mr. E.E.A. Dijxhoorn te Amersfoort)
Ekker Advocatuur (mr. A.H. Ekker te Amsterdam)
ENVIR Advocaten B.V. (mr. D. Sietses te Leeuwarden)
flipseadvocatuur (mw. mr. M. Flipse te Utrecht)
Goorts & Coppens Advocaten (mr. W.J.C. Balkenende te Eindhoven)
Helden Advocatuur (mr. M.S. Aziz te

'LAAGDREMPELIG EN BENADERBAAR'

Chantal van Mil (37) is onlangs overgestapt van KienhuisHoving in Enschede naar Hekkelman Advocaten in Nijmegen. 'Bij Hekkelman wordt op hoog juridisch niveau gewerkt door een groot team van bevlogen gespecialiseerde advocaten. Met mijn kennis op het gebied van handhaving, het onteigeningsrecht en de Wet voorkeursrecht gemeenten lever ik graag een bijdrage aan dit team. Naast een wetenschappelijke interesse wordt er bij Hekkelman ook heel pragmatisch te werk gegaan. De sfeer op kantoor en de manier van werken zijn laagdrempelig en benaderbaar. Voor de toekomst hoop ik onder meer de onteigeningspraktijk verder uit te kunnen bouwen. Met de nieuwe Aanvullingswet grondeigendom Omgevingswet in aantocht is dat een interessante uitdaging.'

te Amsterdam
Tomo, mw. mr. A.: Van Campen & Partners N.V. te Amsterdam
Türkyilmaz, mr. E.H.: Osborne Clarke N.V. te Amsterdam
Unen, mw. mr. D.V. van: Basell Service Company B.V. te Rotterdam
Valstar, mr. R.C.H.: Vogelaar Bosch Spijer Advocaten te Honselersdijk
Veenman, mr. E.: Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V. te Amsterdam
Veerman, mw. mr. S.R.: SRK Rechtsbijstand
Werd, mw. mr. W.M.H. de: Putters Advocatuur te Gorinchem
Wernsen, mw. mr. M.T.: Versteegh c.s Advocaten te 's-Gravenhage
Witte, mw. mr. K.V.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Alkmaar
Wolbers, mr. P.F.: Haafkes Nijkamp & Van Gurp B.V. te Hengelo OV
Wolde, mr. L.L. ten: Holla Poelman Van Leeuwen N.V. te Utrecht
Wolferen, mr. R.J. van: Van der Kooij Besters Advocaten te
Advocatenkantoor Biesmans (mw. mr. G.L.P. Biesmans te Maastricht)
Advocatenkantoor Ertekin (mw. mr. T. Ertekin te 's-Gravenhage)
Advocatenkantoor Olf Praamstra (mr. O.J. Praamstra te Zoetermeer)
Advocatenkantoor Rembrandtkwartier (mr. E.M. van Hemert te Alkmaar)
Advocatenkantoor Van Oort (mw. mr. C. van Oort te Utrecht)
Advocatenkantoor Wortelboer (mr. R.J.
mw. mr. B. Roodveldt te Zaandam)
Breuer Fiscale Advocatuur (mw. mr. A. Breuer te Alkmaar)
Brusse & Masselink B.V. (mw. mr. A.G. Baan en mw. mr. S.M.S. Grob te Oldenzaal)
CB Legal (mw. mr. C. Blanken te Leiden)
CCL (mr. J.H.B. Crucq te La Codosera, Spanje)
De Hypothekers Associatie B.V. (mw. mr. S. Ort te Capelle aan den IJssel)
De Klerk advocatuur (mw. mr. S.Y. de Klerk te 's-Gravenhage)
De Zwijger Advocaten 's-Gravenhage)
Holla Poelman Van Leeuwen N.V. (mw. mr. C.P.M. Kerkers, mw. mr. J.V. Maduro, mr. M.C.C. Stoové en mr. L.L. ten Wolde te Utrecht)
Inge Hidding Advocaat (mw. mr. I.M. Hidding te Diever)
IQ Advocatuur (mr. S.M.J. Iqbal te Rotterdam)
Jagesar Advocatuur (mw. mr. R.G. Jagesar te 's-Gravenhage)
Jan Spanjaard Advocatuur B.V. (mr. J.H.M. Spanjaard te Nieuwkoop)

Jurust (mw. mr. M.L. Veenstra te Naarden)
Kaya Advocatuur (mr. B. Kaya te Eindhoven)
KB Legal B.V. (mw. mr. C.G.K. Besançon te Bel air, Sint Maarten)
Keizer & Kroon (mr. Y.A. van Bijsterveld te Rotterdam)
Koda Legal (mr. A.M.R. Khodabaks te Amsterdam)
Kolder Vorsselman Advocaten (mr. A. Kolder te Groningen)
Kragten Advocatuur (mr. M.J. Kragten te Hoogeveen)
KWPS B.V. (mw. mr. W.C.M. Broersma te Amsterdam)
Lumen Lawyers B.V. (mr. L.H.E. Møller te Leiden)
Manniesing Advocatuur (mr. A.K.S.R. Manniesing te Almere)
MI Stadsadvocaat Overheidsrecht (mr. M. Ichoh te Almelo)
mr. drs. J. van Oppen, advocaat (mw. mr. J. van Oppen te Amsterdam)
Mr. T.E. Deurvorst PhD, advocaat (mw. mr. T.E. Deurvorst te Amsterdam)
Much Advocatuur (mr. O.J. Much te Rotterdam)
Mulders Blom advocaten & scheidingsmediation (mw. mr. B. Blom en mw. mr. L.A. Mulders te Purmerend)
Onyx Advocaten (mr. M.A.J. Emonds en mr. M.L.A. van Hurne te 's-Hertogenbosch)
Rammeloo Advocatuur B.V. (mw. mr. L.H. Rammeloo te Amsterdam)
RC&Legal (mw. mr. M.R. Hosemann te Amsterdam)
Reed Smith LLP (mr. A.A. Ahmad te Dubai, Verenigde Arabische Emiraten)
REMONDIS Nederland (mw. mr. K.C.J. Gerritsen te Lichtenvoorde)
Resolución (mr. O.J.D.M.L. Jansen te Washington, Verenigde Staten)
Sabine Breuls Advocatuur & Mediation (mw. mr. H.M.A. Breuls te Dalfsen)
Scott+Scott Europe B.V. (mr. D.F. Berkhout, mw. mr. M.A. Meijssen en mr. S. Tuinenga te Amsterdam)
Snoeker Advocatuur (mr. P.W. Snoeker te Amsterdam)
SRK Rechtsbijstand B.V. (mw. mr. S.P. de Back, mw. mr. D. van den Bergh-Beck, mw. mr. M. Berruezo, mw. mr. H. de Graaf- de Waard, mr. S.P. de Groot, mw. mr. M.K. Kok, mr. A.J.M. van Kooten, mr. E.J.M. Lorié en mw. mr. S.R. Veerman te 's-Gravenhage)
Stevens Advocatuur t.h.o.d.n. Work Legal (mw. mr. M. Stevens te Zeist)
Stichting Achmea Rechtsbijstand - Vestiging Apeldoorn (mw. mr. C. Uluman te Apeldoorn)
Stichting Dutch&Detained (mw. mr. V.W. Goudswaard te Amsterdam)
Ter Brake Advocatuur en Mediation (mw. mr. M. ter Brake te Enschede)
Textkernel B.V. (mw. mr. M.M. Vloedbeld te Amsterdam)
Van Niel Legal (mr. A.J. van Niel te Zwaag)
Van Veenendaal Advocatuur (mw. mr. C.C. van Veenendaal te 's-Hertogenbosch)
vDijk Vié Laurier Advocaten (mw. mr. S.J.M. Laurier en mw. mr. M.M. Vié te 's-Gravenhage)
Veltman Advocatuur (mr. J.D. Veltman te Enschede)
VOI advocaten B.V. (mr. I. Leenders, mr. A.V. Reijnen en mr. C.V. van der Voort te Breda)
WaszinkLegal (mr. A.C. Waszink te Eerbeek)
White & Case LLP (mr. A.W.F. Schoorl te Dubai, Verenigde Arabische Emiraten)
Wout Morra (mr. W.J. Morra te Amsterdam)
Yavuzyigitoglu Advocatuur (mr. M. Yavuzyigitoglu te Rotterdam)
Zurich Insurance plc (mw. mr. I. Ghazarian en mr. T.Y.G. Lee te 's-Gravenhage)

UIT DE PRAKTIJK

Aarsen, mw. mr. H.M. van, Maastricht (15-07-2019)
Achbab, mw. mr. A., Amsterdam (01-08-2019)
Alkemade, mr. W.J.B.M., Nijmegen (01-08-2019)
Alting-Landa, mw. mr. F.S., Goes (30-06-2019)
Aukema, mr. M., Leiden (30-06-2019)
Berg, mr. G.F. van den, 's-Hertogenbosch (01-07-2019)
Berkel, mw. mr. B.J. van, 's-Hertogenbosch (01-07-2019)
Bischoff-Derks, mw. mr. M.E., Geleen (04-08-2019)
Bliek, mr. J.L.L. van den, Utrecht (30-07-2019)
Blom, mw. mr. J.A.H., Amsterdam (01-07-2019)
Blotwijk, mr. M.J., Hilversum (02-07-2019)
Boer, mw. mr. I.J. de, Zeist (01-08-2019)
Boi, mr. P., Amsterdam (01-07-2019)
Bootsma, mr. B.P.A., Amsterdam (08-06-2019)
Bouayad, mw. mr. N., 's-Gravenhage (01-07-2019)
Bruijn, mr. J.E.A.M. de, Amsterdam (18-07-2019)
Bruijn, mw. mr. F.E. de, 's-Gravenhage (24-06-2019)
Buise, mr. G.P., Rotterdam (01-08-2019)
Burgers, mr. V.A., Utrecht (30-06-2019)
Burgt, mw. mr. J. van de, Rijswijk zh (01-07-2019)
Daalderop, mw. mr. A., Rotterdam (19-06-2019)
Dekkers, mw. mr. L.C.J., Amsterdam (11-07-2019)
Dellaert, mw. mr. A.M.H., Zoetermeer (12-07-2019)
Deutz, mw. mr. K.F., Amsterdam (12-06-2019)
Does de Willebois,

'HET WAS EEN VRIJ SPONTAAN BESLUIT'

Mirjam Klompenhouwer (32) begon recentelijk als litigationadvocaat bij VanEps Kunneman VanDoorne op Curaçao. Daarvoor werkte ze bij BASE Advocaten in Rotterdam. 'Het was een vrij spontaan besluit. Toen mijn vriend en ik de vacatures zagen, kwam er een "het is nu of nooit-gevoel" naar boven. De tropische omgeving maakt dat je 's avonds en in het weekend makkelijk kunt ontspannen en het vakantiegevoel is nooit ver weg. Met name de nationale zaken kennen hier een extra dimensie. Het is een klein eiland waardoor juridische vraagstukken sneller politiek geladen zijn, of gaan over onderwerpen die (directe) invloed hebben op een groot deel van de bevolking en daardoor maatschappelijk relevant zijn.'

mr. C.J.O.M. van der, Amsterdam (01-08-2019)
Douma, mr. S.J., Rotterdam (15-07-2019)
Duijsters, mr. H.M.G., Maastricht (15-06-2019)
Duk, mr. R.A.A., 's-Gravenhage (25-07-2019)
Durdu, mw. mr. F., Rotterdam (01-07-2019)
Esseveldt, mr. P.F. van, Utrecht (01-07-2019)
Faber, mw. mr. L.C., Heerde (01-07-2019)
Funnekotter, mr. R., 's-Gravenhage (22-07-2019)
Geerdink, mr. D.G., Oldenzaal (01-08-2019)
Gerritsen, mw. mr. R.S., Eindhoven (09-06-2019)
Grablowitz, mr. M.R., Rotterdam (30-06-2019)
Groot, mw. mr. E. de, Haarlem (01-08-2019)
Gunter, mw. mr. M., Amsterdam (28-06-2019)
Harten, mw. mr. S.I. van, 's-Gravenhage (09-07-2019)
Heltzel, mw. mr. M.L.M.N., Amsterdam (09-06-2019)
Hesselink, mw. mr. I.S.H., Amsterdam (21-06-2019)
Hissink, mw. mr. M., Doetinchem (01-08-2019)
Hoelen, mw. mr. M.M., Leeuwarden (01-08-2019)
Hoff, mr. G.L. van 't, 's-Gravenhage (01-08-2019)
Hollander, mr. L.T. den, Zwolle (01-08-2019)
Hoogenberg, mw. mr. S.I., Amsterdam (05-06-2019)
Hoogenkamp, mw. mr. E.C.J., 's-Gravenhage (01-08-2019)
Hopstaken, mw. mr. S., Rotterdam (30-06-2019)
Jacobs, mw. mr. V.V., Rotterdam (01-08-2019)
Janssen, mw. mr. A.R.S., Doetinchem (01-08-2019)
Jim, mw. mr. J.F., Rotterdam (01-08-2019)
Jolink, mw. mr. M.J.G., Voorthuizen (01-07-2019)
Jong, mw. mr. N.R. de, Amsterdam (01-08-2019)
Jonkers, mw. mr. I., 's-Gravenhage (01-08-2019)
Kan, mr. K.T., Rotterdam (11-07-2019)
Kasteleijn, mr. L.W., Amsterdam (02-07-2019)
Kemseke, mw. mr. E.M.R. van, Terneuzen (16-07-2019)
Kiers, mw. mr. M.E., Amsterdam (11-07-2019)
Kliebisch, mr. T.A.L., Amsterdam (07-06-2019)
Knaapen, mr. F.F., Amersfoort (01-08-2019)
Knook, mw. mr. K., 's-Hertogenbosch (01-08-2019)
Kocken, mr. A.G.M., Uden (10-07-2019)
Koevoets, mw. mr. I.M.P., Zandvoort (01-07-2019)
Köiter, mw. mr. S., Utrecht (25-07-2019)
Koopman, mr. R.E., 's-Hertogenbosch (01-07-2019)
Kroondijk, mr. M., Rotterdam (07-06-2019)
Kruijswijk, mw. mr. I.B.F., Amsterdam (29-07-2019)
Kuipers-Mellema, mw. mr. J., Leeuwarden (16-07-2019)
Kuit, mr. V.W.J.M., Amsterdam (30-06-2019)
Lee, mr. T.R. van der, Amsterdam (01-07-2019)
Leenders, mr. W.J., Amsterdam (30-07-2019)
Ligterink, mw. mr. P.J., Amsterdam (30-06-2019)
Lommen, mr. M.C.J., Amsterdam (01-08-2019)
Lorjé, mr. N., Amsterdam (11-06-2019)
Meeusen, mr. S.A.M., Utrecht (06-07-2019)
Meijers, mr. P.I., Utrecht (01-07-2019)
Morang, mw. mr. F.R., Rotterdam (18-06-2019)
Mulder-Schapendonk, mw. mr. S., Eindhoven (04-07-2019)
Muurmans, mr. B.W.A., Maastricht (16-07-2019)
Nan, mr. W.R.M., Amsterdam (01-07-2019)
Ongenae, mr. L.A.A., Paterswolde (01-07-2019)
Oosterom, mw. mr. A.R., Amsterdam (09-07-2019)
Ouden, mw. mr. L. den, Rotterdam (01-08-2019)
Ouwendijk, mr. P.C., Rotterdam (12-06-2019)
Paulus, mw. mr. L.G.T., Sittard (01-07-2019)
Peeters, mr. T.L.H., Kralendijk (02-08-2019)
Plasmans-Noesen, mw. mr. N.A.D., Eindhoven (04-07-2019)
Rens, mw. mr. M.A.H. van, Amsterdam (01-08-2019)
Riet, mw. mr. M.C.E. de, Grubbenvorst (01-07-2019)
Roels, mr. J.G.M., Zeist (01-08-2019)
Rooij, mr. A. de, Zoetermeer (01-07-2019)
Roos, mw. mr. A.D., 's-Hertogenbosch (01-07-2019)
Sandee, mr. F.J., 's-Gravenhage (30-06-2019)
Schaink, mw. mr. M.P.L., Amsterdam (17-06-2019)
Schalkwijk, mw. mr. S.E., 's-Gravenhage (15-07-2019)
Schipper, mw. mr. S.H., Zeist (01-08-2019)
Schneider, mw. mr. M.A., 's-Gravenhage (07-06-2019)
Schreinemacher, mw. mr. E.N.A.J., 's-Gravenhage (27-07-2019)
Schuur, mr. O.G., Rotterdam (01-07-2019)
Sijben, mw. mr. R., Amsterdam (01-08-2019)
Sjoerts, mw. mr. M.J., Coevorden (13-06-2019)
Smallenbroek, mr. J.F., Zwolle (01-08-2019)
Smeets, mw. mr. M.J.J., Roermond (15-06-2019)
Smits, mw. mr. P.A.A., Uden (28-06-2019)
Snoo, mw. mr. J.A. de, Amsterdam (01-07-2019)
Spigt, mw. mr. I.S., Amsterdam (01-08-2019)
Stockmann, mr. H.T.L., Amersfoort (01-08-2019)
Straathof, mw. mr. M.J.E., Amsterdam (31-07-2019)
Struik, mr. H., Utrecht (10-07-2019)
Surber, mr. N.J., 's-Gravenhage (01-08-2019)
Tholhuijsen, mr. J., Amsterdam (01-08-2019)
Timmermans, mw. mr. S.M.L., Amsterdam (27-06-2019)
Togt, mr. B.P. van der, Drachten (30-06-2019)
Tol, mw. mr. M. van, Amsterdam (31-07-2019)
Uchelen, mw. mr. W.J.N. van, Utrecht (02-07-2019)
Veen, mr. E. van der, Leiden (01-08-2019)
Vegt, mr. A.J.G., Rotterdam (01-08-2019)
Vegter, mr. J.H., Utrecht (01-07-2019)
Velden, mr. M. van der, Amsterdam (01-07-2019)
Veldhoen, mr. F., Melbourne (07-06-2019)
Verberne, mw. mr. V.C.M., Amsterdam (01-07-2019)
Verwijs, mr. P.M., Amsterdam (12-07-2019)
Vis, mw. mr. A.R., Rotterdam (31-07-2019)
Voorberg, mw. mr. I.E., Alkmaar (08-07-2019)
Vos, mr. J.A.A., Ravenstein (11-07-2019)
Vos, mw. mr. A.B., Amsterdam (01-08-2019)
Wegener Sleeswijk, mr. C., Amsterdam (01-07-2019)
Wegener-Belinfante, mw. mr. T.M.J., Amsterdam (01-08-2019)
Weijs, mw. mr. H.W. de, Arnhem (01-08-2019)
Wierik, mw. mr. D. te, Arnhem (01-07-2019)
Witte, mr. M.J. de, Amersfoort (05-06-2019)
Wouwe, mr. M. van, Rotterdam (30-06-2019)
Zaunbrecher-Boschloo, mw. mr. E.E., Nieuwegein (14-07-2019)
Zee, mr. C.W. van der, Amsterdam (01-07-2019)
Zuuk, mr. B.Y. van, Amsterdam (23-07-2019)
Zweers-te Raaij, mw. mr. T.G., Zwolle (01-08-2019)

OVERLEDEN

Born, mw. mr. J.Ph. van den, Rotterdam (02-01-2019)
Meulen, mr. H.J. ter, Roermond (22-03-2019)
Seedorf-Monpellier, mw. mr. V.R.G., 's-Gravenhage (02-06-2019)

VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae en Robert Sanders.

CORRESPONDENTIE MET WEDERPARTIJ

- Raad van discipline Amsterdam 7 januari 2019, zaak nr. 18-453/A/A, ECLI:NL:TADRARL:2019:7.
- Gedragsregels 18, 30 (oud).
- (On)geoorloofde druk, aanzegging aan wederpartij.

Mr. X heeft aan (onder anderen) klager een brief gestuurd met daarin beschuldigingen jegens klager. In die brief staat onder andere dat de cliënten van mr. X strafrechtelijke aangifte zullen doen tegen klager. Mr. X heeft ook geschreven dat klager vijf dagen de tijd krijgt om te reageren op de brief, voordat zijn cliënten over zullen gaan tot het doen van strafrechtelijke aangifte. Op dezelfde dag heeft mr. X aan de gemachtigde van klager een afschrift van de brief per e-mail gestuurd. De klacht houdt, voor zover van belang, in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat hij (a) als pressiemiddel heeft gedreigd met een strafrechtelijke aangifte tegen klager zonder de basis daarvan te specificeren en zonder de aannames waarop de aangifte zou zijn gebaseerd te onderbouwen en (b) (de brief met) dat dreigement rechtstreeks aan klager heeft gericht terwijl mr. X wist dat een gemachtigde de belangen van (onder anderen) klager behartigde.
De raad stelt voorop dat een advocaat een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënten te behartigen op een wijze die hem passend voorkomt. Deze vrijheid mag niet ten gunste van een tegenpartij worden beknot, tenzij diens belangen nodeloos en op ontoelaatbare wijze worden geschaad. In het licht van deze maatstaf is de raad van oordeel dat het mr. X vrijstond in de gegeven omstandigheden de beschuldigingen te uiten jegens klager op de wijze waarop hij dat heeft gedaan.
Het aankondigen van een strafrechtelijke aangifte is op zichzelf niet tuchtrechtelijk verwijtbaar. Mr. X heeft betwist dat de aankondiging van een strafrechtelijke aangifte was bedoeld als pressiemiddel en dit is de raad ook niet gebleken, aangezien in de brief de strafrechtelijke aangifte niet afhankelijk is gesteld van een doen of laten van klager. Klachtonderdeel (a) is ongegrond.
Ten aanzien van klachtonderdeel (b) stelt mr. X dat hij zich op grond van Gedragsregel 18 lid 2 (oud) wel rechtstreeks tot de wederpartij mocht richten, omdat de in de brief vervatte sommatie aan klager om de gevolgen van zijn handelen ongedaan te maken, kwalificeert als een aanzegging met rechtsgevolg.
De raad overweegt echter dat een advocaat niet de vrijheid toekomt om rechtstreeks een aanzegging aan de wederpartij te doen alleen omdat hij dit nuttig of nodig acht. Er moet sprake zijn van een rechtens aanvaardbare reden om de aanzegging niet aan de advocaat te doen, bijvoorbeeld omdat het beoogde rechtsgevolg anders niet kan worden bewerkstelligd.
Gesteld noch gebleken is dat het beoogde rechtsgevolg van de in de brief vervatte aanzegging niet had kunnen worden bewerkstelligd als deze aan de advocaat van klager was gedaan. Van een andere rechtens aanvaarbare reden om de aanzegging niet aan de advocaat te doen is de raad niet gebleken. Klachtonderdeel (b) is gegrond. De specifieke omstandigheden van het geval brengen de raad echter tot het oordeel dat geen maatregel behoeft te worden opgelegd.

ONGEPAST RECLAME MAKEN

- Hof van discipline 21 december 2018, zaak nr. 180167D, ECLI:NL:TAHVD:2018:221.
- Gedragsregels 1, 10, 30, 31 (oud).
- Vrijheid van meningsuiting, onjuiste feiten, onnodig grievend, ongepaste reclame.

Mr. X is in december 2017 geschorst in de uitoefening van de praktijk. De deken heeft mr. X in diezelfde maand geïnformeerd over de aan de schorsing verbonden voorwaarden en verplichtingen. De schorsing trad op 8 januari 2018 in werking.
Op 5 januari 2018 wordt mr. X geciteerd op website Y in reactie op een bericht dat hij is geschorst in de uitoefening van zijn praktijk. Dit citaat bevat onder andere de volgende zinnen: ‘Ik heb mijn bedenkingen bij de opgelegde sanctie’ en ‘Ik ben dan misschien door mijn beroepsorganisatie bestraft, maar mijn cliënte won de zaak en zij is tevreden!’ Voorts bevat het citaat verschillende details van de zaak die heeft geleid tot de schorsing van mr. X. Op 16 januari 2018 is op website Y de verklaring van mr. X genuanceerd.
De klacht houdt, voor zover van belang, in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat hij door zijn verklaring op website Y niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt dan wel het vertrouwen in de advocatuur of in zijn eigen beroepsuitoefening heeft geschaad. De raad acht, onder meer, deze klacht gegrond en legt een schorsing van vier weken op. Mr. X gaat in hoger beroep.

Het hof stelt bij de beoordeling van dit bezwaar de vrijheid van meningsuiting voorop. Deze vrijheid geldt ook voor advocaten, zij het dat de bijzondere aard van het beroep van advocaat wel meebrengt dat hun optreden in het openbaar discreet, eerlijk en waardig dient te zijn.
Deze vrijheid brengt mee dat een advocaat zich ook afkeurend moet kunnen uitlaten over een rechterlijke uitspraak, met dien verstande dat de daarbij gebruikte bewoordingen hun begrenzing vinden in de betamelijkheid. Gelet op deze vrijheid van meningsuiting oordeelt het hof dat de uitlating van mr. X 'Ik heb mijn bedenkingen bij de opgelegde sanctie' in samenhang met de daaropvolgende tekst niet zonder meer onbetamelijk is. Mr. X heeft desalniettemin gehandeld in strijd met artikel 46 van de Advocatenwet, omdat hij op website Y feiten heeft verdraaid en onjuist weergegeven. Bovendien heeft hij daardoor onnodig grievend gehandeld jegens de klager in de betreffende tuchtrechtprocedure. Tot slot heeft mr. X via de betreffende verklaring op een ongepaste manier reclame voor zichzelf gemaakt als een advocaat die bereid is voor een cliënt de regels van zijn beroepsgroep te overtreden – met het risico een onvoorwaardelijke schorsing opgelegd te krijgen – als dat leidt tot het winnen van een zaak. Dat is onprofessioneel gedrag dat een behoorlijk advocaat niet betaamt en mr. X heeft hierdoor het vertrouwen in de advocatuur beschaamd. Dit staat los van de vrijheid van meningsuiting. De grief van mr. X faalt.
Hoewel mr. X het vertrouwen in de advocatuur heeft geschaad, wenst het hof het reeds door mr. X aangevangen verbetertraject niet te doorkruisen. Het hof houdt daarom het opleggen van een maatregel aan in afwachting van een tussentijdse evaluatie van de vorderingen van mr. X in het verbetertraject.

OPEENSTAPELING VAN BESCHULDIGINGEN

- Raad van discipline Amsterdam 19 april 2019, zaak nr. 18-959/A/A, ECLI:NL:TADRARL:2019:91.
- Artikel 10a lid 1 sub b Advocatenwet, Gedragsregels 2 lid 2, 8, 14 (nieuw).
- Onjuiste informatie, belangenbehartiging.

Mr. X staat vennootschap A bij in een door klager tegen A aangespannen enquêteprocedure. In het verweerschrift zijdens A wordt klager onder meer beschuldigd van valsheid in geschrifte, diefstal en verduistering. Een medewerkster van mr. X heeft namens A bij de politie aangifte gedaan van verduistering, oplichting en fraude tegen klager.
De politie heeft A bericht geen onderzoek in te stellen naar de door A opgegeven strafbare feiten, omdat er ofwel geen sprake is van het plegen van een strafbaar feit, ofwel omdat de aangeleverde stukken volstrekt onvoldoende zijn om een onderzoek te starten.
De klacht houdt, voor zover relevant, in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat (a) het door mr. X ingediende verweerschrift een opeenstapeling van volstrekt onterechte beschuldigingen aan het adres van klager bevat en (b) mr. X onterecht een strafrechtelijke aangifte tegen klager heeft gedaan. Klager stelt dat de beschuldigingen van mr. X in het verweerschrift neerkomen op smaad en laster jegens hem.
De raad stelt voorop dat aan de advocaat een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op een wijze die hem passend voorkomt. Deze vrijheid mag niet ten gunste van een tegenpartij worden beknot, tenzij diens belangen nodeloos en op ontoelaatbare wijze worden geschaad. Bij het uiten van beschuldigingen zoals in het verweerschrift vervat, mag van een advocaat worden verwacht dat hij zich er van tevoren van vergewist dat hier voldoende grond voor bestaat. Mr. X had terughoudend behoren te zijn met het presenteren van dergelijke beschuldigingen als vaststaand feit. Mr. X kan zich niet verschuilen achter zijn cliënten, aangezien hij de verdenkingen van cliënten in het verweerschrift zonder voldoende afstand en voldoende voorbehouden als feiten heeft gepresenteerd.
Mr. X heeft daarmee jegens klager onbetamelijk en niet professioneel gehandeld, waardoor klager oneevenredig in zijn belangen is geschaad. Klachtonderdeel (a) is gegrond.
De advocaat dient de belangen van zijn cliënt steeds optimaal te behartigen. Dat betekent dat als – naar inschatting van de advocaat of diens cliënt – in het belang van de zaak een aangifte gewenst is, het de advocaat in beginsel vrijstaat om, binnen de hiervoor genoemde grote mate van handelingsvrijheid, die aangifte te doen. Onvoldoende feiten en omstandigheden zijn gesteld of gebleken die blijk geven van een overschrijding van de grenzen van die vrijheid. Klachtonderdeel (b) is ongegrond.
Waarschuwing.

TEN SLOTTE

FEITEN EN FABELS OVER HET VERSCHONINGS-RECHT

DOOR / JOHAN RIJLAARSDAM
ALGEMEEN DEKEN NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Vlak voor de zomer verschenen in de media artikelen over de (veronderstelde) reikwijdte van het verschoningsrecht van advocaten. Collega AR-lid Petra van Kampen schreef hierover al een blog. Het is niet voor het eerst dat dit onderwerp in de belangstelling staat. Vanuit de hoek van de (fiscale) opsporing is meer dan eens gepleit voor een stevige inperking van dit recht.
Vooralsnog heeft de wetgever aan dergelijke oproepen vanuit de opsporingspraktijk geen gehoor gegeven. Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft het belang van het behoud en de bescherming van de vertrouwelijkheid in de plannen rondom de modernisering van het Wetboek van Strafvordering zelfs expliciet benadrukt. De staatssecretaris van Financiën heeft bij de implementatie van de zogeheten DAC6-richtlijn het wettelijk verschoningsrecht intact gelaten. Een belangrijk beginsel in onze rechtsstaat is daarmee tot dusver gerespecteerd.
Uit enkele van de eerdergenoemde publicaties en de reacties daarop blijkt echter dat in de praktijk nog altijd de nodige onduidelijkheden en misvattingen bestaan over de aard en omvang van het verschoningsrecht. Reden voor de NOvA om alle uitgangspunten weer eens op een rij te zetten en onwaarheden en halve waarheden naar het rijk der fabelen te verwijzen.
Dat doen wij deze week om te beginnen in een brief aan de Tweede Kamer. Doel hiervan is te zorgen dat het debat, binnen de Kamer maar ook daarbuiten, op grond van de feiten wordt gevoerd. In de brief gaan wij in op de vraag waarom het verschoningsrecht zo'n belangrijk goed is, wat er wel en wat er niet onder valt en wie dat beoordeelt.
Om maar vast een voorschot te nemen op het laatste: de afweging of het verschoningsrecht van toepassing is, is in elk geval níét aan de opsporing. Te vaak lees en hoor ik dat de opsporing 'last heeft' van het verschoningsrecht van advocaten. Dat zal best zo zijn, maar dat betekent nog niet dat het verschoningsrecht *dus* moet worden ingeperkt, of dat de opsporing zélf bepaalt of het van toepassing is. Daarmee zou het rechtsstatelijke belang van het recht op vertrouwelijkheid en een – in het belang van de rechtzoekende – goed functionerende advocatuur volledig worden miskend. Of in een concrete situatie het verschoningsrecht van toepassing is, bepaalt een advocaat in de eerste plaats zelf en indien nodig is het laatste woord aan de rechter.
Dit najaar gaat de NOvA hierover opnieuw het gesprek aan met het Openbaar Ministerie. We zullen de staande magistratuur ook dan weer wijzen op haar verplichtingen om de vertrouwelijkheid van communicatie tussen advocaat en cliënt te respecteren. Feit is dat dit in de praktijk van de opsporing nu namelijk onvoldoende gebeurt, en dat is zeer verontrustend.
Werk aan de winkel.

Bewijsbeslag leggen

op documenten, boekhouding, social media of e-mail ex. art. 843a of 1019Rv?

Digitaal Bewijsbeslag

De wereld digitaliseert steeds verder. Servers 'in the cloud', smartphones, social media, office 365 en encryptie, het zijn zomaar wat kreten waar u in de bewijsbeslagpraktijk mee te maken krijgt. Waar voorheen ordners in beslag werden genomen, moet nu eerst toegang tot een PC of server worden verkregen en data worden ontsloten.
Sinds de invoering van de Handhavingsrichtlijn betreffende intellectuele-eigendomsrechten in 2007 is DigiJuris dè IT-specialist de partij voor het leggen van bewijsbeslag. En zeker als dit geen dagelijkse kost is, is een ervaren IT-partner wenselijk.

Bewaring

In het verlengde van de beslagpraktijk treedt DigiJuris op als gerechtelijk bewaarder van in beslag genomen data. Data wordt in een beveiligde omgeving op de juiste wijze bewaard. Hierdoor blijft de leesbaarheid van data gewaarborgd.

Daarom DigiJuris:

- Jarenlange ervaring
- Teksten voor een werkbaar verzoekschrift in Word beschikbaar
- Uitsluitend gericht op digitaal beslag
- Dubbelzijdig scannen van grote hoeveelheden papieren informatie
- Goede technische- en procesmatige ondersteuning
- De juiste (digitale) input voor een goed proces verbaal

Digi Juris

DigiJuris B.V. | Wiekenweg 54A | 3815KL Amersfoort | Tel: +31 88 00 78 200

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

ADVOCATUUR IS TOPSPORT. HAAL HET BESTE UIT JEZELF!

PRAKTIJKGERICHTE CURSUSSEN WAAR U ÉCHT EEN BETERE ADVOCAAT VAN WORDT.

Een greep uit ons aanbod:

Praktisch procederen in het familierecht
mr. Annette van Riemsdijk
Amsterdam & Rotterdam
5 PO-punten
Prijs: 449

Tips, tricks en actualiteiten strafrecht
mr. Jan Vlug
Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Zwolle, Den Bosch
4 PO-punten
Prijs: 349

Masterclass strafrechtelijk bewijs
prof. dr. Peter van Koppen
Amsterdam
4 PO-punten
Prijs: 395

Masterclass burgerlijk procesrecht
prof. dr. Gert van Rijssen
Amsterdam
4 PO-punten
Prijs: 349

TOGA ACADEMIE

WWW.TOGA-ACADEMIE.NL